

187 10
450917

BÖNÉ BERITH

AZ I. O. B. B. KILENCEDIK
KERÜLETÉHEZ TARTOZÓ SALOM
PÁHOLY HAVI KOZLONYE

Biblioteca Universitară Regală Ferdinand I.

11.15.1928.

EX. M. P. L. N. L. G. A. L.

1

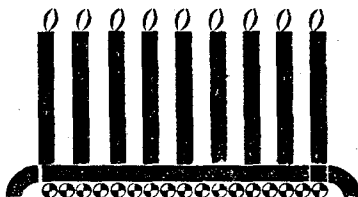
SZÁM

TARTALOM: A romániai Böné Berith páholy és a kolozs-
selhívása a Noua Fraternitatehoz — Zsidók a litván parlamentben —
Dr. Kertész Jenő: Páholyunk munkaprogramja — I. O. B. B. —
Páholyok és a kölcsönös segítség — Kraus, Adolf (kép) — A zsidó-
ság eszmei célja és a páholy // PÁHOLYUNK ÉLETE // Diamant Izsó:
Festrede — Dr. Spitzer József: Külső ritus, belső tisztaság — A cser-
novitzi páholy — Amit más páholyokban láttam — Zsidó Enciklopédia
készül két nyelven — Berlińi rabbi drámái szerző / A ZSIDÓ VILÁG
Dr. Elekes Miklós: A 70 éves Freud (képpel) — Zsidók a román par-
lamentben — Osszeült a mandátum-bizottság — A zsidó középiskola
kérdése — Hillel-iskoláb — Hugo Hermann: Készülő világ — A zsidóság
parlamenti képvisellete Lengyelországban — Julius Bien centennáriuma
Einstein héberül // ZSIDÓ KRÓNIKÁ // 1926 január elsején a
jeruzsálemi zsidó egyetemi könyvtár százhuszonötezer kötetet számlál.

1926. MÁJUS HÓ

BCU Cluj / Central University Library Cluj

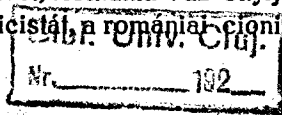
A romániai Böné Berith páholyok és a kolozsvári Salom páholy

A BÖNÉ BERITH-rend történetében igen jelentős szerepet játszik a romániai nagypáholy és az alá tartozó többi páholyok munkája, amelyek immár hosszú évtizedek óta tevékeny működést fejtenek ki a rend eszmekörének szolgálatában.

Amikor Bukarestben az első páholy megalakult, a romániai zsidóság legjobbjainak ugyanazt a szívós és kőtörő munkát kellett elvégezniük, amit például az első amerikai páholyoknak: egy alacsony színvonalu és a gettó elszigeteltségéből még fel nem ocsudott zsidó közösséget egy magasabb, erkölcsileg öntudatosabb intellektualitás szemszögéből szélesebbkörű dimenzióba emelni és a szervezeten és csak vágyaiban élő zsidókat tanult réteggé átgymnálni és számára egy példásan szervezett együttműködés lehetőségét intézményesen biztosítani.

Az első bukaresti páholy neve: Fraternitatea, a másik rövid időn belül megalakult páholy neve: Lumina. A páholyok mögé csoportosultak lassanként a Regát többi páholyai: Bacau, Ploesti, Piatra Neamji, Galatz, Constanța, Jassy — ezek azok a román városok, amelyek fokozatosan a romániai zsidó páholyélet hordozóivá váltak. E páholyok közé a világháború befejeztével bekapcsolódott a cernowitzi páholy és a kilenc páholy után tizedik páholyként 1925. ápr. 19-én megalakult a cluj—kolozsvári Salom páholy.

E tíz páholy képezi a Böné Berith-rend kilencedik kerületét. Élén Niemerower főrabbi áll, a romániai zsidóságnak nagytudományu vezető-egyénsége és vele együtt ott látjuk a romániai zsidó élet kitűnőségeit, dr. Stern Adolf volt országgyűlési képviselőt, az irodalomnak jelesét, aki a románságot Shakespeare mintaszerű fordításával ajándékozta meg. Ott látjuk dr. Fieldermannt, a Unionea Evreilor harcos vezérét, Románia Vázsonyiját. Ott látjuk Horia Carpot, a briliáns tollu publicistát, a romániai zionizmus emelkedett szellemű

vezérét, aki páratlan energiával szervezte meg a Kerem Kajemeth romániai alapját. Ott látjuk Elie Berkovitzit, a román közgazdasági élet egyik vezérét és vele közgazdasági életünk és a szellemi élet megannyi kiválóságát.

A kolozsvári páholy megalakításának szükségessége már régóta élt a lelkekben. Ugy Kolozsvárott, mint Bukarestben a zsidó élet vezetői sokat foglalkoztak a gondolattal, hogy a Romániába kapcsolódott Erdély számára is létesítsenek páholyt és ezáltal azt a szükségszerű egymásrataltságot, amely Erdély zsidósága és Románia zsidósága között fennáll, erősítsék. Már 1922-ben dr. Beck leutazott Kolozsvárra, hogy puhatolódzó munkát végezzen a Böné Berith páholy felállítása körül. Terve nem sikerült, mert belső harcok szétdarabolták az erdélyi zsidóságot és az ellentétek oly nagyok voltak zsidó és zsidó között, hogy még nem érkezhettek el az ideje megvetni egy minden zsidó ellentéteken felülálló erdélyi páholy-munka lehetőségét.

Áltatnánk magunkat, ha azt állítanók, hogy a rákövetkező években ez ellentétek az erdélyi zsidóság keretén belül észrevehetően csökkentek volna. Ellenben konstatálnunk kell, hogy minél inkább követte az erdélyi zsidóság a néha szántszándékos, néha öntudatlan, sőt jóhiszemű szétdarabolódás végzetét, annál erősebben kívánczolt ki minden nemes érzésű zsidóból a vágy, hogy éppen a szétesés fenyegető veszedelme miatt mulaszthatatlan: közös szellemi nevezőre hozni a pártokra és világnézetekre differenciálódott zsidóságot.

1924. végén már a páholy-megalapításnak keretei kialakulófélben voltak. Még mindig hiányzott a mag, amely körül az erdélyi páholy kifejeződhetett volna; még mindig hiányoztak a férfiak, akiknek magas felkészültsége, vezéri rátermettsége, általánosan ismert pártatlansága működésbe hozhatták volna a páholy gondolatát. Végre sikerült megtalálni e magot Molnár Jakab áldozatkész és nemes idealizmussal telített egyéniségében, úgy, hogy 1925. április 19-én a bukaresti páholyokba felvett tíz kolozsvári testvér megvetette a kolozsvári külön páholy-nak alapját.

Az új páholy Salom nevet kapott, a „béke“ jelzőjét, szimbólum-nál annak, hogy e páholyban ki kell egyenlítődniök és ki is egyenlítődnök a zsidóságban dúló szenvedélyes nézetkülönbségek. A zsidóság helyzete is Romániában olyan változásokon ment keresztül, amelyek az együttes zsidó aktivitásnak sorsszerű szükségességét ébresztették fel. Amikor a Salom páholy átmeneti helyiségében, de a bukaresti vendégek jelenléte folytán felejtethetlenné ünnepélyes

keretek között felavattatott, mindenkinek éreznie kellett, hogy e páholy kapuinak megnyílásával egy új és bizonyára termékeny korszak kezdődött meg a zsidó életében.

A Salom páholyt történetéhez tartozik e kis statisztika, amely szerint a páholy a következő tagok alapították meg: Antal Márk, Farkas Izsa, Jakobi Mózes, Gyárfás Dezső, Dr. Hirsch Dezső, Dr. Klein Miksa, Molnár Jakab, Rózsa Mór, Dr. Spitzer József, Simon Lajos, Dr. Weisz Sándor és Székely Zoltán. Az emlékezetes avató ülésen, amelyen az avatás szertartásait Dr. Niemerower bukaresti főrabbi-főelnök végezte és amelyen Dr. Fieldermann és Sereftianu, az Aurora főszerkesztőjén kívül a jасii és cernowitzi páholyok kiküldöttei vettek részt, a következő tagokat avatták fel a Böné Berith rend tagjaivá: Bergner Dezső, Boschán Géza, Bernáth Ferdinand, Blum Bernát, Devecseri Emil, Dr. Darvas Simon, Dr. Rosenberger Mór, Rados Móric, Rimóczi Jakab, Dr. Róth Marcell, Faragó Miklós, Farkas József, Farkas Ernő, Fekete Samu, Herschkovits Imre, Jakobi Mózes, Dr. Kohányi Menyhért, Dr. Ligeti Ernő, Dr. Leitner Fülöp, Löbl József, Márkus Tibor, Dr. Márton Ernő, Noszin Mór, Spitzer Mór, Sennensieb Hermann, Szabó Imre, Dr. Sebestyén József, Szabó Jenő, Dr. Tauber Farkas, Weiszbürg Emil, Dr. Weisz Béla, Weisz Adalbert. Az első tisztikar a következőképpen alakult meg: *Elnök* Molnár Jakab. *Alelnökök*: Simon Lajos, Dr. Klein Miksa. *Mentor* Dr. Spitzer József. *Főtiszt*: Dr. Tauber Farkas. *Marsall*: Ifj. Dr. Weisz Sándor. *Kincstáros*: Jakobi Mózes. *Pénztáros*: Gyárfás Dezső. *Guardian*: Márkus Tibor.

A Salom páholy működésének első évében természetesen még nem fejthette ki azt a nagyszabású programot, amelyet kezdettől kezdve hirdetett és amelyet Isten Segítségével és a magábavetett erkölcsi hit erejével bizonyára meg is fog valósítani. Szemlénk más helyén foglalkozunk a Salom páholy múlt évi munkaprogramjának egyes kiemelkedő pontjaival. Itt csak annyit jegyzünk meg, hogy magas színvonalú tudományos előadásokat tartottunk és jövőre mindezt még rendszeresebben fogjuk programunkba iktatni.

A szervezés fokozatos és nem könnyű munkája, a célkitűzések lázas tevékenysége közben érkeztünk el a határhoz, amikor új tisztikarunkat meg kellett választanunk. Az elnöki tisztelet a páholy ezúttal is Molnár Jakabnak jutatta, az alelnöki székekbe pedig Dr. Kertész Jenő és Diamant Izó kerültek, akiknek pusztán neve is elég garancia arra, hogy a Salom páholy a modern zsidóság problémáival egyidejűleg az emberiségnek és az emberiség közös javá-

nak, a szellemnek felkarolásáért és minél szélesebb körbe való eljutatásáért küzdjön. Páholyunk tizenhárom bizottságba tagozva plenáris-ülésektől eltekintve, a maga hatáskörében lelkes szakmunkát végez. Uj tisztikarunk áttekintése itt következik: *Elnök*: Molnár Jakab. *Alelnökök*: Dr. Kertész Jenő, Diamant Izsó. *I. Mentor*: Dr. Spitzer József. *II. Mentor*: Rados Móric. *Főtltkár*: Dr. Elekes Miklós. *Tltkár*: Székely Zoltán. *Marsall*: Rózsa Mór. *Kincstáros*: Herschkovits Imre. *Pénztáros*: Dr. Czitrom Oszkár. *Guardian*: Bernáth Nándor. *A felügyelőbizottság elnöke*: Dr. Klein Miksa. *A kutatóbizottság elnöke*: Steiner Izsó. *A jogügyibizottság elnöke*: Dr. Sebestyén József. *Gazdasági bizottság elnöke*: Molnár Jakab. *Gazdasági bizottság helyettes elnöke*: Dr. Czitrom Oszkár. *Jótlékony-sági bizottság elnöke*: Herschkovits Imre. *Jótlékony-sági bizottság helyettes elnöke*: Szabó Jenő. *Beteglátogatóbizottság elnöke*: Rózsa Mór. *Beteglátogatóbizottság helyettes elnöke*: Rimóczi Jakab. *Becsületügyi bizottság elnöke*: I. Mentor. *Vigalmi bizottság elnöke*: Dr. Darvas Simon. *Szociálistbizottság elnöke*: Dr. Kertész Jenő. *Szociálistbizottság helyettes elnöke*: Dr. Marton Ernő. *Kulturbizottság elnöke*: Diamant Izsó. *Kulturbizottság helyettes elnöke*: Dr. Spitzer József. *Szociálhigieniai bizottság elnöke*: Dr. Róth Marcell. *Szociálhigieniai bizottság helyettes elnöke*: Dr. Leitner Fülöp. *Páholyépítőbizottság elnöke*: Heves Vilmos. *Páholyépítőbizottság helyettes elnöke*: Devecseri Emil.

És végül legyen szabad megemlitenünk, hogy a páholy áldozatkészsége lehetővé tette e havi szemle megindítását. Bizonyára a szemle nem fog megállani a jelenlegi kis terjedelménél, de együtt nő és terebélyesedik páholyunk fejlődésével. Nagy célokat tűztünk ki magunk elé: ki akarjuk építeni az erdélyi Böné Berith páholyok egész rendszerét és ennek elérésére a *Salom* páholy már meg is kezdte a szervezés munkálatait.

A KARLSBAD PÁHOLY FELHÍVÁSA A NOUA FRATERNITATEHOZ. A Karlsbad páholy a következőket közli: A Karlsbad páholy minden évben a Karlsbadban időző testvérek és nővérek rendszeres összejövetele céljából a nyári szezon alatt üléseket tart. Az összejöveteleket minden szerdán este fél nyolckor tartják meg a Hotel Glatauerban, Parkstrasse. Fürdő ügyekben a testvéreknek és nővéreknek felvilágosítást nyújt Karlsbadban dr. Schenk, Hauptstrasse Haus Edelweiss, Marienbadban: Direktor Ludwig Lederer, Filiale der Böhmischen Bankunion, Francesbadban: Hans Hamburg és dr. Josef Zietner Berliner-Kirchenstrasse.

ZSIDÓK A LITVÁN PARLAMENTBEN. Az összegyűlt uj sejm korelnökévé Fin-
kelstein képviselőt választották meg, mint a ház legöregebb tagját. A litván sejm-ben huszonnyolc zsidó képviselő ül.

Páholyunk munkaprogramja

Irta: Dr. Kertész Jenő alelnök tv.

NEHÉZ idők fokozottabb mértékű erőfeszítést igényelnek tőlünk a nyugodalmas béke éveiben egy öntudatos polgár kifizette mérsékelt adóját és ezzel eleget tett a köz iránti kötelességeinek. Ha még tagja volt valamely társadalmi szervezetnek is, akkor már a társadalmi kérdések közepében érezte magát, mint aki erején és kötelességén felül áldoz a közért.

Igy volt ez a zsidósággal is, mely aligha jutott kisebbségi, megkülönböztetett és üldözött volta tudatára. Eleget tett az állam, a köz iránti kötelességeinek, viszont az állam, a köz is teljesítette igényeit, amikor lehetővé tette gazdasági, kulturális erőinek kibontakozását.

Egy — legalább látszólag — rendezett gazdasági, ideológiai és politikai viszonyok közt élő világnak geográfiai határokkal elválasztott területeimbjein így éltek az emberek százmilliói s köztük a zsidók milliói is.

A mai vergődő világ véges-végig vergődő államai, a vergődő államok elsüllyedt osztályai, a jobbra és balra néző diktaturák alatt nyögő százmilliók mennyire messziről látják a békeidőket. És messziről még aranyosabbnak látszik. Hiába említenők fel, hogy csak egy kicsi országban évenként közel 100.000 ember halt meg tüdővészben és még egyannyi szakadt el a hazai rögtől, hogy a több ezer mérföldes óceáni út állati sorsa után egyenesen a kormos gyárakba, mélyen a föld alá vigyék, hol a Taylor-rendszer szivta ki fokozódó gyorsasággal izmaik erejét. Hiába villantanók meg szemeik előtt csak azt a statisztikát, mely szerint milliók nem képesek megszületni, felnőni, megöregedni, boldogak lenni egy termelési rendszer miatt.

Aranyidők voltak azok mégis. Relative azok voltak. Volt-e például a világ nagyobb részét uraló angol birodalom szigetországának csupán több, mint egymillió munkaképes, családfentartó munkanélkülije? Voltak-e kicsi országokban is a hadiárvak, mindenkitől elhagyott, biztos pusztulásnak kitétt ezrei? Végigsüvöltött-e egész kontinenseken a gazdasági válság, a világszemlélet válsága, az emberi elemi jogok válsága? Hát csak százezreknek, millióknak erőszakolt áttelepítésével lehessen megoldani a nemzeti, faji kérdéseket? Hát van hova telepíteni? És van-e valahol még aranykor?

Ime: az állam sem teljesítheti már minden kötelességét a polgárokkal szemben, a társadalom sem helyezi el az egyéneket, nem védelmezi meg őket a természet mostohaságaival szemben, az alkotmányosság ösztöne sem működik és egész osztályok, nemzetek lassu, kínos pusztulásnak szánvák.

Fajokon, nemzeteken, osztályokon, világfelfogásokon felülemelkedett, ideális célokért dolgozni, áldozni kész emberek szervezetei kell átvegyék az elhagyott munkaterületeket. E szabad szervezetek kell felvegyék a nemzetközi barátságos összeköttetést, kell enyhít-

senek a szociális bajokon, kell kivenniük részüket a kultúra fejlesztésében és terjesztésében.

Ime: ilt a Böné Berith rend Salom páholyának munkaprogramja:

1. Legalaposabb megfontolással, *leggondosabb szelekcióval befejezni a Páholy kiépítését*. Ne maradjon ki senki, aki részt kér az építő munkából s aki alkalmas is erre.

2. A *bizottságokat állandó és rendszeres munkára nevelni*, hogy a páholy minden egyes tagja megtalálja az őt megillető munkakört és töltsé is be azt kellően. Így a plenáris ülések főleg előadásokkal, vitasorozatokkal és ünnepélyes és testvéri együttműködéssel foglalkozzanak.

3. Míhamarabb *kiépíteni az erdélyi és bánáti páholyok láncait*. Ne legyen egy jelentősebb gócpont sem e munkán kívül. Így kell tennünk, mert a páholyszellem diktálta és az egész Erdély és Bánátot érintő problémákat egyetlen város egyetlen páholya képtelen megoldani. A remélhetőleg hamarosan kiépülő kilenc páholy megfelelő munkamegosztással kevesebb áldozattal, alaposabban és gyorsabban fog produkálni.

4. *Évégből jelentjük meg havi szemléket*, hogy már most tájékoztassuk a többi városok testvér-jelöltjeit, hogy milyen a szervezetünk, melyek a célkitűzéseink és utjaink.

5. Intézményes munkát kell végeznünk. *Bele kell kapcsolódnunk az erdélyi zsidó társadalmi szervezetekbe*, hogy azoknak nagyobb lendületet, egységes irányítást és anyagi alapozottságot adjunk. Hiszen mi voltunk eddig is személyenként ezek vezetői, sőt alapítói is. Így most már páholyba tömörülve, intellektuellték, termelők, vagyonosak egy irányban kollektíve, magasabb nézőpontból fogjuk intézni azok sorsát. Új intézmények alapját kell megvetni. *Igy kapcsolódnunk be az Országos Zsidó Árvagondozó nemzedék-mentő munkájába és részt veszünk kétezer gyermek jelenjének és jövőjének megalapozásában és vezetésében*. Egészséges testi és lelki nevelést kell nekik adnunk, a produktív modern zsidóember típusát kell belőlük kitermelnünk. *Belekapcsolódnunk a most alakuló kis bankokba*, melyek szövetkezeti jelleggel behálózák az egész Erdélyt és a kis egzisztenciáknak termelési kölcsönt nyújtanak oly olcsón, hogy csupán a kamatdifferencia maga is alapja lehet egzisztenciájának.

Részt veszünk az orvosi ambulatoriumok megalapításában. Ne legyen egyetlen jelentősebb zsidó gócpont, hol szegényember ingyenorvoslást ne kapjon. Ezen ambulatoriumokból kell kialakulnia több helyen lehetőleg a zsidó kórháznak.

6. Hogy az erdélyi zsidóság sorsát kellően irányíthassuk, ismernünk is kell minden vonatkozásában. *Mivégből is megvetettük alapját az erdélyi zsidóság szociografiai felvételének*. Több évre terjedő munkálatai indul, de enélkül szisztematikus és céltudatos szociális munka el sem képzelhető.

7. Megindítottuk az összeköttetést a nyugati országok

páholyaival és a legközelebbi jövőben a szociografiai felvétel első részének kivonatát különböző nyelven fogjuk szétküldeni, hogy tájékoztassuk nyugat zsidóságát helyzetünkről, szükségleteinkről. Bizonyára segítségünkre lesznek erkölcsileg és anyagilag is.

Bizvást hiszem, hogy a nagy csehszlovákiai, ausztriai és német ipar iskolájává lesz a mi ipáros tanulóinknak is. A Böné Berith útján elhelyezzük tanulni vágyó iparosainkat, hogy a legkiválóbb képzettséggel mehessenek neki az életnek és versenyképesek legyenek. Sokat remélünk a nemzetközi kapcsolattól a diákok ellátása körül is.

8. Természetesen részt veszünk agitativ és anyagilag a Palesztina-munkában is. A páholy kebelén belül Palesztina-bizottság létesült és ezuton bekapcsolódunk a mozgalom és menetébe.

Lám, igaz: nehéz idők fokozottabb mértékű erő kifejtést igényelnek.

A Böné Berithek teljesíteni fogják kötelességüket.

I. O. B. B.

Nyolcvanhárom év története

A TIZENKILENCEDIK század elején Németországot újabb antiszemita hullám öntötte végig. A bécsi kongresszus utáni reakció a zsidó értelmiségek híres városában, a Rajna melletti Frankfurtban is vissza akarta állítani a gettót és béklyóba rakni a zsidó ipart és kereskedelmet. Tíz évig tartott az önvédelmi harc — amelynek egyes szakaszait a híres szatirikus, Börne inspirálta — és a harc végül is kompromisszummal végződött. De az öntudatos ifju zsidó generáció nem tudott napirendre térni, hogy Bajorországban, sőt Németország más részében is pogromok történhettek. Hamburgban, ahol 1830-ban ismét véres uccai zavargások történtek, néhány vállalkozó kedvű zsidó ifju elhatározta, hogy hazát változtat. Törékeny vitorlásokon, hónapokig tartó ut után átszelték az Óceánt és kikötöttek a szabadság földjén, Északamerikában.

Minden kereskedői és ipari vágy már akkor is New-Yorkba torkolt. New-Yorkban már több hitközség működött; portugál és spanyol zsidók alapították. Hamburgból közben új vitorlások tettek partra a német zsidó argonautákat, akik, nem lévén templomuk, a szefárdzsidók imaházait keresték fel. Lassanként barátságos érintkezés fejlődött ki a már meghonosodott és a jövevény zsidók között. A német zsidók fölénye utat tört magának. Tele lelkesedéssel, humanisztikus eszmékkel láttak hozzá a „németek“, hogy új színt adjanak az amerikai zsidóságnak. Majd később ők is külön hitközségeket alakítottak. Az amerikai zsidóknak már voltak jótékonyági intézményeik. Nekik azonban valahogy egy olyan intézményre volt szükségük, mint amilyen akkortájt nagyon divott: a szabadkőmű-

vétség. Sajátos zsidó érdekek védelmére 1843-ban megalakult a Böné Berith, német szertartási nyelvvel. Az első páholyt New-Yorkban egy Henry Jones (Heinrich Jones) nevű Hamburgból kivándorolt gépkonstruktor létesítette. Két dollárért Jones és társai kibéreltek egy páholy helyiséget. A tizenkét alapító öt hét múlva újabb négy tagot vezet be a szentélybe. Volt közöttük nem egy, aki az Old fellow amerikai páholyokban már tevékenykedett. Volt közöttük, aki magas intellektussal rendelkezett, de nem egy akadt, akiben csak a jószándék és az ösztönös szükségérzés dolgozott.

Az új páholyoknak, amely nekik csak egy kis kör szellemi szükségleteinek kielégítésére szolgált, „Ábrahám fiai” nevet adtak. Később ez intim társaság nevét a szövetség testvérei Böné Berithre változtatta át. Tapogatózási célkitűzéseik — mellesleg megújítani a sokat szenvedett zsidóságot —, lassankint kialakultak és megállapodtak a következő mottóban: jótékonyág, testvériség, egyetértés. E jelszavaknak első mély értelmezését egy Németországból kivándorolt testvér, dr. Merbacker adta meg, aki kidolgozta a páholy rituáléját. Nyolcvanhárom éves fennállása után az amerikai Böné Berithnek már közel 560 páholya van 7—8 nagypáhollyal 50 ezer taggal és a páholyok kiadásai többszázmillió dollárt tesz ki évente.

Az európai páholyok

Az északamerikai páholyokon kívül a legintenzívebb páholyélet Németországban van. Az első németzsidó birodalmi páholy 1882-ben Henry Jones páholynyitása után 40 évvel történt. Julius Feuchel nyitotta meg Berlinben és három év múlva már megalakult a németországi zsidó nagypáholy is, amelynek dr. Ismar Ellbogen ismeretű könyvecskéjének adatai szerint 93 páholya van, mert a békeszerződések következtében két felsősziléziai, két elzászi, egy nyugatporoszországi és hat poseni páholy idegen nyelvterületre került.

A német páholyok taglétszámban, jótékonyágban nem vehetik fel a versenyt az amerikai páholyokkal, de szellemi nivóban igen magas értékeket nyújtanak. A német páholyok a *gyermekgondozás*, *(ünnepi ajándékozás, szünidei nyaralások, menhelyek, árvaház) nőnevelés*, betegápolás, ipari oktatás, munkasközvetítés, vándorkönyvtárak, muzeum létesítések, statisztika terén óriási jelentőségű intézményeket létesítettek és a zsidó öntudat erősítését politikai téren is előmozdították.

A német páholyok között a *legnépesebb* a Montefiore 798 taggal, a *leggazdagabb* a Frankfurt páholy. Legtöbb páholy Berlinben van (7), utána Frankfurt (4) és a harmadik helyen Hamburg áll (3). A legújabb páholyalakítás a vogtlandi Plouenben történt és „Eugen Fuchs páholy” nevet kapott.

Páholyélet az utódállamokban

A világháború lezárása óta igen intenzív páholyélet folyik az újonnan kialakult államokban. A *csehszlovákiai* állam Böné Berith

nagypáholyának haviközlőnye szerint dr. Josef Popper a múlt hónapban tette meg előterjesztését a páholy működéséről. Csehszlovákia területén 13 páholy működik. 1924. év végén 1592 tagja volt a Böné Berith csehszlovákiai páholyainak. E páholyok különböző tagdíjakban és járulékokban 1,315.737 cseh koronát fizettek be. E páholyok nemzetközi teljesítménye is tiszteletreméltó. Különösen élénk összeköttelést tartottak fenn a csehszlovákiai páholyok az északamerikai páholyokkal és az európai testvérpáholyok között az osztrák, német és lengyel páholyokkal. A csehszlovákiai nagypáholy legujabb alkotása, hogy a *vagyontalan beteg zsidók számára Meránban üdülőhelyet létesített*. Az említett jelentés az egyes páholyok teljesítményei közül a következőket emeli ki: Az *Unio* páholy egyelőre főiskolai hallgatókat segélyezett és a rászorultaknak szabad helyet biztosított nőotthonokban és kórházakban. A *Bohemia* páholy kiadta Dr. Emil Spiegel írói hagyatékát. A prágai páholyok *nőegyesülete* 21 gyermeket küldött Gradoba és jótékonycélu bazárjai módot adtak hatalmas segélyalap megteremtésére. A *nők agilitását és tevékenységét* a többi páholyok, Philanthropia, Silezia, Alliance is követésreméltó módon bekapcsolták. A *Fides* páholy zsidó irodalom és történelem köréből vett pályadíjakat tűzött ki. A páholyok védelme alatt számos zsidó intézmény állott, amelyek felsorolása és ismertetése kis közlönyünk jelentékeny részét venné igénybe.

Ami például az *ausztriai* páholyok működését illeti, ennek illusztrálására is álljon itt egy kis statisztika. A legnagyobb ausztriai páholy a „Wien” 361 taggal. (Bécsben 4 páholy van). Az „Eintracht”-nak 265 tagja van és számos jóléti intézmény áll védnöksége alatt. A 137 tagu Wahrheit szociális tevékenysége területén elsősorban a zsidó menzát karolta fel és a baumgarteni tanoncotthont, ahol 83 árva gyermek talált elhelyezést. A Monadak tevékenysége főcéljának a hadiárvak felkarolását tekintette.

Magyarországon még nincs páholy. Ami Romániát illeti, arról közlönyünk más részében avatott toll ismerteti a romániai páholyok helyzetét. Ez általános ismertetéshez legyen még szabad hozzáfűzni, hogy a Böné Berithnek ma már a világ minden részében vannak páholyai.

Angliában három páholy van és most állították fel az angol nagypáholyt. Az angol szervezés rapid gyorsasággal megy végbe és valószínű, hogy pár év múlva a Böné Berith rendnek jelentős sikerei lesznek e nyelvterületen is. Az elzász-lotaringiai páholyok révén *Franciaországban* is kialakul a páholyélet és hasonló jelen-ség észlelhető *Belgiumban* és *Olaszországban*. Huzamosabb idő óta működnek páholyok *Dániában*, *Hollandiában*, *Svájcban*, *Jugoszláviában*, *Görögországban*, *Törökországban*, *Egyiptomban*, *Szíriában*, *Palesztinában*, sőt *Kanadában*. A Konstantinápolyban megjelenő Hamenora című lapból azt olvassuk ki, hogy Konstantinápolyon kívül keleti páholyszférában Alexandriában, Allepoban, Andrinápolyban, Athénben, a szíriai Beyruthban, Burgosban, Kairoban, Filipopolban, Rhodesben, Salonikiben, Smírnában, Tatar-Batardjukban

gyújtják fel a menorák lángját. A Hamenora egyik utóbbi számában különben a kolozsvári Salom-páhollyal kapcsolatosan Molnár Jakab elnöktestvér „Exhortations“-ját közli. És ha arra gondolunk, hogy Jeruzsálemtől Jamboliig, Várnától Madridig, Madridtól Cincinnatiig és innen is távol Keletre tart a testvéri lánc, fogalmat szerezhetünk a Böné Berith gigászi rendjének arányairól.

A rend tagozatai

A Böné Berith rend központi végrehajtóbizottsága megengedte, hogy mint 15-ik kerület megalakulhasson a London, Manchester, Edinburg páholyokból álló nagypáholy. Mik ezek a kerületek?

Az eddigi gyakorlat szerint minden kerület (Distrikt) létesüléséhez legalább öt páholyra van szükség. A rend e pillanatban 15 kerülettel rendelkezik. Ezek a következők: 1—7 Amerika, 8 Németország, 9 Románia, 10 Csehszlovákia, 11 Törökország, 12 Ausztria, 13 Lengyelország, 14 Palesztina, 15 Anglia. A kerületek beosztása csak ugy általánosságban történik országhatárok szerint, mert egyes esetekben az illető ország nagypáholyához olyan páholyok is tartozhatnak, amelyek zsidó testvérei más közjogi területen élnek. Ilyen például a törökországi páholy, amelyhez hozzátartozik Kisázsia, Bulgária stb. páholyai és Németország, amelyhez ugyancsak svájci, hollandiai stb. páholyok tartoznak. A páholyok főirányítása természetesen Amerikából történik.

A rend feladata

Bizonyára lesz még alkalmunk, hogy páholytestvéreink részére a közeljövőben az 1926. év első felére szóló kimutatások alapján még pontosabb, illetve részletesebb statisztikát nyújtunk a Böné Berith szervezetről, hierarchiájáról, végzett munkájáról és taglétszámáról. Most azután felmerül a kérdés, hogy a nyolcvanhárom évvel ezelőtti megalakult kis amerikai páholynak hármass jelszava e pillanatban milyen közös programmá nőtte ki magát? A rend feladatai közé tartozik a kölcsönös segítségnyújtásen kívül a *nevelési* munka. Azok, akik a rendet megalapították, az európai gettóból kimenekült kivándorlók voltak, akiknek csak névtelen vágyódásai, ösztönös célkitűzései kerestek formát, de nélkülözték egy nemes társadalmi fejlődés széles körbe sugárzó koncepcióját. Három generáció iskolázása után azonban már ott tartunk, hogy célkitűzéseink kristálymagva pompás virágoskert arányaiba szökkent. A Böné Berith rendjének hitvallása ma már *világnézet*, magas erkölcsi megismerés, amely az önnevelésen, az érintkezés gyakoriságán és nemzetközi kapcsolatain keresztül felismeri, hogy tulajdonképpeni célja a *zsidó hagyományok talaján az egész emberiség egységéért küzdeni és az egyénben, fajunkban lappangó jószándékot megnemesítve, beoltani abba a szüntelen törekvésbe, hogy a földön magasabb színvonalu emberiség jöjjön létre. Tervszerű szociális munka folyik nálunk, nemcsak azért, hogy szükség esetén szociálisan gondolkodjunk és cselekedjünk, de hogy egész gondolkodásunk alapjávé tegyük: semmit sem magunkért, mindent a közért. A tervszerű*

jótekonyságon keresztül a páholyok szabványai, amelyek az együttműködés munkájánál szentséget, áhitatot, ünnepélyességet, erkölcsi önfegyelmet és vallásos önmagunkba mélyedést követelnek meg, mind azt célozzák, hogy olyan emberek legyünk, akiknek világát ideálok és hitek töltik ki.

Páholyok és a kölcsönös segítség

A BÖNÉBERITH páholyok tagjai *egy eszme* hordozói. Egy eszmée, amely magasabb etikai közösségbe fűzi a rend tagjait, testvéri viszonyt állapítván meg közöttük a szó legszebb értelmében. Amíg a ma legjobban elterjedt természettudományos világnézet a darwini elméleten épül fel, amely szerint a létezés önmagában is örök harcot és küzdelmet jelent, mert ez biztosítja az egyén fennmaradását és a faj fennmaradását, ezzel szemben a Böné Berithek sem tévednek le ugyan a természettudományos szemléletről, *de a létért való örök harc* darwini hitével szembeállítják Kropatkinak a *kölcsönös segítség*, mint természettörvény folyton ható erejét

Nem szabad egy pillanatra sem elfelejtenünk, hogy amennyi példa van a nagy természet világában az egyedek egymást pusztító harcára, legalább ugyanannyi eset illusztrálja már az ösztönös állati létben is *az egymáshoz tartozók egymás segítségét és kölcsönös védelmét*. Kropatkin herceg, a nagy száműzött, a kölcsönös segítség princípiumának az esetek ezernyi illusztrációjával alátámasztott meggyőzővel voltaképpen szellemi atyja lett minden páholymozgalomnak. A küzdelem elvét elfogadjuk, de csak a magasabb ideálok felé való törekvés nemes versengésében, a materiális életben azonban parányi és véges voltunknak állandó érzetében hirdetjük egymásrautaltságunkat és egymás vállvetett munkájának embermentő és emberjavító nagy misszióját.

A primitív ember jellemvonása az idegenektől való félelem és a humánus érzéseknek a legkisebb körre való korlátozása. A legmagasabb eddigi etikai közösség is azonban csak odáig vitte, hogy elvárásának hajlandó tekinteni embertársát. A Böné Berithek ezzel szemben a *vérközösség* kapcsolatát teremtik meg egymás között, nemcsak testvéreknek szölik, de testvérek érzik is egymást. A testvéri láncot ennek az érzésnek őszintesége és mélysége kovácsolja elszakíthatatlan kötelékké, *az eszme válik vérré* a Böné Berithekben, hogy a vérközösség kapcsolata maradék nélkül megteremtődjék.

A páholyunka szociális és karitatív keretei között tehát a *kölcsönös segítség* elvét hangsúlyozzuk ki a testvérek között és nincs ennek a legkisebb egoiztikus színezete sem akkor, ha mindig, állandóan és fenn hirdetjük: szüknek érezzük a páholy kereteket mindaddig, míg minden igaz törekvésű és becsületos érzésű embert magába nem ölel.

KRAUS ADOLF

az amerikai Böné Benith-rend páholyainak elnöke

A zsidóság eszmei célja és a páholy

ELLENÉGEINK keresve a zsidó típust, két kézzel ragadják ki Shakespeare kreaturáját: Shyloket, a kalmárt. Lássátok, ez a zsidó: fősvény, zsugori, felelőtlen, haszonleső és önző. A „zsidó materializmus” jegyében születik meg minden antiszemitizmus, pedig hogy áll a dolog? Az igazi zsidó típus, amelyet könyveink örökítettek át, amely a faj minden jellemvonását leghebbebb tükrözti vissza, amelyben igazi életformáját találja meg a zsidó, nem a kalmár, nem a siber, nem az anyagi javak vámszedője, hanem az a görnyedt-hátú, gyertyák sápadt fényében extatikusan égő melamed, akiről Moris Rosenfeld írja dalait és akit az imaköpeny fehér és a fekete tuss gyászos színeibe álmodik be nagy nemzeti festőnk, Abel Pánn. A zsidó metafizikai nép s ha kiválasztott, úgy nem a földi javak kiválasztottja, hanem az immateriális javaké, a szellemé.

Bővebb magyarázatra ez nem is szorul. Az a nép, amelynek még ma sincs, legfeljebb készülő hazája és az is csak a zsidóság egy cleyenszók törtje számára, amelynek kétezer évvel ezelőtt széthordták templomait, amelynek gyökerei nem fogóznak egy zárt szuverén állami közösségbe, amelynek birodalma nem lába alatt, hanem a feje fölött van, nos, az a nép, amelynek nincs testi realitása, hol találhatna kifejező valóságot, ha nem a vágyak, remények, hitek és a szellem világában? Így nyeri meg a zsidó mindazt mélységben, amit elveszített szélességben. És így nyeri meg a felmérhető és lemérhető helyett a fel nem mérhető és a határnélkülit.

Egy angolnak, egy franciának a napi élet közösségében nem is jut eszébe, hogy ő más is lehet mint ami, sőt egyáltalában nem is jut eszébe, sehonnán sem kapja meg a figyelmzett szót: hova is tartozol te tulajdonképen? Számára a nemzeti hovatartozás kérdése nem probléma. Adottság, épp oly adottság, mint az, hogy az embernek tüdeje van és vérkeringésének nemes szerve, a szíve. De jaj, veszedelem az, ha az ember észreveszi, hogy rendetlen szív kalimpál benne és minduntalan arra tájt kapkod, hogy valahogyan ki ne essék a melléből. És jaj, ha az ember észreveszi, hogy tüdeje van, amelyre vigyázni kell és napra kell kifelükdni vele. Mi zsidók, hiába áztatjuk magunkat, nem élhetünk boldog önfel-leltésben, hogy semmink sem hiányzik. Am minden körülöttünk arra figyelmeztet, hogy te más vagy mint a többi. Nekünk liányzik az érzékszervek egysége, a mi óraművünk meg-megakad, nekünk nem adatott meg az idillikus közösségi élet harmóniája. Miut a vakkak, aki elveszítette látását, a tapintás érzékszervei finomodnak ki, úgy nálunk is kénytelen-kelletlen a szükségesen elvesztettek helyébe kinevelődnek metafizikai érzékeink.

Elvesztettük a látható egységet, elvesztettük a népi összefüggést. És amióta a golut sorsát hordozzuk, valami kibeszélhetetlen frenézisben, az immateriális világban, új dimenziókban keressük meg egységünket. Formulákat keresünk, tízes, eleven kapcsolatokat istennel. Hászidista fanatizmus vagy Spinoza etikája, Marx gazdaságbölcsélete vagy Max Brod pogányságot, kereszténységet, zsidóságot szom-jazó szintézisvágya, akármí, tudatosan vagy öntudatlanul, ismét keressük az elve-szített részeket, hogy beleillesszük a boldogító egységbe. Nincs nép, amely ugy keresne, tíz véres körömmel, szüntelen agymunkával, amely úgy robbantana a fájdalom, dac, a magunkramaradottság büszkeségével, mint mi. Tragikus küzdel-münk önmagunkkal; hiszen létezésünk alapja sajnálatosan a dualitás (és megvál-tásunk délibábjá az egység, a metafizikai egység), kiélezte az individualizmust és ezért vagyunk mi inkább individualisták, mint a legtöbb nép. De ugyanakkor ellenállhatatlanul sodródunk egy személyünkön kívül álló, egy közösségi élet felé, mert önmagunkban nem találjuk meg magunkat és nekünk pedig meg kell találni az ígért földjét.

E szüntelen keresés eredményezi, hogy a zsidó mindenütt ott van. Kritikus koponyája ma a szocializmus világában bukkán fel, holnap a kapitalizmusnak és az imperiaizmusnak kifutója. Nyugtalan lelke olyan mágnases mezőkre sodorja, ahol nincs helye. A zsidó az, aki elmegy Abessziniába, mert ott esetleg küzdeni lehet a szabadságért. És e vágató harcában sokszor elveszíti a célt, aminek azt hiszem az az oka, hogy ez a szenvedélyes, tragikus, bolygásba kényszerített lélek, mint az antik tragédiák hőse, menekül önmagától.

Es most írok nektek a Böné Berithről, a mi kicsiny páholyunkról. A modern zsidóság számára nem létezik még „intézmény“, ha lehet e szóval élnem, mert azt hiszem, hogy ez több, mint intézmény s mint minden szabadkőműves intézményt, ugy ezt sem lehet egy közhasználatu formulába beleölni, amely oly szerencsés rátalálása volna a zsidó egység ideáljának, mint páholyunk, amelynek első példányát egy amerikai gépész, Henry Jones szerkesztette meg közel száz évvel ezelőtt. A külön utakon járó zsidó gondolatok nagy műhelye ez, ahová összejönnek a keresők a célból, hogy amint ahajdani templomépítők céhe valami szárnyaló gotikában leljék az egységet, ugy mi is megtaláljuk a zsidó etika csucsives pilléreit. Munkánk célja kétségtelenül közös. A zsidó kiválasztott nép és arra választatott ki, hogy vérevel megváltsa az emberiséget. Emberiség! Minden ember átkarolása, minden ember megnyugtatósa, paradicsomi békébe beleölelése, ez a mi legmagasabb célkitűzésünk és nagy jogunk is, mert semmi jog sem oly teljes, mint a szenvedés joga. A szenvedés jogán kerültünk ide igéinkkel, azért, hogy ne szenvedjünk mi és ne szenvedjenek mások. Adomány, cedoka, a testvéri lánc kiépítése, szertartásaink szokásai nem öncélok, csak eszközök, hogy világosságot találjunk a sötétben-bujkálók számára és hogy ezeken keresztül neveljük magunkat vissza azzá, ami vagyunk: metafizikai nép. Az ideálok lelkigyakorlatait tartjuk itt és ösztönösen, lelkünk ultraviolett sugaraival akarjuk kitapasztalni: mi az, ami a menorah fényét kiteszi, mi az, a belső tartalom, amely több, mint szertartásaink kézmozdulata.

(1)

PÁHOLYUNK ÉLETE

Diamant Izsó: Festrede

Begrüßungsrede des Bruders Vizepräsident Izsó Diamant an den Delegierten der Grossloge anlässlich der Einweihung des neuen Bamptonals.

WÜRDIGER Bruder Präsident, liebe Brüder!

Tief ergriffen danke ich im Namen meiner Brüder für die warmen Worte der Begrüßung und der Weihe und für die liebevollen Ermahnungen, die uns auf unseren Weg mitgegeben werden; ich danke auch für die Ehre, der Sie uns teilhaftig werden liessen, indem Sie ungeachtet der Strapazen zu uns eilten, um auch damit zu bekunden, dass die Liebe, die uns verbindet, doch kein leerer Wahn ist und dass die Kette, die uns vereint, nicht ein Symbol der Knechtschaft sein darf, sondern ein Symbol brüderlicher Zusammengehörigkeit; wir selber bil-

den die Kette und müssen darauf achten, dass auch *kein einziges Glied* sich lockere, da laut mechanischen Gesetzen die Kette nur so stark ist, wie das schwächste Glied der Kette.

Ich danke aber auch meinen Brüdern, die uns das Vertrauen schenkten und uns mit diesen Aemtern bekleideten. Niemals jedoch werden wir diese Aemter als Ehrenämter ansehen, die wir aus Bescheidenheit oder ähnlichen Rücksichten ablehnen könnten; es sind vielmehr Pflichtenämter, die uns in vollem Vertrauen auf unsere Gesinnung und redliche Ueberzeugung auferlegt wurden und in die hereinzuwachsen jedem von uns zur Ehre gereichen soll.

Ich danke sodann namens meiner Brüder unseren Amtsvorgängern, die die schwerste Arbeit schon vor uns erledigt haben,

die uns den Weg gewiesen haben, den wir betreten sollen und uns über die Anfangsschwierigkeiten hinweghelfen; ihnen sind wir Dank schuldig dafür, dass unsere Loge ein Heiligtum für uns geworden ist, bei dessen Besuch wir uns stets zu uneigennützigem, hehren Aufgaben berufen fühlen.

So oft ich diese Schwelle betrete, übermann mich dieses Gefühl der Befangenheit und Betroffenheit, das ich zum erstenmal empfand als mir die klugen und liebevollen Worte der Weihe hier zuteil wurden. Ich kann diese Befangenheit nicht ganz überwinden und musste mich doch fragen *woher* die stammen mag, zumal mich Pflichten und Obliegenheiten ja auch im täglichen Leben nicht befangen machen dürfen. Wie *viele* meiner Brüder, stand auch ich im Felde, wie *viele* meiner Brüder wurden auch *mir* oft mehrere Hundert Menschenleben anvertraut, ich kannte das Gefühl des Pflichtbewusstseins, war auch manchmal verzagt und kleinmütig, niemals kannte ich jedoch dieses Gefühl der Befangenheit. In meinem Beruf werden mir oft Vermögen fremder oder wenig bekannter anvertraut; das Gefühl der Verantwortlichkeit kannte und kenne ich, aber nicht diese Befangenheit!

Es *muss* also noch etwas geben, was höher und wertvoller ist, als Hab und Gut, als Leben und Blut! Es muss sein und ist auch so! Es ist *die Kultur und die Ethik* eines Völkerproblems Volkes, das sich berufen fühlen durfte, die Liebe in die Welt zu tragen und *dafür zu leiden*.

Es sind in den tausenden Jah-

ren, die wir Geschichte nennen, Völker und Kulturen untergegangen. Oft haben die Völker im Vergehen ihre Kultur unter sich begraben, oft hat die Kultur ihre Völker mit ins Vergehen gerissen, der Fall steht jedoch vereinzelt da, dass ein Volk *samt* seiner Kultur und *dank* seiner Kultur und *dank* seiner Ethik durch so viele Leiden forlbestehen und zu neuer Blüte kommen konnte. Nicht, meine Brüder, wurde die Fahne von uns gerettet und hoch gehalten, — bekennen wir es offen: die *Fahne hat uns gerettet*, — diese Fahne mit halten zu können, mit einem kleinen Stein für jenen Pfeiler getragen haben zu dürfen, von denen viele das grosse schützende Gebäude unserer Kultur und Ethik der Liebe trägt, — *das* ist es was einen ängstigen mag, *das* ist es was mich befangen macht. Erst daran, *wie* Reiche uns bestohlen haben, erkennen wir, wie reich wir selber waren, — und nun *Mithüter* und Verschwender dieses Reichtums werden zu dürfen, — macht klein, macht befangen!

Ein altes deutsches Märchen berichtet, dass der Allmächtige dem aus dem Paradies vertriebenen Menschenpaar ein Häufchen Gerstenkörner gab, damit sie sich Brot daraus backen um ihr Leben fristen zu können. Als der Teufel das merkte, versuchte er die Menschen ihrer Kostbarkeit zu berauben, um sie dadurch zu vernichten. Er streute die Körner in den Wind, stampfte sie in den Boden, damit die Menschen sie nicht fänden, liess Regen darauf fallen, um ihre Spur zu verwischen, liess den Boden

vor Frost bersten und bedeckte
ihn mit Schnee. Es half nichts!
Im Gegenteil:

Von allen Teufeln gehetzt, in
alle Winde getragen, vom Regen
gepeitscht, mit Kälte überdeckt
und in den Boden gestampft,
kam unsere Kultur und unser
Kultus der Liebe erst in den
befruchtenden Boden, da erst

konnten sie jene Mission erfüllen
zu der sie berufen wurden, *die
höchste Nahrung und das er-
haltende Element der Mensch-
heit zu werden.*

Ich, ein Sohn Jakobs, trete
mein Erbe dort an, wo Jakob
seinen Kampf gegen höhere Ge-
walten beendete: ich lasse dich
nicht, du segnest mich denn.

Külső rítus, belső tisztaság

Részlet dr. Spitzer József mentor tv.-nek a „Salom“-páholy másod-
dik évi megnyitó ülésén 1926 március 15-én tartott előadásából.

HOGY a B. B. rend lényegét,
jelentőségét és fontosságát
megismerjük, vissza kell mennünk
népünk évezredes történelmének
ama korszakára, amidőn a zsidó
történelemnek nevezett írott al-
kotások kikerülve a homályból,
napvilágot látnak. Ezra és Ne-
chemja tudós vezéreinké az ér-
dem, hogy népünk igazi történel-
mével megismertetnek.

Miután Ezra alatt — 450 körül
a mai időszámítás előtt — a Tóra
szövegének szerkesztése befejez-
tetett, a többi ezt követő történelmi
könyvekből a mese, a monda, a
miszticizmus már jóformán végle-
gesen eltűnik és okmányokkal alá-
támasztott valóságokon épül a tör-
ténések és események szabály-
szerű láncolatának leírása. Itt már
az események oka és hatása is
beható megvilágításban kerül az
olvasó elé. A történelem közép-
pontjában ott áll a „Nemzet“, amint
Isten parancsait követi és ép ezért
jólétnek örvend; vagy amint azo-
kat megtagadja és ezért a nyomor-
ba szédül. Az északi állam
(Efraim) tönkrement és el kellett
puszulnia, mert a tudósok figyel-
meztetését semmibe sem vette és

a nemzeti kultuszt megtagadta.
Ezzel szemben a Kis Juda, amint
ezt Dubnow mondja, ha csak mint
egy parányi „maradék“ is meg-
maradt, mert végre ráeszmélt arra,
hogy az Isten és próféták által mu-
tatott út a helyes. Ez volt a B. B.
első formája és e történelmi meg-
ismerésből merítették a mi alapí-
tóink is cselekvésre indító lelke-
sedésüket, mert a világeseemények
nagy káoszában rá kellett eszmél-
niök, hogy a rítus és erkölcsös-
ség, vagyis külső formák és belső
lelki tisztaság azok az elemek
amelyek a zsidóságot fentartan,
képesek. Külső rítus, belső lelki
tisztaság nélkül és fordítva, meg-
fosztott volna népünket jellegé-
től és ama fegyelmezettségétől,
mely bennünket összetart és egy-
séges szellemi küzdő hatalommá
összekovácsol. — A két említett
elemnek organikus egybeolvasz-
tása felel meg legjobban a leg-
különbözőbb világnézetű zsidó
emberek szellemi szükségletének
és történelmi feladatainak...

S midőn 2000 évvel később a
19-iki század első felében lelkes
zsidó emberek nap-nap után érez-
ték, igen gyakran testükön, hogy

a szabadkőművesség igazi lényege, alapvető gondolata: „az egész emberi nem összetartozása“ még csak jámbor óhaj, amikor egyes országokban fajunk legjobb szülötteit a világi páholyokból kinézték, azokba be nem bocsátották, az alkotás vágyától eltelve, megalapították 1843-ban Amerikában a B. B. rendet, mely egy ideális láncot alkot a legjobb szívű zsidókból, mely láncban az ember elfelejti azt a nagy egyenlenséget, amely a külvilágban dul, ahol mindenki egy lélek, ahol minden tagban testvért talál, aki vele megosztja örömét és bánatát, amelyben kiki igyekszik embertársainak nyomorúságát tehetsége szerint könnyíteni, ahol mindenki a jótékonytságot gyakorolja, a testvériséget és az együttélértést táplálja.

A mi B. B. rendünk az új világból indul meg világhódító útjára, hogy magának megnyerjen minden zsidót s épp ezért mindenki, aki lelki szükségét érzi annak, hogy a páholy tagja legyen, már eme kinyilatkoztatása által igazolja, hogy jó ember, hogy jó zsidó, hogy a rend követelményeinek meg akar és meg fog felelni.

A B. B. nem hittérítő vallás! Van benne hely a világ minden profétájának imádására. Mindenik mondhatja, hogy imádja istenét a maga hite, a maga meggyőződése szerint; ilyenformán békességben él minden vallással és meggyőződéssel. A B. B. is belátja azokat a tévedéseket vagy bűnöket, amelyek évezredek folyamán belekerültek a zsidóságra és ostromozza is őket, de éppoly kevésbé tudja leírni a zsidó faj iránt táplált speciális érzést, mint bármelyikünk azt az érzést, amit saját gyermeke

iránt érez. Saját vérünk, a mi testünk, a mi gyermekünk úgy hat ránk, ahogy egyetlen gyermek sem a világon. Nem mintha hibátlan volna; sőt, sokszor tudjuk, hogy sokkal több hibája van, — mint amennyit látunk benne, de érezzük, hogy elválaszthatatlan kötelek fűz hozzá.

Rendünk legfőbb feladata és célja: egy magasabb, önzetlenebb s embertársaink javát tekintő erkölcsi érzésre nevelni az emberiséget. Épp ezért a B. B. minden időben és minden országban elsőrangú kötelességének a jótékony-ság gyakorlását, a szegények és gyengék, az elhagyottak és a szűkséget szenvedők gyámolítását tekintli. Szent feladatunk tehát oly intézmények létesítése és fentartása, melyek megelőzik a bajt, megmentik vagy felemelik az elhagyottakat s megszabadítják attól, hogy a társadalom terhére legyenek.

Egy másik szent célunk az önművelés és a tudás, illetve a felvilágosítás terjesztésével és a tudás egyetemessé tételével, a társadalom rétegeit elválasztó falak lerombolása, a társadalmi ellentétek kiegyenlítése. Minden B. B. páholy igyekszik eliminálni mindenféle társadalmi vagy osztályellentétet, ugyanis ez teszi lehetővé, hogy a szövetségben a legkülönbözőbb társadalmi rétegek tagjai lehessenek együtt és működjenek közre a közös cél érdekében.

Ez dióhéjban a mi rendünk lényege, vázlata ama nemes feladatoknak, amelyeket minden B. B. magára vállal belépése által. Hasson át mindnyájunkat az a mély meggyőződés, hogy jótékony-ság, testvériség és együtt-

érzés csak ott honolhat, ahol az eszme térít hódított, ahol a B. B. erkölcsi törvényei a szivekben visszhangra találtak.

A csernovitzi páholy

AROMÁNIAI páholyok között a bukaresti páholyokon kívül bennünket elsősorban a csernovitzi páholy működése érdekel és pediglen azért, mert ha lehet e szóval élnünk, a csernovitzi páholy is hasonló körülmények között működik, mint a miénk. *Tagjainak java németnyelvű kisebbségi zsidó, akik a közjogi változások idejében Ausztria polgáraiból Románia polgárai lettek és páholyéletükkel bekapcsolódtak a romániai nagy páholy működésébe. A Noua Fraternitate 380. kiadásában megjelent kéthavi szemle most számol be a csernovitzi páholy 1924. évi működéséről.*

E páholy múlt évben új tevékenységi területet keresett és megalapította a *segélyalapját*, amelynek célja volt hibáján kívül rossz anyagi viszonyok közé került tagjait segíteni. *Ez alap négyszázezer lejből áll*, amelyet részint testvéri adománnyal, részint szabályos tagjárulékkal hoztak össze. Ez alapot az 1925 március hetedikén születésének hetvenedik évfordulóját megünneplő *Adolf Krauz* „Bundespräsident” nevére Adolf Krauz-alapnak nevezték el.

A csernovitzi páholy múlt évben a külföldön élő diákok támogatására 131 ezer lejt nyújtott át. Támogatta a Bukarestben tanuló bukovinai egyetemi hallgatókat és a brünni mensa judeicat, a segélyreszoruló zsidó ár-

vákat Bécsben, a jeruzsálemi nemzeti könyvtárt és zsidó egyetemet, a csernovitzi zsidó sportegyesületeket stb. A páholy szociális jótékonyására jellemző, hogy az elmúlt évben a páholy, természetesen amerikai pénzek megszerzésével, közel egy félmilliót utalt ki gyermekvédelmi célokra. Ezenkívül a páholy részt vett a besszarábiai zsidó parasz-
tok támogatásában is.

A páholy Josef Blum pénzügyi bizottsági elnök jubileuma alkalmával ötvenezer lejes alapot létesített, amely összeget a jubilánszáz ezer lejre egészítette ki. Az elhunyt Krafft testvér halála alkalmából pedig újabb száz ezer lejes alapot létesítettek. *Dr. Thaler testvér indítványára a páholy kölcsönös segélyezési alapot létesített.* Valahányszor meghal egy testvér, a többi testvérek 1000—1000 lejt adnak, amely összeget az elhunyt testvér hátramaradottjai élveznek. *E kölcsönös biztosítás* eszméi alapgon-
dolata is megfontolandó, hiszen lényegesen hozzájárul a tagok közötti szolidaritás fokozottabb mértékben való kialakításához.

A csernovitzi páholy az idén fokozottabb mértékben látott hozzá, hogy *könyvtárát kiépítse* (hasonló tervekkel foglalkozik különben a kolozsvári Salom páholy is). A szellemi érdekek képviselőre alakult bizottság különösen nagy munkát végzett minden hétkeddjén megtartott ülésein.

A páholy szentélyében egymásra következtek a magas színvonalu vitaestélyek. Az évi jelentés kiemelte azt a vitát, amely dr. Fieldermannak: *Die Wahrheit über die Juden Rumäniens* című könyve felett folyt le.

A páholy szociális bizottsága a Pruth melletti helioterápiai állomást is bevonta érdekszférájába. A nyári hónapokban naponta száz gyermeket vittek ki a gyógyhelyre napozni, ellátták élelemmel és az orvosok jelentése szerint a gyermekek átlag 3–5 kilót híztak. A tuberkulózis legyőzésére a páholy egy új egyesület alapszabályait is kidolgozta. A páholyok ülésein szorgalmasan jelennek meg testvérek a regából is, de nem ritkán Csehszlovákiából, Ausztriából, Lengyelországból, Németországból, sőt Chikágóból. Egy ízben Felix Salten, a híres író is megjelent és tiszteletére a nővérek bevonásával is estélyt rendeztek.

A cernowitzi páholyának 93 tagja van. A jelentés átfogta évben a hivatalnokai kollégium negyvenegy ízben ült össze. Legtöbb ülést a kutató bizottság (20) és a szellemi érdekek bizottsága (19) tartott. 1925. év végén a páholy vagyona 2,758.708 lej volt és a páholy vagyona az előbbi évhez viszonyítva 429.929 lejjel szaporodott.

Amit más páholyokban láttam

Bennünk nagyszerű erők várnak, hogy új életre ébredjenek. Ady

AKI a páholy munkáját csak belülről és egocentrikus nézőszögből figyeli, teljesen hamis képet nyer annak jelentőségéről, hatásáról és missziójáról. — Kopernicus nagyjelentőségű felfedezése, hogy a mi földünk nem maga „a világ” és nem is annak közepe, a skeptikusok megismerése, hogy a mi világunk nem a világok legjobbjára, fájdalmas megismerés lehetett és kegyetlen csalódás! Nem úgy a mi megismerésünk: gyengeségünk, jelentéktelen voltunk megismerése. Nekünk jól esik tudni, hogy van rajtunk kívül nagyobb, különb, szebb valami, melyre irigységgel és büszkeséggel föltekinthetünk, hogy van egy célunk, melyre törekedhetünk, melyet elérhetni ambi-

cióval tölt el, melyhez hasonlóvá tenni becsületünkre fog válni és — melynek elérhetőségéről a közvetlen érintkezés folytán meggyőződhettem.

A cernowitzi és a németországi Böné Berith-páholyok igen élénk érdeklődést tanúsítottak a mi fiatal páholyunk iránt, mindenütt lekötő szívélyességgel és igazi testvéri szeretettel fogadtak. Megismertettek munkaprogramukkal, működési köreik kiterjedésével, hatásával, a páholyuk összetételével, szociális és kulturális intézményeikkel és annyi reménységgel, önérettel és bizakodással töltötték el, hogy gyenge erőmet messze túlhaladó célkitűzésekkel tértem haza testvéreim körébe. Seregszemlét tartottam. Lelki szemeim előtt elvonultattam testvéreimet, bíráltam képességeiket, ambíciójukat és a nemes és szép cél érdekében sorompóba állítható energiájukat és láttam, hogy „bennünk nagyszerű erők várnak, hogy új életre ébredjenek“.

Hiszem és vallom, hogy az erők új életre fognak ébredni. (D.)

Zsidó Enciklopédia készül két nyelven

A VILÁGHÍRŰ Enciklopedica Britannica mintájára a zsidóság minden szellemi és történeti működését átfogó lexikális mű van készülöben. Az Enciklopedica német és héber nyelven jelenik meg. Főszerkesztői dr. Klatshin és dr. Nahum Goldmann, akik nemrégiben Londonban és Newyorkban jártak, hogy a két ország zsidó mozgalmainak feldolgozására szakíró bizottságot állítsanak össze. A londoni szerkesztő bizottság elnöke dr. Heriz főrabbi és számos munkatársa között Israel Zangwil neve is szerepel.

Berlini rabbi drámai szerző

A FRANKFURTI városi színházban Emil Bernhardtól „Istenek vadászai” című darabot mutatták be. Emil Bernhardt álnév mögött dr. Emile Cohen rabbi rejtőzködik. A rabbinak különben több művét sikerrel előadták a német színpadokon és ez újabb darabját az A. I. J. zsidó távirati ügynökség szerint Berlinben is előadják Reinhardt rendezésében.

A 70 éves Freud

A BÉCSI „Wien“-páholynak jutott az a szerencse, hogy tagjai közé számíthatja Freud Zsigmond professzort, a psychoanalízis világhírű megteremtőjét. Nem célunk e helyen ismertetni azt a rendkívüli jelentőségű munkásságot, melyet Freud szinte egy félévszázadon keresztül kifejtett s melyért őt, a patriarkák korának határán, az egész tudományos világ ünnepli. Freud orvos tudományos érdeklődése és munkássága az idegorvosi tevékenység terü-

F R E U D

letén mozgott s ha műve, a psychoanalízis szétfeszítette egy szaktudomány szűkös kereteit, ez csak még fokozza a jelentőségét. Míg egyik oldalon kimutatta, hogy az ideges megbetegedések oka a beteg lelki életében, annak fejlődésében és a külvilághoz való viszonyának zavarában áll, mely a lelkiélet rejtett részeinek, a *tudatalannak* felderítésével megszüntethető, a lelkiélet olyan problémáira talált megoldást, mellyel szemben addig a tudomány tanácstalanul állott. Ezen munkája közben szembe találkozott pszichológiai problémákkal, mint amilyenek a sexualitás, a vallás, az erkölcs, művészet, kultúra egyáltalán. Nálánál kisebb egyéniség visz-

szariadt volna az eléje meredő kérdések súlyától, az ő átfogó és univerzális szelleme megbirkózott velük, rendet és rendszert teremtett a lelkiélet felépítésének zavaros területén, az igazság emberének fanatizmusával tépte le a hipokrizis álarcát s mutatta meg, hogy fölényes emberi kultúránk mögött, lelkiéletünk mélyében zabolátlan ösztönök uralkodnak, melyeknek sikeres elfojtásából a kultúra keletkezik, az

elfojtás csődjéből az idegbetegség. Különösen a sexualitás kérdésében tett megállapításai keltettek nagy ellenhatást. Ezen a téren mutatja fel az emberiség a legnagyobb ellenállásokat, ennek a kérdésnek objektív és tudományos tárgyalása érinti legérzékenyebben az emberi hiúságot és álszemérmet. Hosszu évtizedek harcába került, míg Freud és műve, a psychoanalízis kivívták a tudományos világ elismerését érdemük szerint.

Ebben a harcban van számos momentum, mely minket zsidókat és testvéreket különösen érdekel. Freud zsidó volta nem kis mértékben járult hozzá, hogy munkássága olyan sok támadás célpontja lett. A faji animozitás áttolta a kérdést tudományos területről érzelmi térre, amit Freud, a tudós mondott, azt a Freudnak, a zsidónak vetették szemére. A sötétség, mely az emberiség annyi szerencsétlenségét okozta, mely a zsidóság szenvedésének okozója is, létében érezte veszélyeztetve magát, amikor Freud a lelkiélet minden termékét s így szükségképen az indokolatlan ellenszenvek, agresszív reakciók problémáját is megvilágította. Freud felvilágosító munkája így közvetve, az előítéletek ledöntése által a zsidóság javát is szolgálja anélkül, hogy ezt célozta volna, vagy egy percig is eltért volna általános vonatkozásaitól. *Dr. Elekes Miklós.*

Zsidók a román parlamentben

A MOST lezajlott romániai általános választásokon hat zsidó politikus került be a parlamentbe. Az új képviselők nevei a következők: Jaruslavici, M. Wurmbrandt, M. Gutnik, A. Gluendrich, dr. Mayer Ebner és dr. Weiss Sándor. *Jaruslavici* kereskedelemügy alállamtitkár és ő az első zsidó, aki tagja a kormánynak. *Gutnik* bankigazgató volt Odeszszában és az orosz forradalom után kereskedelemügyi miniszter volt Skoropodszky hetman kabinetjében, jelenlegi tartózkodási helye Kisenev. Dr. *Mayer Ebner* a bukovinai zsidó egységpárt vezetője. Dr. *Weiss Sándor* erdélyi képviselő, aki a magyar párt programjával került be a parlamentbe, ahol bizonyára a magyar anya-

nyelvű és általában az erdélyi zsidóság érdekeit is szolgálni fogja. Dr. Weiss Sándor különben a kolozsvári Salom-páholynak is tagja. A szenátusban négy zsidó kapott helyet, így *Zirelsohn* kisenevi főrabbi, Ilje *Mendelsohn* (Jassy), *Streitmann* (Bukovina), *Gutnik* (Chotin). *Mendelsohn* különben, mint Mayer Ebner,cionista. A román parlamentbe viszont tíz képviselő antiszemita programmal került be.

Összeült a mandátum-bizottság

MINDEN évben Genfben összeül a Népszövetség mandátum-bizottsága, hogy a mandátárius hatalmak kormányzatát ellenőrizze. A palesztinai mandátum tárgyalásával kapcsolatosan egy palesztinai zsidó bizottság is

Genfbe érkezett, amely kérelmezi, hogy az angol kormány fokozottabban vegyen részt Paleszlina pénzügyi beruházásában, a védelmi hadtestbe vegyenek fel minél nagyobb számú zsidót, könynyítsék meg az állampolgárságot és az arabzsidó kérdés rendezésére a Népszövetség bizottságot küldjön ki. E programot kiegészíti a földbirtok elosztására vonatkozó javaslat, a héber iskolák szubvencionálása, röviden mindannak végrehajtása, amit a mandátumról szóló felhatalmazás második szakasza mond „az ország politikai, gazdasági, adminisztráció tekintetében úgy kormányzandó, hogy a zsidó nemzeti otthon berendezése biztosítottassék”.

A zsidó középiskola kérdése

A SALOM-PÁHOLY első évében a dolgok természete szerint elsősorban a páholy belső életének kialakulásán és megszilárdításán fáradozott. A testvéri szerelet és egyetértés megszilárdításán kívül fontos problémája volt a páholyoknak, hogy a zsidó közélet minden arra érdemes, kollektív érzésű, munkás tagját a testvéri láncba iktassa. Körültekintő, lelkiismeretes munkával sikerült is elérni, hogy a jövő munkaképességének személyi garanciáit teljes mértékben páholyunk tagjai között üdvözölhetjük.

Eme szervező munkán kívül az előadások sorrendjén szerepeltek: 1. *Antiszemizmus* elleni küzdelem módjai és eszközei; 2. *Az asszimiláció kérdése és a népi fejlődés útjai* és különösen 3. *zsidó iskola kérdése*. Az első két problémát kimerítő és alapos megbeszélés és viták követték,

amelyek nagy mértékben hozzájárultak ahhoz, hogy e nagyfontosságú kérdések minden oldalról elfogulatlanul és szenvedély nélkül megvilágíttassanak, míg a *középiskola ügyét sikerült egy jobb jövő terére átmenteni*.

Hillel-iskolák

AZ AMÉRIKAI páholyok alapításához hozzátartoznak az ugynevezett *Hillel-iskolák*, amelyek, mint például Illenoi-sban az egyetemhez kapcsolódnak acélból, hogy azokat a hallgatókat, akiknek különben nincs alkalmuk, hogy a zsidósággal foglalkozzanak, a zsidó nyelvbe és irodalomba bevezessék. Ez iskolák egyik megfontolása, hogy az ortodoxia és a neologia között a választó falakat lerombolja. Új-Hillel-iskolák az elmúlt évben Wiscontinban és Ohióban alakultak. Az amerikai páholyok másik alkotása: 16—21 éves zsidó ifjak számára az *Ifjusági Klub*, amelynek rövidített neve A. Z. A. Az Aleph mindennek kezdete, a Zedokoh és az Ackduth szóból összeállítva. Minden klubtag ruhájába ez a három név van bevarrva és e klubok különleges rituálékkal vannak ellátva. Az ifjusági klubokban a Böné Berith-rend számára képezik ki a testvéreket, akik később vezetésre is alkalmasak. A Böné Berith „Magazinja” egyik utóbbi száma részletesen foglalkozik az A. Z. A. nevelési módszereivel.

Hugo Hermann

KÉSZÜLŐ VILÁG. Palesztinai uti lenyomások. (Verlag Dr. Iosef Flesch, Prag). Hugo Hermann, a csehszlovákiai Böné Berith-rend egyik vezető egyénisége, aki 20 éves munkássággal áll a palesztinai ügy szolgálatában, jelentős könyvet írt a mai Palesztináról, amely mélyen benyúló át-

tekintést nyújt a „Készülő világ”-ról. Klima, gazdasági viszonyok, közlekedésügy és kulturális állapotok, nyelvkérdés, a zsidó lakosságnak az arabokhoz való viszonya, az új társadalmi rend megalkulásával összefüggő kérdések — mint olyan problémákat, amelyeket a szerző abszolút pontossággal és objektivitással világít meg. A könyv tíz fejezete nemcsak dokumentáris értékű, de megírás szempontjából is művészi, architektomikus munka. A könyv első fejezetét (Das Judenschiff) nem lehet megrendülés nélkül olvasni. E fejezet a Chalizamok útja Trieszttől Alexandriáig.

♦♦♦ Cluj / Central University

A zsidóság parlamenti képviselője Lengyelországban

AZ európai parlamentek között kétségtelenül a legtöbb zsidó a lengyel parlamentben ül. A zsidó *sejm*-klubban a következő zsidó pártokból tevődik össze: A zsidó *nemzeti* tanács képviselői és szenátorai; a *Keletlengyelországi* zsidó képviselőknek és szenátoroknak uniója; a *Szlojmej Emune Izrael* ortodox zsidó képviselők és szenátorok klubja; a *kereskedők* szövetségének zsidó képviselői és szenátorai; a lengyelországi *cionista párt*; *Mizrachi párt*; a *Hitakduh* munkáspárt. A zsidó klub legmarkánsabb egyéniségei: Leon Reich (elnök), Dr. Rosmarin (alelnök), Isac Grünbaum, a szenátorok közül pedig: Koerner mérnök, Adolf Truskir.

A *Szlojmej Emune Izrael* parlamenti csoportnak, amely szigorúan ortodox és anyanyelve a héber, a diétán 6, a szenátusban 2 képviselője van. Központi

lapja a Varsóban megjelenő *Der Jud*. A *Mizrachi* Cionista pártnak, amely 1905-ben alakult és amelynek tevékenységéhez hozzáfűződik a varsói rabbi iskola és számos héber nyelvű iskola létesítése, hat képviselővel és két szenátorral vesz részt a parlamentben. A „*Hitakduh*” 1920-ban létesült, a nemzetközi Hitakduh munkásszervezet országos tagozataként működik. „*Nép és ország*” címmel jelenik meg lapja Varsóban. A lengyelországi *cionista* pártnak, amely szintén a héber anyanyelvet propagálja, tizenöt képviselője és három szenátora van. *Njaer Hajnt* című lapja jidiss nyelven, *Nasz Przegląd* című lapja lengyelül jelenik meg. A zsidó *néppárti* klubnak csak egy tagja van a parlamentben, Hojak Prylucki, ez azonban nem tartozik az egyesült zsidó klubhoz. E párt 1906-ban alakult a községi választások alkalmával. Autonómiát követel Lengyelországban és a zsidóság anyanyelvének a jiddist tekinti. Nagy lapja „*A pillanat*” Varsóban jelenik meg.

További zsidó frakciók: Az *asszimilációs csoport*. Nagyszámu egyesülete Lembergben gyakorol nagy hatást. Főképpen havi lapokkal terjeszti propagandáját. A *Poale Cion*, amely a cionista szocialistákkal egyesült, Palesztinában szociális berendezkedésű államot akar, Lengyelországban pedig autonómiát. Lapja: *Arbyter Welt* Varsóban. Ezenkívül van egy *balpárti (kommunista)* Poale Zion radikális párt, mely mélyebb hatást a munkás tömegekre nem gyakorol. Végül létezik a „*Bund*”, amely összefogja a lengyelországi zsidó munkásokat, akik nemzetközi alapon állva, a palesztinai kérdést elhanyagolják. Lapjuk a varsói *Népújság*.

A lengyel parlamentnek 555 tagja van, ebből 111 kisebbségi. A kisebbségi képviselők között 35 zsidó *nemzeti alapon álló képviselő* és 12 *szenátor* van és így a zsidó párt Lengyelországnak leghatalmasabb kisebbségi partja.

Julius Bien centennáriuma

JULIUS BIEN, aki 1826-ban született és aki születésének centennáriuma a Böné Berith-rend összes páholyaiban visszhangot fog találni, egyike rendünk leginkább megismerésre méltó kiválóságainak. A németországi származású Bien nem lépett rabbi pályára, mint ahogyan szülei szeretnék volna, de illusztrátor lett és mint grafikus művész Chamilso „Der Bettler und sein Hund” művének illusztrálásával tette ismertté nevét. 23 éves korában Newyorkba vándorolt ki és litografiáival állami nagy díjat nyert. Később ő lett az amerikai litografusok nemzeti szervezetének elnöke.

A Böné Berith szémszögéből megítélve egyéniségét, Julius Bien 42 évig — 1858 és 1900 között a rend e'nöke és ez időtől kezdve haláláig a *rend kancellárja* volt. Ez új működési területen Beinre várt a feladat, hogy a rend *külföldi* összeköttetéseit megteremtse. Az ő érdeme, hogy *Romániában megalakult* a Böné Berith-rend, majd Keleten, Ausztriában is.

A román páholy megalakulása után 1882-ben az első német páholy is megalakult. Amerikának nem minden huzódózása nélkül Bien több ízben tett látogatást a német páholyokban és látogatásai sokáig a német zsidók emlékeztetésében maradt. 1910-ben halt meg 83 éves korában.

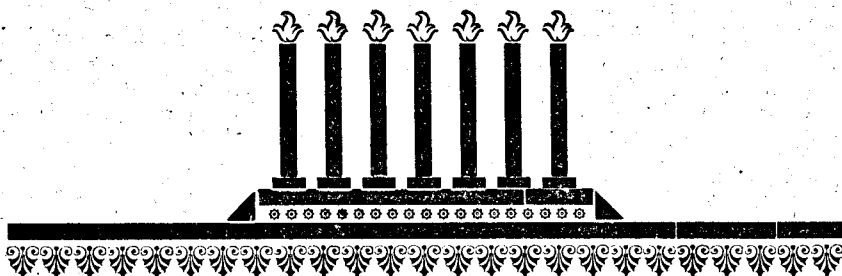
Einstein héberül

ALBERT EHRENSTEIN professzor felhatalmazta dr. Jakob Grünbergert, hogy a relativitásról szóló művét héberre lefordíthassa. Grünberger kitűnő mate-

matikus és Einstein életrajzát a zsidó nagy lexikon számára héber nyelven meg is írta.

ZSIDÓ KRÓNIKA

1926 január elsején a jeruzsálemi zsidó egyetemi könyvtár százhuszonötezer kötetet számlált. — Samuele Salamont, a legfelsőbb római törvényszék elnökét az olasz állam legmagasabb rendjével tüntették ki. E rendjelt eddig csak az uralkodóház tagjai kapták. — Lord Readinget, aki Marquise címet kapott, volt indiai alkirályt most Baldwin utódjának emlegetik és állítólag a munkássztrájk lezajlása után megbízzák konzervatív kormány megalkotásával. — A Böné Brith végrehajtóbizottsága újabban 5 női páholy létesítését engedélyezte az 1. számú amerikai kerületben. Ez engedély folytán 27 nőpáholy lesz e kerületben. — A legnagyobb amerikai zsidó kolóniák Argentínában vannak. Az Egyesült Államok területén tizenötezer zsidó farmercsalád él, amelynek vagyona a 100 millió dollárt meghaladja. — A világon élő zsidók számáról új statisztikai adatok készültek el. Lestschinsky adatai szerint 1925 évben 14,800,000 zsidó élt a földön. A legutolsó szabályos statisztikai felvételt 1897-ben végezték, amikor kerek számban 10 millió zsidót állapítottak meg. — 1926 január elsején Palesztinában 387 zsidó orvos folytat gyakorlatot, ezek között 123 orvosnő. — Párisban megalakult a keleti zsidók szövetsége. — Chaim Weizmann By nevű erjesztő találmánya, amely a kukorica termelőerejének fokozására szolgált, most nyert szabadalmat az angol szabadalmi hivatalnál. — A legutóbbi semmeringi sakkverseny résztvevői közül a következők tartoznak a zsidósághoz: Rubinstein, Niemzowitsch, Spielmann, dr. Tarrasch, Réti, Janovszky, Davidson. Dr. Tartakorszernek szülei hagyták ott a zsidó hitet, ő már kereszténynek született. — Alfred Moskowszkit 75 éves születésnapja alkalmából egész Németországban nagy ünneplésekben részesítették. Moskowszki sokoldalú, eredeti írói munkássága messze túlnő Németország határain. — Egyiptomnak legszebb kórháza a Böné Brith „Kain”-páholynak alapítása.

THE JEWISH PEOPLE OF TRANSYLVANIA

by: DR. ERNST MARTON

The Jewish population of Transylvania formed before the war the integral part of the Jewish population of Hungary and in this sense it participated completely in the fate of the Hungarian Jewish population, particularly as the foreign brethren did not know them and they did not the foreign brethren.

In general the Hungarian Jewish population was quite a strange, we could say amazing apparition on the extended tree of the Jewish people. While in one regard they shet inenhanstibly in every part of the world Jewish notabilities, (we may only mention a few of them *Herzl Tivadar*, *Max Nordau* and between these who are still alive *Stephen Wise* of New-York and *Blau* the first rabbi of Philadelphia, who are all of hungarian decent,) in the other regard in their own completeness they did not maintain an organic contact with the foreign Jewish population and never tried to get connections in this direction. The principal reason of this, was that the Hungarian Jewish population, during the decades which followed the emancipation, tried with a fervency worth to better things, in cultural and political relations to assimilate to the governing Hungarian nation and in exeterior manifestations they succeeded also. In national and even in etnical reference the Hungarian Jewish population professed as Hungarians and we may find the psychological reasons for this isolation of the general Jewish population in the matter of fact that the Hungarian Jewish population thought it would be noxious for the issue of the assimilation, if they had searched more intensive connections with the foreign Jewish population. In this manner may be eseploined that Hungary belongs to those few States where tilb the present day were not founded *Bne Brith* lodges those wonderful symbols of Jewish solidarity.

The noxious effects of this isolation appeared only after the war, especially in those groups of the Hungarian Jewish population, which became subjects of other States, accordindg to the treaties of peace. The great breakdown and the new international situation, which followed, it found the Jewish population of the Hungarian parts, which were annexed to Rumania, quite unprepared. In the following we will sharly call them Transylvanian Jewish population. We may compare this

situation to a member which is separated from the body and compelled to continue an independent life. The Jewish population of Hungary disposed of mighty social and cultural institutions. They had beautiful schools, hospitals, orphan — asylums and poor — houses, but following the centralisation which was found in the whole organisation of the State, ninety per cent of the Jewish institutions were placed in the capital of the country, at Budapest. The Transylvanian Jewish population has been separated from one day to another from these institutions and when they began to arrange their new life, they were compelled to enter in the great unknown with empty hands. The isolated Transylvanian Jewish population who then got breath, began nearly unconsciously to search for brotherly connections with the Jewish population of the ancient Rumanian kingdom and tried to know and to adapt the intellectual directions, which move the Jewish population of the world and insipicate it for acts. One of the forms of manifestation of this transformation is the foundation of the *Bné Brith* „Salom“ lodge at Cluj which will be followed in a short time by the foundation of other Transylvanian lodges.

So it is time that our foreign brethren became acquainted with the Transylvanian Jewish population, its past and future, its endeavours, its harms and wants. This writing will be the first essay to begin the work of enlightenment in the sphere of an Order.

In reference to the descent of the Transylvanian Jewish population, we dispose only on not clear historical dates. Not one serious, scientific work has appeared, which would have completely discovered the history of the Jewish people, which dwelt in Transylvania; only some monographies appeared of the past of the Jews in certain regions or towns, but they do not, give at all a uniform picture of Jewish populations story in Transylvania, in the farther sense of the word, (Bánát, Maramaros and the region of the Körös) of their way and their development. One of the most important problems of our lodge is to compensate this deficiency of Jewish science and the writing of the Transylvanian Jewish population's story is one of our aims.

From where and when came the Jews in Transylvania? The legend speaks of milleniums; it says that in the very ancient Dacia there lived Jews. When Decebal, the king of the Daces made war upon the Romans, he called the Jews to help him, although Rome in this time chased the Jews out of its ground and for this reason they did not feel very friendly for them. At the end of the glorious war, the thankful Decebal allowed the Jews to found a town at the limit of Transylvania. The Jews built the town and, according to the Talmud, it was called *Thalma*. The name of our community called Talmás is pretended to descend from this, but this legend is not supported by historical facts and remembrances.

The Transylvanian faith of the people believed a long time, that the first miners in Transylvania were Jews. So, for instance, in the regions of Torda and Torockó lives still nowadays the legend, that the ironmines of these environs had been founded by Jews. In the XVIII. century the science of comparing languages has been consulted to prove by discovering a certain resemblance between the hebrew — hungarian languages that the Jews live since very ancient times in Transylvania. They searched hebrew descent in some Hungarian technical words of mine. So, for instance, they reduced the hungarian *érc*

to the hebrew *erc* (ground), the „*bánya*“ to the hebrew *banah* (to build). Of course these essays have no scientific confirmation.

Concerning the descent of the Transylvanian Jewish population, the most probable statement, which is principally maintained by etnographical facts, is that the waves, of both great wanderings of Jews in the middle-ages, arrived there. It was not monstrous settlement, but they oozed through slowly. Those, who came from South came before there and from North; they were descendants of chased Spanish Jews. It is possible that the Turkish war chased them there. In the Bănat we find the historical traces of Spanish Jews in the first part of the XIV. century; they oozed through from the Balkan, where they lived then in great number. The first place of settlement of the Transylvanian Jews was Gyulafehérvár (Alba-Iulia) and there appeared the first sure historical dates of the Transylvanian Jews past. During centuries Gyulafehérvár was the only legal dwelling-place of the Transylvanian Jews and from there they went to the interior parts of the country with their merchandises. In 1519 the Jewish population of Gyulafehérvár had already a *Beth din* and by this fact we may suppose that their number was great enough to found communities. Their single occupation was trade; each other occupation was forbidden. Under the Sovereign *Bethlen Gábor* they were allowed to dwell in hedged townes but *Rákóczy György II.* retracted this permission and they were compelled to dwell again at Gyulafehérvár. Later this ordinance was shanged but till 1845 the Jews were only suffered in Transylvania.

Towards the end of the XVIII. century, the Jews entered slowly in Transylvania from the North. At this period the lassaks of Chemelnitzky arranged bloody pogroms; this fact moved again the masses of Polish Jewish population and they came in Transylvania. Already in 1710 a Jewish judge, *David Bese Benjamin* who descended from Poland was on the top of the Jewish community at Gyulafehérvár. The immigration from the North was much quicker than that from the South.

The greatest part of the Jews who live now here descends from those *askenaz* Jews, who are in great superiority to the *szefard* ones, so that these last ones perfectly assimilated to the others.

The interior life of the Jews was till the emancipation approximately the same as the life of the Central-European Jewish population in corresponding circumstances. They lived in separated parts of the town, spoke a particular language, bore a particular dress and had a particular occupation, shortly they disposed on all attributes of separated people. The hostile behaviour of the surrounding society compelled the Jews to live in retirement in their churches, (synagogues?) their family's fireplaces and to cultivate there their holinesses.

Therefore we may scarcely speak of a contact with the exterior society, although in the XVI. and XVII. century the awful interesting movement of those, who keep holy the Saturday, movement which broke out then, allows to conclude, that the Transylvanians still maintained an interior contact with the Jews. We know that at the end of the XVI. century *Péchy Simon*, chancellor of Transylvania, founded a new sect of religion, whose followers celebrated the Saturday instead of the Sunday and they manifested, that the only true religion is the Jews' religion. The followers of this movement, who increased from day to day, were awfully persecuted, but it was impossible to suffocate totally the movement. This movement of celebrating the Saturday ended

till the newest time and for instance 40 years ago, the whole population of the Sicule community Bözödujfalú converted to the Jews' religion and young and old men of the village subjected themselves to the circumcision. The story of the Saturday's celebration and its finally development shows that the Transylvanian Jewish population exercised a great influence at the life of the surrounding society.

The emancipation and the reception, which gradually set in 1848, 1867 and 1895 succeeded in the life of the Transylvanian Jewish population, accompanied by such circumstances as they have been everywhere in the world. The process of assimilation began with its good and bad sides. Is this short writing it is not necessary to explain with details what is the especially Transylvanian effect of emancipation, because it had only quite typical symptoms. The autonomous arrangement, the quite characteristic Jewish life has slowly ceased and instead of it the Jewish population entered in the life of the surrounding society. They began to arise as the leader of universal cultivation, their development was rapid in economical and social reference; this was especially facilitated by the circumstance, that the historical tradition of this territory was toleration and peace and the Jewish population did not suffer at all during the antisemitism. The Transylvanian Jewish population became quite Hungarian in language and cultivation and like the other parts of the Hungarian Jewish population, they isolated themselves totally from the other Jewish population of the world.

A PÁHOLY ÉS AZ EGÉSZSÉG

Bücsútá: DR. ROTH MARCELL úr, Gy. Cluj

„Ich glaube bestimmt an die grosse Welt des Friedens, die in greifbarer Nähe und imstande ist in Erscheinung zu treten, sobald wir ernstlich wollen.“
H. G. Wells: „Hoffnung auf Frieden.“

A biológia tanítja, hogy rendszerek, szervcsoportok funkcióinak, a funkciók egymáshoz való viszonyának, egyensúlyának a megzavarása: *betegséget* eredményez. Társadalmak életében hasonló biológiai jelenségekkel találkozunk. Az a vészes zűrzavar, az a céltalan kapcsolódás és a romboló összeomlás, amely korunk létét át és át szövi: szimptomái egy betegségnek, melynek a gyökereit a társadalmi rendszerek funkciózavarában, az egyensúlyi helyzetek felborulásában kell keresnünk. Ha megszakad a nyugalmas, céltudatos együttműködés az idegrendszer és a vérkeringés között, akkor pangás áll be, a funkcióra hivatott szervek elégtelen erő kifejtést mutatnak — és minden sejt megérzi a hiányos irányítás, a hiányos tápláltság következményeit. A társadalom életében is az erők helytelen irányításának a tartalék erők hibás felhasználásának a következménye az az állandó hullámverés, amelyet minden do'gozó, működő sejtje a társadalomnak megérez. Kétségtelen, hogy az életünk nem olyan nyugalmas, nem olyan megbékelt, nem olyan kiegyensúlyozott, amilyennek lennie kellene és amilyenhez a jogot megadja a komoly munkának komoly kísérlete és őszinte akarása. A rideg realitások és a fantasztikus álmok között

elterülő nagy távolságot nem volt képes eltüntetni, az sok erőpróba — különböző alapon — mely a háborút megelőzte és a háborút nyommon követte. Nemzeti és faji alapon való csoportosulás és erőgyűjtés idézte elő a háborút és ugyanezek a problémák tartják fenn és táplálják a háborút követő újabb háborút, mely mostani életünket jellemzi és amely minden funkciók és képességek kivirulásának gátat vet. A B. B. jegyében folyó erőtoborzás is faji színezetű — mégis milyen más a gyökere és mély, általános emberi vonatkozású a jelleme. Faji erőgyűjtés, mely nem összeütközést akar, nem legyűrést keres — hanem szellemi és testi erők kifejlesztését, jótékony kiterjesztését. Egészséges expanzivitás, józan erőkifejtés a haladás szellemében, mely csak a korlátoltság ellen indíthat háborút — különben pedig a harc színhelyét a laboratóriumokba, könyvtárakba, műtermekbe és sporttelepekre akarja áthelyezni. Nem elvenni a máséból, hanem hozzáadni a mindenkiéhez, általános emberi értékeket gyűjteni és oly energiákat halmozni akar a B. B. — a tudásnak, a szépségnek, a jóságnak a forrásából és a valódi erkölcsnek a csirájából; a szociális fejlődésnek a feltartóztatatlan menetébe beleilleszteni: ezek a célkitűzései a B. B. táborának.

* * *

A gyakorlati kérdések közül vegyük csak az *egészség* kérdését. Gondoljunk csak arra, hogy napi ténykedésünk között mily sok hiányosan fejlett, satnya növésű emberrel találkozunk. Mennyi a szervezeti diszpozíción, a természeti adottságokon alapuló megbetegedés, a konstitúció zavaraihoz, az öröklött alkati elváltozásokhoz társuló abnormális megnyilatkozás. Nézzük csak a statisztika beszélő számadatait, milyen nagy a halálzási száma az első életévüket be nem töltött csecsemőknek, mennyi áldozatot követel az ipari munka, mennyi áldozatot követel maga a haladás. És gondoljunk csak arra az egyszerű dologra: milyen más lehetne az emberek és a világ képe, ha minden csecsemő megfelelő mennyiségű levegőt kaphatna, eleget lehetne a napon, elég meleg vízhez és szappanhoz juthatna, ha minden csecsemő energia szükségletét megfelelő mennyiségű és minőségű táplálék fedné. Ha minden csecsemő orvosi felügyelet mellett fejlődhetne, ha elegendő tejkönyha, csecsemő-otthon, anyavédelmi intézmény volna. Ha a betegségek megelőzését célzó szociális intézmények, melyeknek szükségessége, tudományos megismerésekből fakad, tényleg általános gyakorlati alkalmazáshoz jutnának. Ha a kitört betegség valóban idejében jutna intézeti kezeléshez, ahol a tudomány eredményei legsikeresebben alkalmazhatók. Új embertípust, az *egészséges, józan ember* típusát kell kitermelni, amely egészséges szellemi irányítás mellett egyedül képes a megtevő erőket: a *valódi erkölcs: egy általános értékű produktivitás irányában hasznosítani.*

Ez a megismerés a pszichológiai magyarázata annak, hogy a B. B. páholyunk munkaprogramjának első megnyilatkozása éppen az egészségvédelmi intézmények megteremtése akar lenni. Ennek a munkának az alapját egy részleteiben kidolgozott program képezi, mely elsősorban a csecsemő és a gyermek védelmére irányul. A Joint támogatásával működő Árvagondozó tevékenységébe való bekapcsolódás már tényleg megtörtént — ennek a kiterjesztése az egész gyermekvédelmi akcióra folyamában van és ebben a munkában a Salom páholy élénk részt kér magának. Az egészségvédelem célját fogja szolgálni a páholyok kezdeményező munkája kórház és ambulárium

felállítására érdekében. Rövid működése alatt a páholy ebben az irányban olyan lépésekre tekinthet vissza, amelyek a kezdeményezés jellegét is túllépték. Kész program alapján fog megindulni az egészségvédelem oly fontos kiegészítő része: a felvilágosítás és tanítás. Népszerűen fogalmazott ismertetések, felolvasások fogják a zsidóság széles rétegében ezt a célt szolgálni. A páholy egészségvédelmi programja csak egy láncszeme annak a munkának, amelyet magára vállalt. Kétségtelen, hogy ez nem jelent semmi újat — és a társadalomnak a szocializmus jegyében folyó megmozdulása eléggé utal ezekre a tényezőkre, amelyek nélkül szociális fejlődés el sem képzelhető. A zökkenők, amelyek ezt a fejlődést megakasztják vagy éppen visszavetik, teszik szükségessé, hogy páholyunk hivatottságának mélyen gyökeredző tudatában, szigorú céltudatossággal és szívóssággal valósítsa meg programját ebben az irányban. A komoly szociális munkának pionir-csapata toborzódik össze a páholy zászlója alatt, amelyet áthat a morál és az etikának, az alkotás moráljának és a tudás etikájának a tudata. *Ebben van a páholy lelke: egy általános céltörekvésben, egy általános akarásban, egy általános cselekvésben.*

LÁTOGATÁS CHAJES BÉCSI FŐRABBINÁL ÉS AZ „EINTRACHT” PÁHOLYBAN

Irta: Dr. KLEIN MIKSA tv.

A bécsi hitközség három utcára nyíló hatalmas épületében van összpontosítva a bécsi hivatalos zsidó élet. Az összes jótékonyági, kulturális, vallási és szociális irodáiban élénk munka folyik. Az első emeleti folyosón nyert elhelyezést a bécsi rabbinátsi hivatal: Chajes dr. irodája. Bejutni hozzá nehéz munka, hiszen Chajes főrabbi nemcsak főrabbija Európa legnagyobb hitközségének, de egyben inkarnációja a zsidó munkásnak. Kora reggeltől, késő éjszakáig megszakítás nélkül dolgozik és nincs olyan megmozdulása a zsidó életnek — amelyben Chajes ne játszana döntő szerepet. Szakadatlanul ír a zsidó nemzeti mozgalom érdekében, — motora a bécsi összes zsidó egyesületnek, — temet és esket, gyűjt és adományokat osztogat — de főfoglalkozása: a zsidó iskola.

A bécsi zsidó iskolák legfőbb támogatója és a legszigorubb ellenőre Chajes dr. Tanulni kell a zsidó növendékeknek, de tanítani kell a tanároknak is, mert Chajes mindent megtud, mindent meglát; — életre kell nevelni a gyermekeket és az életben csak úgy állja majd meg a helyét — ha jól tanult, ha jól felkészült az életre. Nincs protekció. Produkálnak is olyan eredményt a bécsi zsidó intézmények és a tanári kar, hogy egyenesen meglepő.

Junius 13-án d. e. látogattam meg hivatalos helyiségében Chajes dr.-t, aki várt már rám s miután bemutatott a Hakoah egyik vezetőjének, akivel az Amerikából visszatérő sportegyesület fogadtatásának az ünnepségeit tárgyalta meg, elbeszélgettünk egy keveset. A Selom-páholy üdvözlését tolmácsoltam és meghívtam, hogy keleti utazásának rendjén hozzánk is látogasson el. Örömmel fogadta a meghívást s miután ő kérdezett, én feleltem neki. Meglepett jólinformálódottsága, ő pedig

szorgalmasan jegyezte az adatokat s végül hálás köszönéssel fogadta a romániai zsidóságra vonatkozólag magammal hozott hivatalos statisztikai kiadványokat és a Fildermann dr. könyvét. Nagy szeretettel beszélt dr. Niemeroverről és elismeréssel a dr. Fildermann működéséről a regáti zsidóság jogegyenlőségének megszerzése körül. Az erdélyi rabbik közül dr. Kecskeméti iránt érdeklődött s főleg az iránt, hogy még mindig nem hódította-e meg a zsidó nemzeti gondolat? Chajes különös ember, de nagyon erős tehetség. A titkár már negyedszer sűrgeti a főrabbit, aki türelemre inti a titkárt; — menni akarok, — de ő még marasztal, — újra kérdez, végre ötnegyedórai diskurzus után abban állapodtunk meg, hogy délután öt óra tájt a bécsi páholyok nagymesterénél prof. Ehrmannál fogunk találkozni.

Chajes főrabbiról nem szabad hízkelkedően nyilatkozni. Tudós zsidó pap, akinek minden idege a zsidó népé, a zsidó kulturáé. Prof. Ehrmann a Distrikt elnöke, a bécsi egyetem nagyhirű rendes tanára, kicsinyke termetű ember. Nagy kék szemeiben a jóság és szeretet tükröződik vissza. Chajes dr. már telefonon beszélhetett vele, mert újra el kellett mesélnem neki mindent és ő igazi tanár módjára apróra ki-kérdezett.

Kellemes meglepetés ért az ülésen, amelyeken érdemes elnök testvérünk dr. Pollák bejelent mint vendéget nemcsak engem, hanem a csernovitzi Orient-páholy elnököt, Klüger dr.-t. A szép elnöki megnyitó után a varsói páholy egyik érdemes tagja, a varsói követség volt titkára tartja meg előadását: Juden und Polen cimen. Közel háromszáz testvér vett részt az ülésen s mondhatom, hogy bécsi testvéreink nagy érdeklődéssel kísérik a keleti zsidóság sorsát. Ülés után testvéri étkezés, amelynek rendén a mi sorsunkisszóbakerül majd utána a szomszédkávéház egyik külön termében Ehrmann professzornak kell további részleteket mesélnem az erdélyi zsidóság sorsáról. Jóval éjfél után válok el a testvérektől és nővérektől.

A reá következő napon a Habina előadásán találkoztam Chajes dr. és prof. Ehrmannal, — valamint igen sok testvérrel. A Golemet adták héberül. Élénk vita kerekedik a szünet alatt s nagy figyelemmel hallgatják ismertetésemet Kaczér Illés Golemjéről. Sokkal művészeiben dolgozta fel Kaczér a Golem sorsát, — s két igazi nagy művészen kívül, az előadás nem tett különösebb benyomást. Egyhangu volt azonban a véleményünk, hogy a Dibuk c. darabot jól előadni csakis jiddisül lehet. A darab chaszidikus miliójéhez hozzátartozik a jiddis nyelv, mert csakis ezen a nyelven tesz igazi nagy hatást a hallgatóra.

Mindezt azért írom meg, hogy testvéreink figyelmét felhívjam arra a kötelességre, hogyha bármelyikünk külföldön jár, keressen kapcsolatokat, okvetlenül látogasson el a zsidó páholyok üléseire s ha ép akkor ülés nem volna, akkor keresse fel a testvéreket, hogy a személyes érintkezés révén szöjjük a szálakat, erősítsük a testvéri köteleket, hogy az emberiség javára jót cselekedhessünk. A Bné-Brith tagjai jók és szívélyesek minden testvérhez s a páholyok ülésén megnyilatkozó testvéri szeretet és érdeklődés igazolja, hogy nemcsak azért kell meg látogassuk a páholyokat, mert kötelességünk, — hanem mert kedves és feledhetetlen emlékekkel leszünk gazdagabbak.

AZ ANTISZEMITIZMUS LÉLEKTANÁHOZ

Írta: Dr. ELEKES MIKLÓS tv.

A zsidóságot legmélyebben, létérdekeiben érinti az az állásfoglalás, mely hol gazdasági téren, hol politikában, itt társadalomban, ott a tudományban, egy szóval az élet minden vonatkozásában felüti fejét s agresszíven, van passzív elkülönülés formájában egy fajtát kiközösít a többiek közül: az antiszemitizmus. Akárhol és akármilyen formában is nyilvánuljon meg, jellemzője, hogy egy érzés, az idegenkedésnek, gyűlöletnek érzése, mely a fajról átmegy az egyedre, elfogult és előítélete, mint amilyen épen az érzelem szokott lenni, melyet nem köt a józanság, a logika, a tudományos érvelés. Az antiszemitizmusnak meg van a szociológiája, van gazdasági magyarázata, de van első sorban *lélektana*.

A modern mélység-psychológia, a psychanalysis rávilágít ebben a komplikált problémában is olyan részletekre, melyek addig teljes homályban voltak. Az antiszemitizmus egy érzelmi megnyilvánulás, melynek jellemzője sajátos idegenkedés, gyűlölet egy fajtaival szemben és ez átvivődik mindenre, ami vele összefüggésben van, az egyénekre, az intézményekre, szokásokra, a faj produktumaira. Valami mélységes és erős motivuma lehet annak, hogy ez az érzés ilyen intenzíven, a kultúra minden fejlődésén keresztül is meg tudott maradni s nyilván összefüggésben van azzal a másik sajátos és sokat vitatott jelenséggel, hogy a zsidóság, szétszórva a világ minden táján, erős milió behatások dacára megmaradt annak, ami ma, amikor a fajelmélettel úgy állunk, hogy minden karaktertípus testileg és szellemileg feltalálható minden népben, amikor tiszta fajokról, legalább a fehér-ember-lakta területeken nem igen beszélhetünk, a zsidóság, bár felöleli

az elképzelhető emberipusokat, mégis valami egységet képvisel. Ebben a valambiben tér el a zsidóság a többi fajtától és kézenfekvő, hogy épen ebben kell keresni a vele szemben megnyilvánuló ellenszenv okát. Ez az egységbe foglaló valami a zsidóság istene. Ennek a megállapításnak nincsen semmi köze a miszticizmushoz. Isten alatt a lelki életben uralkodó bonyolult komplexumot kell érteni, melyben benne van egy nép vallomásán kívül annak erkölcsé, ritusa, lelki függősége valami hatalomtól, ennek a függésnek az életben való megnyilvánulásai, törvényei az imától egészen az embertárhoz való viszonyig. Ebben az értelmezésben az istenség minden ember lelkiéletének integráns részévé válik. Elfoglalja helyét a lelki élet tudatos és tudattalan részeiben és ez utóbbi pozíciója döntőleg kihat érzéseire is. Az antiszemitizmus pedig érzelmi kérdés. Érzés, mely az „idegen isten”-nek szól. A tudattalan lelki rétegekben kutatva, az „idegen isten”-nel szemben sajátos állásfoglalást találunk. Ez az állásfoglalás pedig ösztönösen ellenséges, primitív, mint a gyermeké és a vademberé. Ha meg akarjuk érteni a tudatalattiban talált érzelmi szituációt, meg kell néznünk élő példákban azt az állásfoglalást, melyet a ma is élő vad népek mutatnak fel az idegen istennel szemben. A vad népeknél, melyeknek vallása a bálványoknak fetiszeknek imádása, az idegen istennek valami szörnyű és misztikus jelensége van. Az idegen isten ellensége a saját istennek, minden dolog, szertartás, szokás, ami vele összefüggésben van, félelmetes, tisztátalan és veszedelmes. Mindazt az ellenséges érzést, gyűlöletet, amit a saját istenével szemben, melytől végeredményében szintén fél nem érezhet, kiéli a primitív ember az „idegen istennel” szemben. Ez az ugynevezett kultúremberben is élő, tudattalan primitív ember, reagál antiszemitizmus formájában az „idegen istenre”, érzi vele szemben a misztikus félelmet, melyet az értelme csak nehezen tud befolyásolni.

Az „idegen isten”, a zsidóságnak lelkes produktuma nem érzékelhető, de érzékelhetőek hívei, vagy akit annak hisznek: a zsidók. Mindaz a félelem, gyűlölet, misztikus idegenségérzet, mely az idegen istennel szemben érez a nemzsidó, áttevődik az istenről a zsidóra. Megértjük egyben az is, hogy miért általánosít az antiszemitizmus. Azért, mert nem is az egyénnek szól, hanem az egyében rejtőző istenség-résznek. Nem tudja a kettőt különválasztani s az egyén kedvéért nem akar és nem is tud megbocsájtani az istenségnek Mennél erősebb a tudattalan hatalma a lelki élet felett, mennél kevésbé fejlett az intellektus, annál veszedelmesebb erővel törnek fel az ilyen ösztönös megnyilvánulások, mint amilyen az antiszemitizmus. Ezekre az ősi és ösztönös érzelmi rezdülésekre építenek azok, akik a tömegeket egészen céltudatosan mozgósítják a gyűlölet harcában.

Ez az egyik része csak a problémának. Nem szabad felejtenuünk, hogy a keresztény vallás a zsidóból nőtt ki, számos szertartása egyenes folytatása a zsidó rítusnak. Az „idegen isten”, tehát az ősi, a „saját isten” újabb és leszármazott rokon. Mert nem lehet ellenséges érzés oly féktelen és szenvedélyes idegenek, mint amilyennek tud fájulni a rokonok között; testvérharcban tudnak az emberek és népek a legszükségesebbek lenni. Ez a közelség, az egyiknek másikból fakadása az, ami még érzelmileg még távolabbra veti a „saját és idegen” istent. Szeretni nem lehet úgy senkit, mint apát vagy testvért, de gyűlölni sem. Az antiszemitizmusban az egymástól származott „saját és idegen isten” harca ölt, minden komplikáltságán keresztül, testet.

EGY ÉRDEKES PALESZTINA-ZARÁNDOK

Csodálatos zarándok járja a Szentföld útjait, csodálatos és legendás alakja korunknak, aki talán ezredévek előtt prédikáló próféták lelkét hordozza magában — Jeruzsá'em falain és Galelia bűbajos hegyei-völgyei között.

Gala Galaction, mert ez a neve az érdekes embernek, a román fővárosból, Bukarestből zarándokolt a zsidók ősi földjére.

Hazájában is legendás alak ez a sokoldalú ember, aki költő is, elbeszélő is, tudós is, bibliamagyarázó, görögkeleti lelkész. Pacifista agitátor és zsidóbarát egy személyben. — Sőt „keresztény cionista!” — mint ő mondja.

Az irodalma egy keresztény vallásos miszticizmussal átszőtt tolsztojánizmus — a közéleti szereplése szociális fenköltiséggel átszőtt humanizmus; tán ennek köszönhetné, hogy a román keresztény diákság oly élénken tiltakozott egyetemi tanári kinevezése ellen, holott ő nemcsak hivatása szerint keresztény pap, hanem Jézus egyenes követőjének tartja magát.

Jeruzsá'em falának egy ősi, romantikus várfokán — barátságos beszélgetés közben mondja a prófétás költőpap:

„En igaz keresztény vagyok: gyermeki hittel hívő keresztény, akinek nincsenek kétségei. Megváltóm misztériuma olyan nékem, mint egy ragyogó aranyérem: az egyik oldalán a Nazareti misztériuma, a másik oldalon Izrael misztériuma. Mert igaz hittel szeretem Krisztusomat, magamhoz ölelem, természetesen Izraelt is. Az én hitem alap „Szent Pál levele a rómaiakhoz”, melynek tizennegyedik fejezete így kezdődik: „Avagy elvette-é Isten az ő népét? Távol legyen”. Eljön a nap — s nincs oly távol — folytatja Gala Galaction — amikor hirdetni fogom zsidó-szeretemet egy külön könyvben, melynek címn az lesz: „Lamma ahabi et Jaakob?” (Miért szeretem Jákobot?) E könyv szoros kapcsolatban lesz vallásom és hitem misztériumával. Ezen eszmék alapjait már lefektettem egy nemrégien megjelent könyvben „Sarok-kő” címen. Tudom, hogy még sok kellemetlenségem lesz e könyv miatt, mert a tiszta igazságot irtam meg benne. Most elzarándokoltam ide, hogy lássam, hogyan építik újjá Megváltó atyámfiai a szent Földet. Benyomásaimról utikönyvet fogok írni. A cionizmus az én szemeimben Izrael egyetlen reménysege, egy üldözött, szenvedő, hazátlan népnek megújódása. Szerintem nemcsak minden igaz zsidónak, hanem minden igaz kereszténynek is kötelessége a cionizmust prédikálni és megvalósítani. A zsidók itt tetté változtatják az Irás parancsát. Mily megható például az a tény, hogy a Zsidó Nemzeti Alap megváltja a földet a zsidó nép örök tulajdonául, amint a Mózes könyveiben meg lett parancsolva”.

A hófehér szakállú próféta lelkesen beszél, csupa meggyőződéssel, telve szeretettől. Hosszu szakalla és haja, egyszerű barna csuhája, csizmája Tolsztojra emlékeztet.

* * *

„Ilyenek ezek a zsidók! — szól hozzám egy láthatatlan, képzeletbeli antiszemita. — Minden ideálistát megejtenek, megbabonáznak ezzel az ócska Palesztinájukkal.

Mordeháj Avi-Schaul.

PÁHOLYUNK ÉLETE

MUNKÁBAN A SALOM-PÁHOLY KULTUR-BIZOTTSÁGA

— Könyvtár, művészeti pártolás, élő szó és írott betű —

A „Salom“-páholy kulturbizottságának feladatai egyszerűek, kézenfekvők és rendkívül hálálatosak. Mert hiszen kultúra volt az, amelyben a zsidók több ezer éve excelláltak, kulturát terjesztettek, akarva nem akarva örök vándorlásuk legsivárabb szakaszaiban is és a kultúra zászlóvivői ők ma is, még a legkulturáltabb népek közepette is. Tanunk rá Heine, Bergson, Einstein, Freud, Liebermann, Klinger stb.-ek hosszú sora.

Rendünk magasztos feladatai közé tartozik e kulturát fejleszteni, az iránta való érdeklődést ébren tartani, biztatni, bátorítani ahol annak szükségessége és lehetősége nyílik és nevelő, nemesítő hatását minél szélesebb körökre, még a páholy keretein túl is kiterjeszteni.

E célra rendelkezésünkre álló eszközök: a) a könyvtár, b) felolvasások illetve előadások, c) művészek segélyezése és d) helyiségeink megfelelő díszítése.

a) Könyvtárunk alapját egy jó biblia-fordítás kell, hogy képezze. A páholyéletre, de legelsősorban a Bne-Brith páholyra vonatkozó, illetve általuk megjelentetett kiadványok gyűjtése és folyóirataik felfektetése egészíti ki említett fontos feladatot. Ide tartozik a kerületek szerint összegyűjtött tag-névjegyzékek és *Winingernek* e szemle más helyén ismertetett kiváló zsidó lexikonja. A zsidók történetét, földjét, sorsát, tárgyalt kultur-dokumentumokat (Graetz, Dubnow, Brod, Buber, Biró Lajos, Zangwill) úgyszintén a hasonlótárgyu szépirodalmi munkákat (Schalom Asch: *Der Gott der Rache*, Tschirikó *Die Juden*, Beer-Hoffmann: *Jakobs Traum*, L. Andreje *Anathema*, Perez stb.) szintén fel kell vennünk a könyvtárba; de nem maradhatnak ki a sorból a kiváló zsidó írók művei, amelyek nem tárgyuknál, hanem belső értéküknél fogva lesznek beszerzendők (Schnitzler, Alternberg, Wassermann és a régebbiek közül főleg Heine) és zsidó tudósaink világi művei, a laikus olvasó számára is könnyebben megérthető vagy népszerűsített kiadványaikkal (Bergson, Freud, Einstein stb.)

b) A felolvasások tekintetében követni akarjuk külföldi és főleg német páholy-testvéreink példáját, akik kiváló zsidó férfiakat, kulturtörténeti problémákat, a művészet köréből vett témákat és aktuális napi kérdéseket ismertetnek és vitaestélyeket rendeznek egy-egy előre bejelentett és feldolgozásra kiadott tárgy felett. — Az immár nálunk is rendszeresített előadások sora igazolja, hogy feladatunkat komolyan vesszük és az e felolvasások, illetve szabadelőadások iránt megnyilvánult nagy és meleg érdeklődés, pedig hogy tényleg jó úton haladunk. Az ez évben tartott előadások:

Dr. Ligeti Ernő: A polgárság kialakulása és a zsidóság.

Diamans Izsó: Az exlibris.

Antal Márk: Spinoza. (2 folytatásban.)

Dr. Elekes Miklós: Freud.

Legközelebb pedig „Ford antiszemitizmusa”. — „A modern művészet irányai”, — „A páholy szelleme” címen tartanak testvéreink előadásokat.

c) A művészek segélyezése, fiatal tehetségek támogatása és biztatása, páholyunkban való ismertetése és ajánlása szintén megtörtént már eddig is. Sajnos, e téren gátat szabnak anyagi erőnket messze meghaladó célkitűzéseink.

d) *Helyiségeink megfelelő díszítése* most különleges időszerűséget nyert annak révén, hogy már ez ősszel új helyiségeinkbe vonulunk. Ezeket legelsősorban zsidó testvéreink műalkotásaival, zsidó tárgyú képekkel, reprodukciókkal és a páholy eszmei céljaival kongruens művekkel kívánjuk díszíteni. Így már most is páholyunk falait ékesítik Klinger és Liebermann rézkarcai, — Spinoza, Rahel, Einstein, Bayle arcképei (rézkarcok ezek is) Michel-Angeló Mózesének és Ádám teremtésének fototipikus reprodukciói; e) *birjuk a kitünő erdélyi zsidó festő, Jándy Dávid ígését, hogy őszig egy értékes olajfestményét küldi a páholyunk — és ezen az úton kívánunk haladni tovább is.*

Végül pedig szemlénk és külön kiadványaink vannak hivatva a kulturbizottság feladatainak, egyrészt a megfelelő keretet adni, másrészt őt munkájában hathatósan támogatni.

„AZ ERDÉLYI ZSIDÓ NÉP TÖRTÉNETE”

Előző számunkban Diamant Izsó németnyelvű, e számunkban Marton Ernő dr. angolnyelvű cikkét hozzuk. Idegen nyelven írt cikkek közlésénél az a megfontolás vezetett, hogy ez által is erősítsük az intellektuális kapcsolatot külföldi páholytestvéreink között. Marton Ernő érdekes cikkét helyszűke miatt megrövidített formában itt adjuk, azzal a megjegyzéssel, hogy a tanulmánynak a legközelebbi számunkban folytatása lesz.

Az erdélyi zsidóság a háború előtt a magyarországi zsidóságnak integráns részét képezte s mint ilyen teljes mértékben osztozott a magyar zsidóság sorsában, különösen abban a tekintetben, hogy külföldi zsidó testvérei nem ismerték őt és ő sem ismerte külföldi testvéreit. A magyar zsidóság általában egész különös, mondhatnám csodálatos jelenség volt a zsidó nép terebélyes fáján. Mig egy részt kiapadhatatlanul ontotta magából a világ minden tájára a zsidó nagyságokat (hogy csak egy néhányat említsünk közülük: Herzl Tivadar, Max Nordau, az élők közül pedig Stephen Wise newyorki és Blau philadelphiai főrabbi magyarországi származásuak), másrészt a maga komplexumában úgyszólván semmiféle szerves érintkezést nem tartott fenn a külföldi zsidósággal és ilyen irányú kapcsolatokat nem is keresett. Ennek oka főleg abban volt, hogy a magyar zsidóság az emancipáció óta eltelt évtizedek alatt jobb ügyhöz méltó buzgalommal igyekezett úgy kulturális, mint politikai tekintetben beasszimilálódni az uralkodó magyar nemzetbe és ez a külső megnyilatkozásokban jórészt sikerült is neki.

A nagy összeomlás és az azt követő új nemzetközi helyzet teljesen

felkészületlenül találta a Romániához csatolt magyar részek zsidóságát, amelyet a továbbiakban röviden transzilvániai zsidóságnak fogunk nevezni. A magáramaradt, de ugyanakkor magáraeszmélt erdélyi zsidóság szinte ösztönszerűen kezdte keresni a testvéri kapcsolatokat a régi román királyságbeli és a világ zsidóságával és igyekezett megismerni és magáévá tenni azokat az eszmeáramlatokat, amelyek a világ zsidóságát mozgatják és tettekre inspirálják. Ennek az átalakulásnak egyik megnyilatkozási formája a Bné Brith-rend kolozsvári „Salom” páholyának megalakulása.

Az erdélyi zsidóság eredetére nézve csak homályos történeti adatok állanak rendelkezésre.

Honnan és mikor kerültek Erdély földjére a zsidók? A monda évezredekről tud, szerinte már az ősi Dáciában is laktak zsidók. Mikor Decebal dák király háborút folytatott a rómaiak ellen, segítségül hívta a zsidókat. A győzelmes háború befejezése után Decebal hálából megengedte a zsidóknak, hogy Erdély határszélén várost alapítsanak. A zsidók fel is építették a várost és a talmud után elnevezték Thalmusnak. Ebből származik állítólag a mai Talmács község neve.

Az erdélyi néphit sokáig azt tartotta, hogy az első bányászok Erdélyben zsidók voltak. Így például Torda és, Torockó vidékén ma is él a monda, hogy a környékbeli vasbányákat a zsidók alapították. Egyes magyar bányászati műszavak mögött héber eredetet kerestek. Így pl. a magyar érc szó a héber *erec*-re (föld), a bányát a héber *banah*-ra (épiteni) vezették vissza. Természetesen ezeknek a kísérleteknek nincsen tudományos alapjuk.

Az erdélyi zsidóság eredetére nézve a legvalószínűbb feltevés, amelyet főleg etnográfiai tények támasztanak alá, hogy mindkét nagyobb-szabású középkori zsidóvándorlás hullámai eljutottak ide. Nem volt tömeges letelepedés, csak lassu beszívargás.

Az erdélyi zsidók első települési helye Gyulafehérvár (Alba-Iulia) volt és itt kerültek napfényre az első megbízható történelmi adatok is az erdélyi zsidóság múltjáról. Évszázadokon át Gyulafehérvár volt az erdélyi zsidók egyedüli törvényes lakóhelye és innen látogattak el az ország belső részeibe áruikkal. 1519-ben már *Beth dinje* volt a gyulafehérvári zsidóságnak, amiből feltehető, hogy számuk elegendő nagy volt ahhoz, hogy községbe tömörüljenek. Egyedüli foglalkozásuk a kereskedelem volt, minden más foglalkozás meg volt tiltva számukra.

A XVII. század vége felé kezdtek észak felől szállingózni Erdélybe a zsidók. Ezidőtájt rendezték a Chmelnitzky kozákjai véres pogromjaikat, ami újra mozgásba hozta a lengyelországi zsidóság tömegeit és Erdélybe is elsodorta őket. Az északról megindult bevándorlás sokkal gyorsabb tempójú volt, mint a déli. A ma itt lakó zsidóság túlnyomó része ezekből az északi *askenáz* zsidóktól származik, akik idővel olyan túlsúlyba kerültek a szefárdokkal szemben, hogy azokat teljesen maguhoz asszimilálták.

Az erdélyi zsidóság belső élete az emancipáció bekövetkezéséig nagyrészt ugyanaz volt, mint a megfelelő korokban a középeurópai zsidóság élete. Külön városrészekben laktak, külön nyelvet beszéltek, külön viseletet hordtak, külön foglalkozást űztek, egyszóval a külön népiség minden attributumával rendelkeztek. A külső társadalommal való érintkezésről tehát alig lehet szó, bár a XVI. és XVII. században kirobant páratlanul érdekes szombatos mozgalom arra enged következtetni, hogy az erdélyi székelyek, vagy legalább is a szombatosság apostolai, meleg belső érintkezést tartottak fenn a zsidókkal. Egészen a legujabb korig

tartott ez a szombatos mozgalom és negyven évvel ezelőtt például egy egész község (Bözödújfalú) székely lakossága nyíltan is áttért a zsidó vallásra és a falu férfitalosságának apraja, nagya alávetelte magát a circumcisio-nak. A szombatosság története és végleges kialakulása azt mutatja, hogy az erdélyi zsidóság erős kihatással volt az őt környező társadalom életére is.

Az emancipáció és a recepció, amely 1848-ban, 1867-ben és 1895-ben következett be fokozatosan, az erdélyi zsidóság életében is ugyanolyan jelenségek kíséretében ment végbe, mint mindenütt a világon. Megindult az asszimilációs folyamat, amelynek megvoltak a maga jó és a maga rossz oldalai.

Árvák könyve. (Az Erdélyi zsidó árvagondozó évkönyve.) Antal Márk, Diamant Izso és dr. Kertész Jenő közreműködésével Schwartz Miksa, az árvagondozó főtitkára tartalmas évkönyvet állított össze, amely széles áttekintést nyújt arról a nagyjelentőségű zsidó és kulturális munkáról, amely az Erdélyi zsidó árvagondozó égisze alatt már huzamosabb idő óta folyik. A könyvet dr. Kertész Jenő tv. az árvagondozó elnökének cikke vezeti be. Az Erdélyi árvagondozó jelentése a harmadik országos konferencia eredményével foglalkozik és a titkári jelentésből kitűnik, hogy az intézmény tevékenysége 2000 árvára terjed ki. A kötetkébe tartozó 12 körzetben 33 helyi csoport fejt ki aktív tevékenységet. A Joint 4.226.965 lejt fordított az árvák segélyezésére, a helyi hozzájárulás azonban csak 360.000 lej volt. Éppen ezért szükség-s — a Joint visszavonulása miatt is — jobban kiépíteni az intézményt. Az árvagondozó nevelési programja megvalósítására több tanfolyamot és műhelyt létesített részint Kolozsváron, részint Szatmáron és Marosvásárhelyen. Ujabb Kolozsváron felavatta az árvák tanonc-otthonát, amely több mint 1 millió lejbe került.

Az árvagondozó működésének titkári jelentését Antal Márk ipari tanfolyamokról, dr. Lechner Fülöp, az árvák egészségügyi helyzetéről dr. Neufeld Mihály az ipari műhelyek helyzetéről szóló jelentései egészítették ki az emlékezetes harmadik országos konferencián.

A vidéki jelentéseken kívül tanulságos közléseket olvashatunk az Árvák könyvében a harmadik nyári árvatelepről, amely Erdély legszebb helyén,

Beszterce-DornaVatrai út mentén fekszik.

Jelentős fejezet e könyvben az árvagondozó nevelési programjára vonatkozó országos ankét, amelyben hét kérdőcsoportban vették szemügyre a legégetőbb problémákat.

A díszes mű egyéb anyagából kiemeljük a következő figyelemre méltó cikkeket: dr. Róth Marcell: Gyermek védelmünk feladatai, Diamant Izso: A tanoncok ipari nevelésének gyakorlati és kulturális szempontjai, dr. Elek Miklós: A modern lélektan és a gyermeknevelés, dr. Kohányi Rezső: Az árvagondozás gyökerei a Talmudban, dr. Eisler Máttyás: Jótékonyág és szociális munka, dr. Fürst Oszkár: A palesztinai árvagondozás és a Joint, dr. Fürst Oszkár: Árvaleányok sorsa Palesztinában, dr. Fürst Oszkárné: Tejsat Chelad. Diamant Izso: Az exlibrisről, Szabó Imre: Az árva boszúja, Tolsztoj: Két testvér, Salamon László: Népek árvája, árvák árvái, Ben Ami: Zsidó: A pedagógia részben Antal Márk és dr. Péter Béla nevei szerepelnek. A könyvet az Árvagondozó szervezetének névjegyzéke rekeszti be.

E minden tekintetben gondosan szerkesztett évkönyvet, amely a zsidó gyermeknevelés breviáriumának tekinthető, közel ötven illusztráció ékesíti. Örömmel állapítjuk meg, hogy az árvagondozó nemcsak intézményeiben, de propagandájában is tiszteltetreméltó tevékenységet tud felmutatni. (—i)

Tűrtőztesd magad. Dr. Spitzer József I. mentor tv. közleményei. (A Schalom páholy műhelyéből.) Ami páholyunk hivatása az a maghintas, amelyből a létesítendő új Erdélyi és Bánáti Páholyok kertjének virágai kell fakadjak.

nak, Épp ezért minden páholy ülésünk rendes munkája előtt néhány percnyi időre igénybe veszem testvéreim szíves türelmét, hogy megmagyarázzam egyszerű és mindenkinék érthető formában rendünk szellemét, erkölcsét, feladatait, fastvéreink kötelességeit. Ezek a kis krokiszerű apró elmefuttatások lesznek hivatva nemcsak ami testvéreinkkel, hanem az új páholyok tagjaival is megismertetni és megszerettetni rendünket.

Mai felszólalásomban rendünk egyik legfontosabb feladatáról, tagjaink legszigorubb kötelességéről kívánok megemlékezni, melyet úgy formulázhatunk, hogy:

türtöztesd magadat!

Elhatározásaink nem annyira megfontolásaink, mint inkább érzelmeink credményei. Érzelmeink a legtöbb esetben egészen váratlanul lepnek meg bennünket, hivatlanul jönnek és különösen azok az érzelmi mozgalmak, melyeket defektusoknak nevezünk, determinálják akaratunkat. Különösen fellépésük pillanatában. Beszédünket, tetteinket csak úgy tudjuk befolyásolni és ez a legegyszerűbb módja türtöztetésünknek, ha az ugynevezett erupció pillanatában egy pauzát, egy szünetet ékelünk be és rendünk „felismerés” jelével a testvérek által közismert szimbolummal korlátozzuk az érzelmek által determinált cselekvést, vagy a kiröppení igyekvő szavakat, beszédünket. Tegyük ezt pedig azért, hogy a csendes megfontolás olajával lecsendesítsük a háborgó hullámokat, a szándékolt cselekvést, melyet később valószínűleg mélyen megbánnánk. Épp ezért a tv. ne cselekedjék az első fellángolás pillanatában, hanem igyezzék időt nyerni, mert: „Kommt Zeit kommt Rath!”

Tegyük úgy, mint a jó tanító, aki a megfontolatlanul cselekvő gyermeket megbüntetni kénytelen. Falat emel önmaga és a megbüntetendő gyermek közé és igen gyakran elegendő egy-két perc, hogy a háborodás letompuljon, hogy a jó belátás győzedelmeskedjék és a sulyos affér a legszebb és mindenkit kielégítő módon elintézést nyer. Szolgáljon ez a példa tanulság gyanánt különösen azon tv. részére, akik a páholy eme legszentebb kötelezettségét oly gyakran, talán akaratukon kívül megszegik.

Elképzeltethetetlen, beláthatatlan az a

veszély, amit ennek a kötelességnek elmulasztása, ennek a parancsnak megszegése magában rejt.

A mi rendünk szabályai szentek és sérthetetlenek, azoknak betartása igen egyszerű és könnyű dolog és aki azokat mindezek dacára megszegi, nem érdemli meg, hogy a közületnek tagja legyen. Ne feledjük el soha, hogy amikor szabályainkat betartjuk, amikor kötelezettségeinket pontosan teljesítjük, az egyetemesség által nekünk jutaltott erkölcsi kölcsönnek csupán egy csekély hányadát adjuk vissza. És teszi ezt a testvér szívesen, teljes szívéből, úgy igen könnyű és gyönyörű feladatot teljesít — egyszerű a dolga; teszi ezt azért, mert megismerte a Rend magas szós céljait és felsőbb erkölcsi értékét, felfogását, úgy kiérdemli valamennyiünk megbecsülését és végül ha meg nem teszi ezt, úgy arra szorítani kell azokkal az eszközökkel, melyek épen rendelkezésünkre állanak, mert, aki megszegi, vagy feladja Rendünk parancsait, az felborítja a B. B. gyönyörű építményeinek alapjait. A páholy keretén belül, a templomban a legmesszebb menő őszinteséget, annak keretén kívül azonban, különösen nem testvérekkel szemben, a legmélyebb tartózkodást követeli meg a Rend, épp ezért ne feledjék el soha Rendünk gyönyörű tartalmában oly mély szimbolumát. Látni, hallani ... csendben segíteni ... Ha a ma méltatott két szimbolumát szem elől nem tévesztjük, úgy feladatunkat a Szövelség Fiaihoz méltóan teljesítettük és áldássá leszünk önmagunknak, Rendünknek és az összes emberiségnek.

S épp ezért kedves Testvéreim, ne igyekezzetek feltűnni, hanem kitűnni. Kitűnni azzal, hogy fegyelmekkel vagytok, hogy megismertétek a B. B. rend egyszerű, emberi és erkölcsi emelkedettségben gyönyörű szellemét és szabályait. Páholyunk csak úgy emelkedhetik arra a színvonalra, melyet Rendünk alapítói részünkre kijelöltek, ha önmagunkat kellően tudjuk fegyelmezni, türtöztetni, ha az előirt sorrendet munkáinknál betartjuk.

Az amerikai B'nei B'rith rend Palesztinért. Newyorkból jelentik: Az amerikai B'nei B'rith rend elhatározta, hogy 2 milliós dolláros alapot indít meg, amelynek egyik része az amerikai zsidó ifjuság kulturális keze-

lésére, a másik rész pedig palesztinai építési célokat szolgált. Az amerikai pénzből Palesztinában modern típusú lakóházakat építenek. A rend a magas alapítványból hatalmas részt az „Anti Defamation League” céljaira hasít ki, amely az amerikai zsidóság elleni rágalmak leküzdésére irányul.

A csehszlovákiai páholy: Igen nagy ünnepek között zajlott le — a prágai nagypáholy közlése szerint — a csehszlovákiai nagypáholy ülés. A csehszlovákiai páholyok összesen 49 képviselőt küldtek az ülésre. Érdekes volt Hoffmann volt elnök referátuma az „Ifjúsági mozgalomról”. E kérdésnél Hoffmann Ibsen értelmezésében felel: aki nem ismer kompromisszumot, ifjú. Az ifjúság tehát szellemi alkat, metafizikai adottság, amely életkorral meg nem határozható. Bármennyire is fontos az élettapasztalat, nem a legmagasabb, mert a legmagasabb a tiszta törekvés és akarás. Ez emberi élet ideálja ezért szintézis volna az ifjúság kompromisszum nélkülsége és az öregkor tapasztalata között. Ifjúsági mozgalom alatt első sorban a küzdelmet értjük az idő mechanizmusa ellen. A zsidó ifjúsági mozgalomnak külső és belső motívumai vannak. A külső: a zsidóságot nem akarja felvenni más német ifjúsági mozgalom, például a „Vandervogel”. A belső: a zsidósághoz való akarat felébredt. Az ifjúsági mozgalmak honorálásaként a csehszlovákiai páholyokban az a kívánság hangzott el, hogy szállítsák le a felvételnél a korhatárt. A referens ez indítvánnyal szemben helyesebbnek tartja, ha ifjúsági páholyokat létesítenek külön rituálékkel.

A javaslatot nagy vita követte. Érdekes volt Feith javaslata a központi segélyakciókról. Utána Bischitzky rendűnknek a békemozgalmakra való lefolyásáról érkezett. A béke gondolata megfelel rendűnk alapszámjének. A pacifizmus első eszménye, az erőszak nélkülség elve a rend erkölcsi dogmája. Majd előadó az esperantóval foglalkozik és ezt írja: Ha minden esperantó kongresszus tárgyalásainak egy részét megalapítója, a zsidó Zamenhof emlékeztetére fordítaná, bizonyára egyetlen antiszemita sem volna az esperantisták között.

A vita után a nagygyűlés a következő határozatot hozta:

1. testvérek nevelése a békegondolatra.

a) a pacifizmus lényegéről tarótt előadások,

b) viták után, amelyek az ellentétes testvéri nézetek áthidalását célozzák.

2. A testvérek informálása a békeszeretek tevékenységéről.

a) a békegyesületek lapjainak és kiadványainak megrendelése és állandó referensek kijelölése a páholyüléseken (Lapok: Friedenswarte, Pan-europe, Wahrheit, Mitteilungen des internationalen, Versöhnungsbundes.

b) Előadások a Népszövetségről, a népszövetségi ligák, emberi jogok ligájának stb. tevékenységéről.

3. Felszólítása a testvéreknek, hogy aktív legyenek részt a békemozgalomban. Minden testvér köteles tagja lenni valamelyes népszövetségi ligának.

4. A páholyok nyerjék meg az ifjúságot a béke gondolatnak.

Az ausztriai páholy: az ausztriai B'nai B'rith páholyok szövetsége ötödik nagygyűléséről most érkezett meg a részletes jelentés. Professzor dr. Ehrmann, udvari tanácsos számolt be a distrikt belső munkájáról és közölte, hogy az öt ausztriai páholyban nyolcszázhetveneg tagja van és nagy szükség mutatkozik újabb páholyok alapítására. A hatalmas jelentésből kitűnik, hogy a páholyok tiszteletreméltó anyagi áldozatokat hoztak a jótékonykodás körül és szociális téren is maradandót alkottak. A szellemiek terén a páholyok, amelyek B'nai B'rith Mitteilungen für Österreich címmel értékes havi közlönyt adnak ki, elhatározták, hogy megindítják a világháború következtében megakadt „Volkschriften über die jüdische Religion“-t, propaganda nyomtatványokat adnak ki a felvételre jelentkező tagok számára, zsidó témákat, illetőleg pályadíjakat tűznek ki és felkérlik a B'nai B'rith Magazine szerkesztőségét, hogy a díszesen illusztrált laphoz német mellékletet is csatoljanak. A bécsi páholyokban az utóbbi időben a következő előadásokat tartották: „Wien”: dr. Max Jeruzsálem: Páneurópa. Freud emlékünnepe. „Eintracht”: Professzor Edmund Kohn Parnes: A zsidók és a lengyelek több részben). „Wahrheit”: Dr. Epstein: Faj és kultúra. Dr. Zittner: Spinoza erkölcsi tana. Dr. Elias: Helyes vagy helytelen táplálkozás. „Massadah”: Sternfeld: Kaufmann Izi-

dor és kora. „Ehrmann”: Dr. Bloch: Freud. Pisinger: Zsidó légio a világ háborúban. Az ausztriai páholyok közlönyének legutóbbi száma különben közli a volt rendelőknek, Adolf Krauss-nak rendkívüli érdekes emlékirait.

A bulgáriai páholyok: A „Hamedora” közlése szerint a szófiai „Carmel” páholy új helyiségének felavatása alkalmából diszülést tartott, amelyen E. D. Alkalay elnök testvér vázolta a bulgáriai páholyok történetét. A bulgáriai páholyok a konstantinápolyi districthez tartoznak és jórészt a világ-háború alatt alakultak meg. Az első páholy Filipopolban létesült. Ami a páholyok további programját illeti, Alkalay elnök testvér szerint munkairodát létesítenek, zsidólányok védelmére menhelyet, és intézményeket a bulgáriai judaizmus erkölcsi és intellektuális színvonalának emelésére.

Jubilál a Salom páholy. Páholyunk május 31-én tartotta meg egy éves fennállásának jubiláris ülését, amelyen nagyszámú tagavatás is történt. Molnár Jakab elnök testvér avató beszédét mondott és értékes történeli visszapillantásban Dávid Renbemin, Josef Martnion, Uriel D'Acostán, Sabotai, Mendelsohnon és Glasner Mózesen keresztül megmutatta a világosság és sötétség, a hitbéli és a földi Messiás örök szakát. Nekünk Freud professzor tv. nyomdokain kell haladnunk — mondotta — akinek megállapításom szerint „rendünk nemzeti alapon nyugszik és erkölcsi célkitűzései vannak”. Ez utóbbiak azt jelentik, hogy mielőtt a vallás templomában jelennének meg, előbb a lelkünkben építsük fel az Isten szent templomát. Molnár Jakab avató beszédjét — amelyet egyik közelebbi számunkban teljes terjedelmében hozunk — a következő szavakkal fejezte be:

— Bennünket zsidókat szívesen diszitenek fel destruktív jelzővel, pedig mi a legkonstruktívabb nép vagyunk; felépítjük a lélek harmóniáját, hogy tiszta örömkben legyen részünk, felépítjük vele a kultura várát és szolgáljuk vele a haladást.

E felavatott 14 új testvér nevében dr. Wertheim Mór köszöni meg a testvéri láncba való felvételeit. Az ünnepélyes avatási ülésen Antal Márk tv. tartott értékes Spioza előadást, végül

dr. Kertész Jenő alelnök tv. kegyeletes szavakban dr. Vázsonyi Vilmost parentálta el:

Páholyunk fent említett gyűlésén kívül még egy avató ülést tartott. Páholyunknak jelenleg nyári szünete van, de a bizottságok szorgalmasan működnek és a helyiségünk ügye is örvendetesen halad.

A prágai Toynbee csarnok. A három prágai páholy védnöksége alatt Toynbee csarnok előadás sorozatot tart. Az előadásokat rendszerint este 8 óra tűzik ki, de a látogatók már 6 óra tájban jelentkeznek, hogy maguknak helyet biztosítsanak, mert különben lehetetlen a túlszufolt előadói terembe bejutniok. Az előadás sorozatok közönsége Prága alsóbb zsidó rétegeiből verbuválódott össze. Minden előadói est két részből áll: ismeretterjesztő előadásból és művészi teljesítmény. A Toynbee előadások hagyományaihoz képest a zsidó nőszervezet hölgyei előadás közben trissitőket szolgálnak fel. A múlt évi előadási ciklus 16 előadásból állott. „Der Anteil der Juden am Forstschritt der Kultur” volt a ciklus címe és minden est egy más kimagasló zsidó egyéniséget mutatott be. Az idei Toynbee esték kereteiben előadások hangzóttak el a nő szerepéről az irodalomban és filozófiában, Fordról, Max Bródról, belső szekriciósi mirigyekről, Palesztina felépítéséről, a modern Röntgenológiáról, Löwy rabbiról, stb. A legtöbb előadást film és vetített képek között mutatták be. Ujabb tervek szerint a Toynbee csarnok mellé olvasó termet és népkönyvtárat szerveznek, valamint kirándulásokat, amelyeknek tervszerű nevelő jellege van.

Zsidó klub alakul a román parlamentben. Rendünk célja nem engedi meg a napi politikával való aktív foglalkozást, de számunkra nem lehet közömbös a kérdés, hogy minő munkát fejtenek ki képviselőink és szenátoraink a törvényhozó testületben. Eddigéle csak Mayer Ebner képviselő és Zirelsohn rabbi szenátor szóltak fel a felirati vitához. Dr. Mayer Ebner lapjában, az „Östjüdische Zeitung”-ban beszámoló eddigi parlamenti impresszióiról. Kijelentése szerint megindultak egy zsidó parlamenti csoport létrehozására irányuló tárgyalások, amelyeken a parlament hat zsidó képviselője kö-

zül négy zsidó képviselő és három szenátor vettek részt. A zsidó klub megalakulásának végleges formája őszre várható. Ebner jellemzi az antiszemitizmus csoport vezéreit. Cuzát kitűnő szónoknak tartja. Codreanu Cuzánál is túlzottabb, de legintenzívebb Pop, aki nemcsak a zsidóságot, de más kisebbségek ellen is megütötte a harci dobát. Az egység-párt ülésén, amelyen Ebner parlamenti impresszióit elmondta, Karl Kiűgler szenátor is felszólalt. Többek között a kormány két irányzatáról nyilatkozott. Az egyik áramlat élén Goga áll, a másik — zsidóságra rokonszenvesebb — árnyalat élén Dori Popovici. Ez utóbbinak nagy befolyása van Petrovici, Garoflid, Athanasu és Nita miniszterekre. Itt említjük meg, hogy Mayer Ebnernek nagy sajtóharca volt a „Csernovitzer Allgemeine Zeitung”-gal. E lap azt állítja, hogy Ebner nem elég hatékonyan szólalt fel a kamarában. Ebner vezércikkben reflektál a támadásra és kijelenti, hogy az ő szájából lehetett első ízben hallani a nemzeti zsidó követelések hangoztatását. Cuzá még csak nagy általánosságban hangoztatta antiszemita programját és a felirati vita kapcsán nem is nyílt tere, hogy még fokozottabb energiával vegye fel az antiszemizmus elleni küzdelmet.

A konstantinápolyi páholy: A konstantinápolyi páholy most ünnepeli fennállásának 25-ik évfordulóját. 229 tagja van. A világháború alatt népkonyhákat, árvaházakat tartott fenn és zsidó középiskolákat létesített. A kairói páhollyal kapcsolatosan jelentik, hogy Fuad király palotájában nagy recepció volt a Rend tagjai és az ottidőző zsidó tudósok számára.

Svájc: A Basel-páholy alapítása 20. évfordulóját ünnepelte. E páholy taglétszáma 83. Karitatív működése első sorban svájci jótékonyági intézmények létesítésére terjedt ki. A páholy kasszafőla-alapját ezuttal először vette igénybe a Damaszkus-páholy felkérésére a damaszkuszi bombázások következtében elhunyt zsidók felsegélyezése javára. A svájci páholyok a német nagypáhollyal működnek együtt.

ZSIDÓ KRÓNIKA

A sefardimok világszövetsége, mely Jeruzsálemben székel, most tette közzé jelentését. E jelentés szerint a sefardimok a Palesztinába kivándorolt zsidó lakosságnak 30 százalékát teszik ki. A sefardimok első kongresszusa a múlt évben volt Bécsben 15 állam 62 delegátusával. A szövetség központi irodája most kivándorlási iroda, valamint 10 font sterlinggel hitelintézet létesítésén fáradozik. — Chariban 22 éves egyetemi hallgatót, a rigai Sergodnja orosz ujság szerkesztőjének fiát meghívták Cambridge egyetemére. A fiatal zsidó tudós a fizikai tudományok terén jelentős sikereket ért el. — A párisi 10-ik nemzetközi nőkongresszuson a palesztinai zsidó nők szövetsége is képviselte magát. A delegáció vezetője nagyszabású beszédben üdvözölte a kongresszust. Dr. Rosa Welt-Strauss elnöknő szerint a zsidó női választójogért küzdő egyesület 1920-ban alakult meg, de működése nehéz, mert a zsidó nemzeti tanács ortodox szempontok méltánylása miatt elzárkózott a közeleti reformoktól. — Az Északamerikai Egyesült Államokban 75 ezer zsidó kizárólagosan mezőgazdasági munkával foglalkozik. Megművelése alá több mint 1 millió hold terület esik, amelynek értéke a 100 millió dollárt is meghaladja. A statisztika szerint több amerikai zsidó foglalkozik földműveléssel, mint ahány zsidó Palesztinában él. — Louis Barthou volt francia miniszterelnök könyvet írt Rachelről. „Volt valaha egy kis zsidó leány — kezd — és volt valaha egy igen-igen nagy művész — fejezi be az értékes könyvet. — Elios Cohen pasa 81 éves korában Párisban meghalt. Cohen Adul Hamid szultán háziorvosa volt tábornoki rangban. Cohen nagy védelmezője volt a zsidóságnak és több ízben mentette meg népét ázsiai pogromok elől. — Legutóbbi londoni jelentések szerint Rűner palesztinai főköormánybiztos helyére lord Allenbey kerül. — Sivan hónapban a palesztinai nemzeti könyvtárt 5504 személy látogatta. Összesen 3180 könyvet kölcsönöztek ki, ezekből 1450 héber, 650 német, 374 orosz, 284 angol, 185 zsidó, 123 francia és 111 más nyelven. — A legújabb német statisztikai közlések szerint Németországban 92 páholy működik. Összes tagok száma 15 ezer.

A ZSIDÓ VILÁG

PANIZZA

Írta: SZABÓ IMRE IV.

Nem írói jellemrajz, ami alább következik, korrajz sem, hanem intő figyelmeztetés arra, ami köztudomású és mégis meglepő, hogy tudniillik társadalmi energiák akár motorikusan végzettszerű, akár evolúciós nyugodtságu átcsoportosulásánál a zsidónak a bűnbak szerepéről nem lehet lemondania. Mosolyogni lehetne a történelemnek azon a játsszi humorán, amivel ez végbe megy. Mosolyogni lehetne azon, hogy a zsidók, akik e feudalizmus ledöntésén és a polgárisodás megszilárdításán eleget dolgoztak és vérell is áldoztak, hogy ők éppen e polgári rendtől kapták az antiszemitizmust. Példa rá Németország és követői. Kacagtató, hogy a zsidók, akik sáncmunkásai a kialakuló új szociális rendnek, ott állanak a legveszedelmesebb pontokon és amikor valahogy a szocializmus érvényesül, — a hatalmon lévője szerint — átvedlenek élősdiekké. Ezt viszont az orosz példa igazolja. Mutatni lehetne, ha a sok vér és eszelős szenvedés, ami e történeti jelenség nyomán fölborzong a nevető idegekre nem borítaná a döbbenet fátyolát.

Panizza esetét is valahogy ide illenék beskatulyázni.

Ez az író 1893-ban jelentette meg élete leghatásosabb munkáját, kegyellen szatírárt az egyházra „Die unbefleckte Empfängniss der Pápste” címen. Ebben az időben még Németországban, különösen bajor földön, ahol Oskar Panizza élt és működött Ahlwardt úr politikus és agitátor, pamflet-író és tanpénzek sikkasztója, olyan antiszemita hullámzást tudott fölidézni, hogy az ilyen kiváltságos szellemek, mint Panizza is e hullámverés áramába jutottak. Antiszemita novelákat írt. Megírta E. T. A. Hoffmann és Edgar Allan Poe modorában Herr Goldstein, Herr Silberstein és Herr Frank üzérkedéseit olyan megvilágításban, mintha mi zsidók mindnyájan fekete, ganéjturó bogarak lennénk, megírta az öreg zsidó korcsmáros esetét, aki — egész éven maceszt eszik, csak héberül akar beszélni és ha aprópénzre kell váltania a bankót, csak Herodes és Augustus császár korából származó érmekeket tud vissza adni, aki disznóóiban elzárva tart valakit, szimbólikusan talán a lelkiismeretét. És megírta a gyűlöletnek és megvetésnek olyan hangján, ahogy azt meg is érdemli, a „Der operirte Jud” című beszélyében Itzig Fajtel Stern „e borzalmas darab emberhus” erőlködéseit, ahogy germán életviszonyokba akarja törni magát, németül akar gondolkozni. német mimikát akar ölteni, német vért ömleszt magába, schwarzwalddi parasztlányok kövér, dús vérére. De közben a Talmudból is gúnyt űz a novella írója. ebből az antik szellemi kincsből, amelyről írni, amelyhez „szakavatottsággal” hozzászólni minden antiszemita intellektuel hivatva érzi magát akkor is, ha a Talmudnak két sorát elolvasni képtelen.

Panizza minden egyéb írásában fullánkossá haraggal, vagy köpködő megvetéssel ír a zsidókról, akik akkor, amikor könyve megjelent ott Németországban kissé másra is kénytelenek voltak gondolni, mint arra, vajjon vallásiakban a reformok, vagy a konzerváltság üdvösebb. Mert a zsidó polgárságot, amely általában jó módban élt, szinte kizárólag ezek a boldogság-problémák izgatták ugyannyira, hogy Marx, aki maga is zsidó eredeti volt, hajlott a zsidóságnak a kapitalizmussal való azonosításaira. Ha annakidején a kiváltságosan tehetséges elmék, mint amilyenek egyike Panizza volt, a zsidóság ellen törtek, amely alapjában a polgári rend pilléreül mutatkozott, akkor ebben csak történeti logikát kell látni.

Nyilván abban is, hogy Panizzát, aki feledésbe kezdett menni, most újra kiássák és nagy gonddal, kiadói megbecsüléssel, művészi illusztrációkkal újra életre keltik. Az antiszemitizmus újból divat Németországon, jóllehet köztársaság

van és nincs Stöcker és nincs xanteni vérvád és a zsidók között már bánya-
munkások vannak és a polgárság az inflációban légi egzisztenciákká esett.
A munka jelszavával megteremtődött német köztársaságot zsidók esze és ener-
giája szilárdította meg, mégis Rathenau és előtte Bauert és Luxemburg Rózát
terítették le, nemcsak azért, mert a progressziót képviselték, hanem mert mel-
lékesen és főleg zsidók voltak,

Ez mondom, a történelem szomorú kómikuma és kegyetlen logikája. Panizza
esete ezuttal, mint jelenség szerepel, amelyen biztosan le lehet mérni a dol-
gokat. Ma, a német szocializmus küszöbén ez az író éppolyan divatos, mint
amilyen volt az öröknek hitt polgári élet árkádiai idejében. Am még komiku-
sabb és még szomorúbb ennél is, hogy aki lehetővé tette Panizza újjáéledését,
aki három oldalra terjedő mondatait fölbontotta, nyelvi hanyagságait rendezte,
„kalandos kifejezéseit” megnemesítette, meggyalult és megráspolyozta érdes,
hanyag és az elmekóros jeleit magán viselő stílusát az — zsidó volt. Nagy-
szerű és kivételes tehetségű zsidó, aki Zangwill gettó-írásait is németre fordította
és pedig nemcsak művészettel, hanem zsidó melegséggel: Hanns Heinz Evers,
a „Zauberlehrling” és „Alraune” és sok más pompás könyv szerzője.

Igaz, Panizzában ő az írásművészt látja. De amikor azt halom, mindig
eszembe jut egy antiszemita induló szerzőjének a mondása, aki, amikor meg-
kérdték, mint tudta kulturember létére leírni valahogy azt, hogy „nem nyug-
szunk addig, amíg zsidó vér nem pirosítja utcáink kövét,” így válaszolt:

— Uraim, én nemcsak kulturember vagyok, hanem poéta is és nekem
jó rim kellett egy soromhoz.

A jó rim kedvéért...

A zene nagy művészet, kedvéért lehet lázítani a zsidók ellen. Amint a
példa mutatja, lehet, zsidónak a közbenjárásával.

Ezen is mosolyogni lehetne.

ZSIDÓ PANTHEON

— Megjelent a zsidó világlexikon első kötete —

S. Wininger: *Jüdische National-Biographie*
(Csernovitz 1925) című művéhez

A zsidó nép társadalmi fejlődésében és produktivitásának kifej-
tésében a legkomolyabb akadály mindenkor a gettó volt. Szűk, kis
helyre összezsugorítva éltek az egyforma sorsba és nyomorba össze-
terelt ezrek, akik szellemi „Inzucht”-ban részt nem akartak és ha
már akartak: nem tudtak más életet élni, mint amelyet a könyörtelen
sors és még könyörtelenebb embertársaik rájuk kényszerítettek.

A korszellemet jelentő gettó, amely az erők mérésére és össze-
hasonlítás útján való értékelésére alkalmat nem nyújtott és egyformára
nyomorította a benne élőket, az igazi értékek és egyéniségek érvénye-
sülésének leküzdhetetlennek tetsző akadályokat gördített az útjába.
Hosszu időn keresztül ez volt a zsidó nép legnagyobb nyomorúsága.

És most megjelent a közel 10.000 nevet magába foglaló és 6
kötetre tervezett „zsidó nemzeti biográfiának” első kötete és mi vegyes
érzésekkel fogunk hozzá a tanulmányozásába, félve, hogy a gettó
ujból kísért, hogy ebbe a több kötetes gettóba tömörülve újra látjuk
majd az egész világ zsidóságát egymásrautaltságuk, egymáshoz-szokott-
ságuk és kényszerű eksklusivitásuk gettó-szülte determináltságában.

De nem! Ez nem gettó! Inkább Pantheon amelyhez hasonló
egy nemzet sem tudna állítani és így benépesíteni. Az érvényesülésnek
ezen akadályát, előítéletét, elfogultságát, irigységét és rosszindulatát

legyőzve, kolonccal a lábán és sárgafolttal a hátán, de égő homlokkal, világító elmével és egy betegre tágult nagy szívvvel ezek szerezték meg a zsidóságnak a polgárjogot a kulturműzetek nagy koncertjében. Csak polgárjogot? ... Annál is többet.

Nincsen a kulturmunkának olyan részlete, fajtája, fázisa, amelyből a zsidók alaposan ki nem vették volna részüket és kellemesen meglepetve találkozunk lépten-nyomon híressé vált, nagy neveikkel. Ime: August Beer, a nagy matematikus és fizikus, Jean Sylvain Boyle, a híres astronomus, majd Páris polgármestere és a nagy forradalom előtti nemzetgyűlés elnöke, Curie asszony, akinek nevét a rádióval kapcsolatban az egész művelt világ hálával emlegeti, Bárány Róbert, a Nobel-díj nyertes orvos, Iwan Bloch a korszakalkotó, „Das Sexualleben unserer Zeit” című mű szerzője, Henry Bergson az intuíción lelkes és nagynevű apostola, Constantin Brunner a ma legnagyobb Spinozistája, a „Vom Geistigem und vom Volke” szerzője, Georg Brandes a közismert esetela, aki elsőnek hirdette egyetemi tanszékéről Ibsen és Nietzsche igéit, Börne, Auerbach essayisták és írók, Richard Beer-Hoffmann, Oskar Bie, Peter Altenberg, akinek nevei elválaszthatatlanul össze vannak kapcsolva a modern német irodalommal, a színházigazgató Adolf l'Arronge és Barnay és kiváltképen a modern naturalisztikus színjátszás megteremtője Otto Brahm, a legtöbbet játszott operának, Carmennek szerzője Bizet, Chogall az új-orosz festészetnek vezető alakja, a közgazdasági és ipari élet kiválóságai közül elég megemlítenünk Albert Ballin nevét, a német kereskedelmi hajózás megteremtőjét, a Hamburg-Amerika Linie elnökét és Arnstein mérnököt, a Zeppelinek építőjét és végül a szociáldemokrácia nagynevű harcosai vonulnak fel előttünk: Victor Adler, Baer, Leon Blum, Eduard Bernstein stb. Az európaszerte ismert orvosoknak, jogászoknak, egyetemi tanároknak se szeri, se száma és mindezek valamennyien ezen műnek csupán első kötetében szerepelnek (mint ahogy a nevekből is kitűnik) az A betűtől C-ig!

Wininger, ez értékes mű szerzője, a háború okozta kényszerű megszakítással 1907 óta szakadatlanul dolgozott rajta, hogy — saját bevallása szerint — beigazolhassa, mit tettek a zsidók saját magukért és ezen kereteken túl az egész emberiségért és hogy mi részük van a zsidóknak az egyetemes nagy kulturmunka létrehozásában. Adatait megbízható forrásmunkáktól és eredeti kútfőktől gyűjtögte a legnagyobb lelkiismeretességgel és a legszigorubb kritikával.

A legmagasabbra csigázott kíváncsisággal várjuk a további köteteket.

D.

Stefan Zweig. Szívesen irunk első magyar nyelven megjelent műve alkalmából Stefan Zweigről, erről a zseniális német-zsidó íróról, akinek művei nemzetközi viszonylatban is megállják helyüket. Zweig a Neue Rundschau-ban kezdte meg pályafutását. Mint gazdag szülők gyermeke, filozófiát hallgat Bécsben, Berlinben. Romain Rolland, Verhaeren, Ellen Key a barátai, akik elkísérik európai utjaira, viszont Kubába, Mexikóba, Indiába, Cejlonba, Kínába és Afrikába egyedül megy. A „Wiener Lirík” csoportnak, amelybe Hoffman-

sthal, Rilke, Altenberg Péter, Felix Salten tartoztak, egyik tagja. Munkásságának első része Rimbund, Verhaeren és a többi franciák művelt és finom német nyelvre való adaptálásában állott. Versei, novellái egy túlérett esztéticizmus gyümölcsei. Stefan Zweig szerint: „az irodalom nem jelentette számomra az életet, csak az élet kifejezésének lehetőségét.”

A világháború alatt azonban ez mind megváltozik. 1915-ben megírja a „Jeremiást”, amely egyike a legszebb európai műveknek. A Jeremiás elsősorban zsidó

hősköltemény; de egyben az emberiség legszebb himnusza is. Alapgondolata: mint sodorja egy nép önmagát a mindent elpusztító háborúba és ezáltal mint idézi fel vissza nem csinálható tragédiáját.

Stefan Zweig az „esztéta” leszáll elefántcsont tornyából és kérelhetetlen bátorsággal a világháború ízzása közben Svájcban a pacifizmust hirdeti. A háború után elsőnek csatlakozik a nemzetközi Clarét csoportozhoz, amelyben Anatole France, Barbusse, Brandes, Blasco Ibanez, Wells, Román Rolland, Steinlen írakkal együtt a szabad lelkek testvéri összekapcsolódását hirdeti.

Egyik legszebb könyve a „Három mester” most jelent meg magyarul (Franklin kiadás, 1926-222 lap.) „Világ építőmesterei” ciklusnak nevezi Stefan Zweig e könyvet, amelyben az emberiség három legnagyobb regényírójának, Dickensnek, Balzacnak, Dosztojevszkynek oeuvreja elevenedik meg előttünk oly kifejezésbeli plaszticitással, amely szinte a modern német irodalomban is egyedül áll. Zweig a jó zsidó, aki nek minden gondolata a zsidó etika mély érzésében fogant, a mai Németország egyik legfinomabb, legbravurosabb stílusátja.

Világnézeti áramlások a modern zsidóságban. A „Philosophischen Monats hefte” egyik legutóbbi számában Ernst Simon a modern zsidóság világszemléleti irányairól ír. A modern zsidóság három uralkodó főiránya: reform, ortodoxia, cionizmus, amelyek többé-kevésbé külső befolyások reflex mozgólatai. A reform és ortodoxia nem fejlődtek tovább, de a cionizmus a világ zsidóságának központi problémájává nőtte ki magát. Simon kifejti, hogy mindazonáltal mély változásokon mentek keresztül az utóbbi évtizedben a különböző irányzatok. A „liberalizmus” úttörői Cohen és Franz Rosenzweig. Az ortodoxia eszmekörének továbbfejlesztésében Birnbaum és Kuk vettek részt. Kérdéses azonban, hogy ez erős nemzeti alapokon álló vallásbölcseket az ortodoxia hajlandó e hivatalos álláspontját reprezentáló tudósokként elismerni. A cionista bölcsezet reprezentánsai: Bialik és Buber. Bialik rámutat a hasadékra, amely a tan és törvényhű tömegek élete között előállott, nem azért, hogy megsemmisítse

a tan, de hogy az életet lassanként hozzá alkalmaztassa. Buber is élesnek látja a hasadékokat és a „vallásos valóságáért” küzd. Simon szerint a cionizmusból lassanként szociális vallási mozgalom válik, politikai momentumai háttérbe szorulnak és a neutrális alap, valamint a szellemi-erkölcsi célkitűzések új szintézisét teremti meg.

Kugel István, egy husz éves zsidó poeta. Tövissel, szeggel, üvegszilánkkal telehintett, — bogáncssal szegélyezett országútján a poetasorsnak, megindult egy zsidó ifjú.

Lichtenberg azt írja egy helyütt a fiatal verselőről, hogy ha egy apa azt látja, hogy a fia versel, akkor jól teszi, ha őt alaposan elveri és veri, ver, addig ver, amíg vagy abba hagyja a verselést, vagy igazán nagy költő válik belőle.

Fölösleges óvó rendszabály! Akiben meg van a tehetség, aki tényleg hivatva van arra, hogy valamikor nagy költő legyen, megveri azt az apai sors féktelen természettel, szenvedéllyel, temperamentummal, ellenkezést és korlátozást nem tűrő türelmetlenséggel és egy olyan öntudattal, mely a verésnél biztosabb megpróbáltatással körbacsolja azt az élet legsúlyosabb periódusain, a költői átérzés és felmagasztalásnak. Lichtenberg által kívánatosnak vélt fokáig.

Egy husz éves gyerekifjú, „dacosra vágott fejfel” megérzi, hogy őt a lázadó szent első szerelem, költővé égette és meghasonlík mert békés föld-sugár helyett a versbe fojtott dőre szerelem” csábította. „Megbicsaklott lázongó-hitek” hozzák a bizonyoságot számára, hogy benne „rendezetlen sorban egymással csatázó szörnyű végletek” a „lázongó forró nagy szeretetet” érlelik.

Szenvedélye őszinte és így minden szava érdekelt; emberi sors, amely minden színes regénynél közvetlenebbül szól a szívünkhöz és amely szubjektivitása mellett, vagy talán éppen ennek révén megkap, lebilincsel, fogva tart. „Életre éhes két szemével” számunkra meglátatja, ami megelérsre, szenvedésre érdemesen az élet nyújtani képes és megszeretett velünk azt, ami drága és szent az ő számára is:

... De szent lesz mindörökkön
Ez a sáros és drága kis haza,
Itt sebezte fel poeta sorsom

Véresre, forró, zengő lelkemet, —
 Itt éreztem kint és vágyamat
 Itt kaptam bűgő, fájó dalokat...
 ... Es elmegyek... és fáj, hogy elmegyek...

„Meleg lelkének bús és szent mélye”
 így válik majd szeretett kincsünké és
 megbocsájtjuk neki sok és szép mon-
 danivalójáért azt, hogy verselésének
 látszólagos könnyedségén keresztül
 imitt-amott egy másik nagy zsidó költő,
 Makkai Emil muzsikáját véljük meg-
 hallani „a legszebb álmok csöndes
 álmodójáé” — és hogy helyenként Ady
 stílusa, profécias megnyilatkozásai és
 korszakot megtermékenyítő szózatjai
 ejtették rabul a fiatal költőt. Nálánál
 későbbek; érettebbek sem tudják magu-
 kat egykönnyen ezen bűvkörből ki-
 vonni — és ő megmutatta, hogy jó
 úton halad és van ereje, van mondani
 valója, bátorsága és biztos látása, hogy
 a veszedelmes örvényből kiusszon.

S bár végzet űz és roppant sodra gátul
 Ereszkedik... mégis sir száz dalunk...

Zsidóságát vállalja, szenvedéseit mint
 „Végzet-bilincset” magára veszi és
 Samáel kitagadottságát önként és igaz-
 talanul saját vállára rakja:

Vagyunk népek üdött, hajszolt Egyje
 S rettent hit-el magunkba vonultunk,
 De nincsen agy, mely Voltunk elfeledje.

S az éjszakában csak szemünk sugároz
 Mesevagyó, szomjas nosztalgiait.

Akinek megadatott az érzésnek ezt
 a skáláját megszólaltatni, akinek meg-
 adatott őszintén érezni és a nyelv
 muzsikáját, „a zsidó lélek síró énekét”
 így tolmácsolni, „martyr-sorsunk szim-
 phonijáját meghallani és aki elindult
 „Sors ellen is” kevélyen” a „lelkében
 élő örök, szomja, vágyakat oltani”, —
 az méltó lesz arra, hogy őt szeretettel
 szívünkbe zárjuk és biztató meleg
 vele-érzéssel nehéz útját egyengessük.

D.

A német költőakadémia és a zsi-
 dók. A német tudományos akadémiai
 irodalmi osztályába beválasztották Lud-
 wig Huldát, a német Pen-klub elnö-
 két. Hulda a bécsi Wahrheit közlése
 szerint az első zsidó akadémikus Né-
 metországban az irodalmi szakban. Igen
 sok szavazatot kaptak a zsidó jelöltek
 közül Franz Werfel, Rudolf Bonhard,
 Alfred Döblin, a híres idegorvos és a
 „Berge, Meere, und Giganten” szerzője.
 Ama hat költő közül, akik legalább
 400 szavazatot kaptak fejenként, há-

róm zsidó. Érdekes, hogy Jakob Was-
 sermann csak 304 szavazatot kapott
 és így 13-ik helyre került. A zsidó
 Toller 247 és az ugyancsak zsidó Hoff-
 mansthal csak 169 szavazatot kapott.
 Kerr Alfrédre is 132 szavazat esett.

Schönaich német tábornok a
 zsidókérdésről. Báró Schönaich
 vezérőrnagy — a háború alatt a
 német hadsereg legjobb táborno-
 kainak egyike — rendkívüli érde-
 kesen nyilatkozott az utóbbi esz-
 tendőkben erőrekapott antiszemi-
 tizmusról.

— Fiatalabb katonai éveimben —
 mondotta — éppen annyira antisze-
 mita voltam, mint minden katonatiszt.
 Tudtam azt, hogy a zsidó nemcsak
 aktiv tiszt nem lehet, de még a tartal-
 lékban sem kaphatott tiszti csillagot.
 Sokat nem igen gondolkoztunk a do-
 logról, abban a tudatban nőttünk fel,
 hogy zsidó nem lehet tiszt — tehát
 nem lehet tiszt. A zsidók kizorítását
 már az egyévi önkéntesek előltpeté-
 sénél kezdték meg. Zsidó egyévi ön-
 kéntest sem örvéztetővé, sem allisttí-
 nem léptettek elő s így nem juthattak
 be abba az iskolába, ahol a tisztjelöl-
 teket képezték ki.

Schönaich lassanként mind ma-
 gasabb rangot kapott, majd ezre-
 dessé nevezték ki.

— Ebben a minőségben — folytatta
 — egy századnál három egyéves ön-
 kéntest ismertem meg. Az egyik egy
 grófnak, a másik egy kispazdának, a
 harmanik egy zsidó kereskedőnek volt
 a fia. Résztint a magam, résztint a szá-
 zadparancsnok tapasztalata alapján
 megállapíthattuk, hogy a három ön-
 kéntes közül kétséggkívül a zsidó volt
 a legjobb katona, utána következett a
 kispazda fia s a legrosszabb volt a
 gróf. Amikor az előléptetésekre került
 a sor, nagy lelkifurdalásaim támadtak.
 Nem bírtam lelkiismeretemre venni,
 hogy a zsidót kihagyjam az előlépte-
 tésből csak azért, mert zsidó, viszont
 a gróft előléptessém csak azért, mert
 gróf. Hosszas töprengés után végre
 arra az elhatározásra jutottam, hogy
 mind a három önkéntest előléptettem.
 Így lett a zsidóönkéntesből altiszt.

A vezérőrnagy behatóan foglal-
 kozik az antiszemitizmus két leg-

gyakoribb jelszavával, a faji kérdéssel és a gazdasági kérdéssel.

— Ezek a csacsogó fajvédők —
ugymond — komolyan hiszik, hogy az embernél ugyanazok a szempontok lehetnek mérvadók, mint az állat- vagy növényvilágban és az embernél is ki lehet tenyészteni úgynevezett tiszta őssorokat. Mióta a Mendel-féle örökösödési törvény közkincsé vált, csak nevelni lehet ezen a naivitáson. Hiszen éppen ezen ellenkező — igaz — keresztezések útján jutnak el a legszebb emberi példányokhoz. Ott van példának okáért Amerika. Hányféle emberi fajtát dobtak ebbe az olvasztó tégelybeli ltt igazán nem lehet tiszta őssorokról beszélni. Mégis azt látjuk, hogy a legjobb, legtehetségesebb és a legszebb emberfajta tenyésztődött ki az amerikai földön. Akit az isten nem vert meg vaksággal, az tisztán látja, hogy nincs olyan nemzet ma Európában, amelyben a legkülönbözőbb fajták ne volnának képviselve. Tiszta őssor egyáltalában nincsen. S akit nem vert meg az isten vaksággal, annak azt is át kell látnia, hogy az okosság és ostobaság, a becsületesség és a gázság, a jóság és az elvetemültség egyáltalán nem függ össze fajjal, nemzettel, klímával. Ezek az emberi tulajdonságok mindenütt előfordulnak vegyesen összekeveredve. A zsidók között éppen úgy, mint a nemzsidók között.

Schönaich annyit koncedál, hogy a zsidók között a jó és rossz tulajdonságok élesebben ütköznek ki, mint másoknál, ez pedig ezért van így, mert a zsidók elnyomtatásban éltek s így nem volt mód rá, hogy a tulajdonságaik — akár jók, akár rosszak voltak azok — eltompuljanak.

— Igen — kiált fel báró Schönaich — én hajlandó vagyok fajvédelemre, hajlandó vagyok arra, hogy az emberiség aljának szaporodását lehetetlenné tegyék. Tegyük lehetővé, hogy a gyilkos, a csaló, az erőszakoskodó, a hitvány gyermekeket nemzhessen. De, természetesen, ne csak a zsidók között érvényesüljön ez a kiválogatás, hanem mindenütt. A társadalom szem-

pontjából a tisztességes zsidó sokkal többet ér, mint az olyan hosszúkoponyájú északi fajtájú ember, aki állandóan északi vérével dicsekszik, de titokban akár-ezüstkanalat is lop.

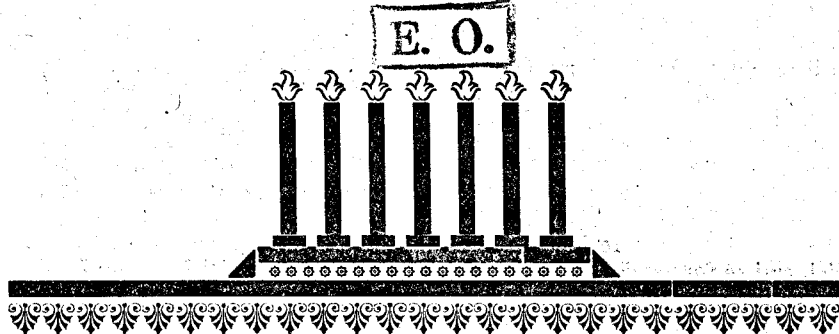
A vezérőrnagy elismeri, hogy a zsidók gazdasági téren valóban tehetségesek.

Báró Schönaich végül annak a felfogásának adott kifejezést, hogy az antiszemita hullám most már apadóban van. A jobb gazdasági helyzet többet tett a felvilágosodás terén, mint millió röpirat. Az emberek lassanként átlátják, mi volt nyomorúságuk igazi oka. Ha egyszer ezt állították, álláspontjukat semmiféle demagógiával nem lehet megdönteni.

Judaizmus Franciaországban. Edmond Fleg egyike a legérdekesebb zsidó francia íróknak. „La Maison du bon Dieu” című darabját (egy katolikus, egy protestáns lelkes és egy rabbi barátságát tárgyalja), a „Le juif de Pape” című darabját (egy pápa és egy zsidó a világ egyesült államait akarják megalapítani) nemzetközi viszonylatban is tetszéssel fogadták. Fleglet meginterjuinta a franciaországi zsidó mozgalmakról egy újságíró és Fleg a következőket mondotta:

— A judaizmus Franciaországban minden szellemi területet elöntött. Rávet „Chanson Hebraïques-jével a zenekedvelők érdeklődése azonnal a zsidó templomi énekekre terelődött. A judaizmus terjesztésének előkelő kiadója a Riger-cég. Eddig kiadták Tevié történetét Solem Alejhemtől, a kaldeusok nagy misztikus könyvét, Heine zsidó írásait. A franciaországi judaizmus kezdete a Dreiffus-pórtól datálódik. Újabban irodalmunkból ki kell emelnünk az „Anthologie juive” kötetes munkát és egy folyóiratunkat, a „Revue juive”-t.

Németország: A legutóbbi nagy páholy ülésén beszámoló történt a düsseldorf-i semleges zsidó ifjusági kötelekek kongresszusáról. A mozgalom 70 egyesületben 10 ezer mindkét nembeli ifjut felölel. E mozgalmat a németországi páholy is évi 3000 márkával támogatja.

PROGRAMUL DE ACTIVITATE A LOJEI „SALOM“

În ziua de 19 Aprilie a anului c. a trecut anul, decând s'a fondat cea mai tânără lojă dintre lojile din România. Loja nouă a căpătat numele „Salom“, atributul păcii, care simbolizează, că în lojă trebuie să se împace toate părerile divergente, cari se sbuciumă devastator în viața poporului evreesc. Loja nouă ardeleană cuprinde în cadrele ei reprezentanți din toate fracțiunile evreimei din Ardeal.

Cuvintele rostite de mult iubitul nostru frate Marele Președinte, dr. I. Niemerower cu ocaziunea fondării lojei noastre, nu au fost zadarnice. Mult stimatul fr. Marele Președinte ne-a urat atunci că loja noastră să fie pentru totdeauna pe pedestalul înalt a chemării sale. Programul de activitate lucrat de fr. vicepreședintele dr. Eugen Kertész, dovedește, că suntem pătrunși până în prezent de importanța urării de mai sus, iar pentru viitor vom pune la cale să se facă și să se îplinească tot ce ne impune Ordinul nostru B'nei B'rith.

Îată programul amintit:

1. A termina întregirea Lojei cu cea mai profundă chibzuire, și cu cea mai îngrijită selecțiune.

2. A crește comisiunile pentru o muncă permanentă și sistematică, ca să-și găsească fie care membru al lojei, câmpul lui de activitate. Ședințele plenare să se ocupe deci mai mult cu expunerii (Vorträge), cu serii polemice și cu o colaborare festivală și frățească.

3. A întregi cât de urgent să poate lanțul lojilor din Ardeal și Banat. Să nu se găsească nici un centru mai însemnat neorganizat pentru munca noastră. Trebuie să lucrăm astfel negreșit, fiindcă unica lojă a unui singur oraș este incapabilă a rezolvi problemele dietate de spiritul lojei, care ating Ardealul și Banatul. Sperăm că numai decât vom răuși a înființa vre-o nouă loji și în colaborare cu dânselle vom răuși a ajunge cu sacrificii mai mici, mai temeinic și mai iute la rezultatele dorite.

4. Pentru acest scop vom edita o revistă lunară, ca să înformăm deja acuma despre organizația noastră, despre scopurile și drumurile noastre, pe acei, cari sunt candidați ca frați în orașele respective.

5. Trebuie să dezvoltăm o activitate instituțională. Trebuie să ne împreunăăm cu organizațiile sociale evrești din Ardeal, ca să le dăm un avânt mai mare, o directivă unitară și o bază mai sigură materială. Căci doar și până acuma tot noi am fost — fiecare în persoană — conducătorii și chiar fonda-

torii acestora. Iar de acum înainte noi intelectuali, producători, bogătași grupați în loji le vom conduce într-o singură direcție și în colectivitate, dintr'un punct de vedere mai înalt. Trebuie să punem bază și la instituții noi. Pentru aceea trebuie să ne aliem cu munca mântuitoare de generații întregi a Ocrotirei Orfanilor și să luăm parte la conducerea acestei organizații, care ocrotește în prezent 2000 de orfani și pune temelile pentru viitor lor. Trebuie să le dăm o educație sănătoasă fizică și sufletească, ca să putem produce din ei tipul evreului modern productiv. Ne vom alia și cu băncile mici, cari se formează acum și cari vor da existențelor mici împrumutări de producție foarte efine.

Vom lua parte și la fondarea ambulatoriilor sanitare. Să nu fie nici un centru mai însemnat evreesc, unde omul sărac să nu capete îngrijire gratuită. Din aceste ambulatorii se vor desvolta în mai multe locuri spitalele evrești.

6. Ca să putem conduce cuvenit soarta evreimei din Ardeal, trebuie să o și cunoaștem din toate punctele de vedere. De aceea am pus temeiul înfăptuirii unei sociografii a evreimei din Ardeal. Știm că aceasta e o muncă, care va dura mai mulți ani, însă fără sociografie nu ne putem închipui o muncă socială sistematică și corespunzătoare.

Am intrat în legătură și cu lojile din țările apusene și avem toată speranța că ne vor da sprijinul lor moral și eventual și cel material.

8. Firește că luăm parte și la munca pentru Palestina, atât prin agitație, cât și materialmente. În sânul lojei s'a creat o comisie specială pentru acest scop, prin care ne-am început și în aceasta mișcare."

Putem registra cu bucurie, că cea mai mare parte a programului este deja rezolvită. În activitatea Ocrotirei Orfanilor luăm deja parte și vom lua și în viitor. Banca mică din Cluj muncește deja sub îngrijirea și conducerea noastră: Loja Șalom ia acum parte la fondarea unui spital evreesc extins și cum ne arată semnele, cu succes. Iar ce privește viața internă a lojei noastre, am ținut în sesiunea trecută discuții și expuneri foarte cuprinzătoare și științifice.

Acum suntem ocupați cu pregătirea noului nostru local. Peste câteva săptămâni ne va sta la dispoziție un cămin splendid înzestrat cu club, birou, bibliotecă etc. Ce privește activitatea noastră de caritate este regretabil că nu dispunem până în prezent de fondurile necesare, totuși putem zice, că munca dezvoltată a fost și pe acest teren corespunzătoare prevederilor Ordinului nostru despre „Cedakah“ și că am sters unde s'a putut lacrimile nevoiașilor.

E cert că avem de luptat cu mari greutăți și că calea noastră nu este așternută totemai cu trandafiri. Insa acum după ce trecuse peste noi un an plin de greutăți putem zice, că credința noastră este neștirbată și că speranța noastră în viitorul Lojei este mai puternică de or și când.

Suntem convinși că legătura din ce în ce mai strânsă dintre lojile surori din țară și celor din străinătate va sprijini spre propășire și munca lojei din Ardeal și ne va da modalitatea ca să o putem rezolvi întrun mod mai ridicat problemele noastre mari. Mai cu seamă suntem convinși de marea importanță a colaborării lojei noastre cu celelalte loji din țară. Trebuie deci în ori și ce caz a a căuta modalitatea spre a ajunge la o înfrățire ideală și la o cooperare rodnică. Credem că pe baza spiritului programului de mai sus colaborarea și înfrățirea dorită este posibilă. Rugăm însă lojile din țară să binevoiască a ne comunica și programele lor de activitate, spre orientare și spre a putea întregi și programul nostru.

IGAZ EMBER – IGAZ ZSIDÓ

— Jegyzet a zsidó dualizmus problémáiból —

Irta: Dr KOHN HILLEL tv.

... Mindez az u. n. asszimiláció csak külsőleges ahhoz a végzetes alkalmazkodáshoz képest, értve ez alatt az európai dualizmushoz való alkalmazkodást, mely szankcionálja, hogy az emberi lét két különálló, saját jogcimeire támaszkodó és egymástól független részre bontassék: a szellem igazságára és az élet valóságára; alkalmazkodás az alku szelleméhez.

Nacionalizmus, mint elszigetelt életfelfogás és szocializmus, mint elszigetelt életfelfogás egyaránt idegenek a hamisítatlan zsidóságnak. A modern szellemi világ, melyben ezek a szférák, — az erkölcsi és vallási, a nemzeti és szociális — egymástól elváltak, elkülönültek s mindenike, a másikkal mitsem törődve, saját külön törvényeit követi; ez a világ, melyben jótékonytságot gyakorolnak, anélkül, hogy a lélek megszentelését és az Istennel való bensőséget jelentené; melyben istentiszteletet gyakorolnak, anélkül, hogy megértenék az igazi küldetést, melynek parancsa: kimenni az életbe és az isteni értelmet — minden ellenállással és ellenszegüléssel szemben s ha kell a tönkremenés árán is — kidomborítani az emberi és népi élet kemény anyagában; ez a világ, melyben a nép iránti szeretet hatalmi-vágyban, a közösség igénye csak egy pártfogolásban nyilvánul: — ez a világ teljesen zsidótlan és azok a zsidó vallású vagy zsidó nemzetiségű egyének, akik ennek a világnak bálványait imádják és ezek parancsait követik, bitorolják a zsidó nevet s közömbös, hogy arbakanfest viselnek a ruhájuk alatt vagy cionistajelvényt a ruhájukon.

BCU Cluj Central University Library C (Buber, Der heilige Weg)

A Bné Brith páholyába lépőnek önkéntelenül is eszébe kell, hogy jussanak Buber szavai és intelmei, mert velők mérhetők meg legjobban a rend célkitűzései. A Bné Brith a zsidó vérhez való tartozást (az Ábrahám szövetségéhez való ragaszkodást) feltétlenül megköveteli tagjaitól, de ezen belül azután eltekint bármely ellentétől, keletkezett legyen ez a vallásosságnak, nemzeti érzületnek vagy osztály-szempontnak kiélezéséből vagy elhanyagolásából. Viszont: amily szabadelvű a rend a zsidóságon belüli elentétek elbírálásánál, ép oly inquisitorius óhajtt lenni, mikor tagjainak emberi értékeit, emberiségét mérlegeli.

Buber minden zsidótól igaz emberséget követel és az emberietlenséget zsidótlanságnak bélyegzi. Aki nem igaz ember, az nem lehet igaz zsidó, — ebben foglalhatnók össze az ő nacionalizmusát. E tételt ő természetesen nem ebben az általánosságban állítja fel. Az „igaz emberi“ kritériumát abban látja, hogy az egyén képes legyen az emberiség legmagasabb eszményébe: az igaz közösségbe bekapcsolódni. Ennek előfeltétele a közösséggel tökéletes egységbe forrt emberi élet, mely a lélek belső igazságát a külső élet valóságától elválasztani nem képes, mely sajátmaga és a külvilág között meghasonlást nem tűr. Az élet ezen egységének — melyet Buber a zsidó népiség par excellence tartalmának tekint — felbomlásától és a dualizmushoz való alkalmazkodástól sokkal inkább félti Buber a mai zsidóságot, mint más, mai értelemben vett „asszimilációtól“.

E dualismusként a mai Európában van a klaszikus helye és korszaka. A hivatalos Európában, mely oly távol esett attól a másiktól... melyben assisi St. Ferenc virágos kertje volt, mely Dantet szülte s tőle a Divina commedia-val ajándékoztattott meg; melynek a renaissance kinyitotta kelyhét elhalmozván őt dómjaival, bronzjaival és Madonna-festményeivel; melyben Morus Tamás Utópiája kiterveződött; mely a XVIII. század felvilágosodottjainak könyvtárára menő kötetait inspirálta és a klasszikus zenének esodálatos művelőit nemzette Bachtól — Beethovenig; s amely napjainkban is a tudomány és technika napszámósainak méhrajaként nyüzgő és dolgozó tömegeit adja. A mai Európának, fájdalom, van egy másik, sokkal dominálsóbb area: a dualismus Európája. Bölcsőjénél hadseregeket tartó pápák (Jézus helytartói) és „Isten kegyelméből“ hadakozó császárok örködtek; mai napig is rejtve maradt céljai szentesítettek (ha nem is válogattak) minden eszközt; a felvilágosodott abszolutizmus dicső hajtása volt (Machiavelly); szavait gondolatainak elrejtésére használta (Talleyrand). Ma is „Nagy Inkvizitor“-jai kormányozzák, mint kétezer éveknek előtte és főjellemvonása: a külső rend és látszólagos nyugalom mögé rejtett teljes anarchia.

S mindezt azért, mert hiába a fényes technika, a gazdag tudomány és remek művészet, ha az ember és ember közötti kapcsolat tökéletlen, ha a közösség magasabb gondolata hiányzik, ha az „Ember“ maga alkotásainak tárgyai közepette elkallódní kénytelen.

Valamikor az volt a hit (később már csak ghettobeli álmodozás), hogy a zsidó szellem el fog terjedni a világon és áttörve szűk falait, meg fogja termékenyíteni a tudomány és technika vívmányaival felszerelt Nyugat népeit, az igaz emberi közösség gondolatával és megteremtésével; hogy véget vessen a végzetes szakadéknak, melynek útja a fizika-tudományból a fegyvergyárakba s a kémiai laboratóriumokból halálmezőkre visz. Ez a hit széjjelfoszlóban van: a mai Európa szétrombolta a ghettók falait és behatol teljes erővel a zsidóság elrejtett rétegeibe. De nem az a felsőbbrendű, hanem ez a kevésbé kívánatos, a hivatalos Európa kezdi bevonulását...

Végzetes tévedés volna azt hinni, hogy amikre itt gondolunk azok elvont távoli dolgok. Amiről szó van: a legkonkrétabb, husba vágó és csontig hatoló valóság. A zsidótlanság nemcsak egy európai perspektíva keretében, hanem minden kis zsidó zugban tért tér után hódít. Erdély hitközségeiben a vallásos zsidótlanság honol. A nép iránti szeretet minden vonalon hatalmi vágyban jelentkezik és a közösség igénylése pártoskodásban.

Ha a Bné Brith páholyának sikerül oly szigetet alkotni, melyen a tagok minden ellentétben túl megtatálják egymásban a zsidót és embert egyaránt; ha a páholyból egy őszintébb közösség szelleme indulhatna ki és tagjait ily szellemben továbbnevelve, őket a zsidó közéletnek visszabocsátja: akkor szükségességét és hivatottságát bebizonyítja.

A páholy tiszta szellemet és egymással megértetett embereket kell, hogy magából kibocsásson s nem megfordítva, hogy a páholyban a mai zsidó közélet és az egyéni élet visszasságai és ellentétei egyszerűen, kényelmesen, háborítatlanul helyet foglaljanak és mint egy rut mozaik a páholyt éléktele-nítsék. Ez esetben a páholy csupán egy „clearing-hous“ volna, melyben kiki az ő közéleti vagy egyéni gyöngeségeit kiegyenlítheti a másokéval s a „többlét“ egyik vagy másik oldalon azért fog elenyészőnek látszani, mert a „különösség“ és „engedékenység“ hibás értelmezése által „az alkalmazkodás az alku szelleméhez“ végbement. Legyen a páholy a harcok, az ellentétek, a félreértések erőskezü megoldója és Pharosként világítsa meg a chaos tengerében a helyes, az igazi útát.

CÂTRE FRĂȚII CEI NOUI DIN BACĂU

Salom vouă din partea fraților grupați în loja „Salom” din Cluj.

Fiți salutați, cari V'ați aliat pentru munca iubirii, casă luminați drumul poporului nostru.

Vă felicităm în numele Frației, care contoapește sufletele noastre, ca să consimțiți cu noi în ori ce împrejurări!

Vă asigurăm că evreimea Ardealului este adânc pătrunsă de gândirea nobilă și va coopera cu profundă bucurie pentru propășirea culturală și socială a poporului nostru.

Luptați contra urei distrugătoare și apropiați-vă prin munca cuprinzătoare a iubirii de sufletele tuturor, ca să serviți prin aceasta pacea socială.

Ideile mărețe ale ordinului nostru să Vă lumineze spiritele, ca să puteți servi Bunătatea, Frăția și Armonia spre fericirea omenirii întregi!

Salom să fie în casele voastre, în țară și în toată lumea!

În numele C., F. și A.

Iacob Molnár

Președintele lojei „Salom”.

ERDÉLYI ZSIDÓ DEÁKOK KÜLFÖLDÖN

-- A Salom-páholy beindítja új akcióját --

Rendünknek világszerte egyik sarkalatos programpontja a zsidó ifjúság nevelésének helyes irányba való terelése, hogy népünknek erős jellemű, erősakaratu és öntudatos új nemzedéket tudjunk kitermelni. Ez az elgondolás vezetett bennünket akkor, amidőn az országrészünkben működő Külföldi diáksegélyezőbizottság munkásságába belekapcsolódtunk, illetve amidőn e bizottság irányítását a kezünkbe vettük.

A Külföldi diáksegélyező-bizottságot nálunk nagyon szomorú körülmények hívták életre. — Békében a diákságnak jól szituált része volt az, aki országrészünkéből tanulmányai folytatására és ismereteinek tökéletesítésére a külföldi egyetemeket látogatta. Ma azonban a viszonyok ép a legszegényebeket kényszerítik külföldre, akik hozzátartozóiktól vagy nagyon csekély, vagy épen senki támogatást nem kaphatnak. Tehetőséges, erős ambícióval megáldott, tudásra szomjuhozó fiaink mérhetetlen nehézségek árán keresztül verik magukat a középiskola tanulmányain és akkor kénytelenek tanulmányaik folytatására külföldre menni, ahol az előttük merőben ismeretlen viszonyok és a testet lelket ölé nélkülözések nagyon könnyen a teljes lezúllás lejtőjére taszítják őket. Ilyenformán ifjúságunknak ép azok az egyedei vannak pusztulásnak kitéve, akikre zsidó népünknek leginkább van szüksége: a tehetségesek, az erősakaratauk, a vezetésre hivatottak. Ma, amikor a zsidók mindenütt csak úgy tudunk a mindennapi életben boldogulni, ha tudásunk, rátermettségünk többszörösen felülmúlja a nem-zsidókét, ha teljesítő képességünk hatványozottan nagyobb, mint a velünk versenyre kelő másnemzetiségüké; ma, amikor világszerte olyan a helyzetünk, hogy még soha alkalmas vezetőkre, új Mózesekre annyira szükségünk nem volt, mint most: nem nézhetjük tétlenül, hogy épen legjobbaink pusztuljanak el és azoknak pályája törjön derékba, akikhez legjobb reményeinket fűztük.

Ennek a zsidó ifjuságnak a megmentéséhez, ehhez a nemes munkához kérjük mindazon külföldi testvérpáholyok segítségét, amelyeknek székhelyén egyetem van. És itt elsősorban erkölcsi támogatásról van szó, mert az anyagiakról a lehetőséghez képest magunk óhajtunk gondoskodni.

Amit a testvérpáholyoktól óhajtunk az elsősorban az, hogy az általunk segélyezettekkel szemben szeretetteljes ellenőrzést gyakoroljanak, igyekezzenek őket az igazi testvéri szeretet jegyében szellemileg irányítani: amennyiben nem okoz nehézséget, fogadják a testvérek diákjainkat szeretettel, vezessék be családjaikba, hogy némileg otthonosan érezzék magukat és mindig az az érzésük legyen, hogy jótékony, baráti szemek gondosan figyelik haladásukat, sikereiket és életüket.

Mi a rendelkezésre álló összegeket is a testvérpáholyokhoz fogjuk szétosztás céljából átutalni és kérjük is, hogy vállalják ezt a szerepet. Minthogy egészségtelennek tartjuk, hogy diákjaink megszokják az ilyen könyöradomáyszerű összegek elfogadását és munkanélküli jövedelemből való megélést, mi megállapodást kötünk diákjainkkal, hogy ez. összegeket csak kölcsönként bocsátjuk rendelkezésükre és amint módjukban lesz, az összegeket vissza kell téríteniök. E szempont teljes keresztülvitele érdekében arra is kérjük a testvérpáholyokat, hogy anyagi támogatás helyett inkább munkákkal, alkalmakkal, megfelelő elhelyezéssel igyekezzenek diákjainkon segíteni.

Mi tudjuk azt, hogy nem minden egyetemi város alkalmas külföldi diákok ellátására, ép ezért az irányban is fordulunk a testvérpáholyok szíves felvilágosításáért, hogy melyek azok az egyetemi városok, amelyekben jobbak a diákság megélhetési viszonyai és tanulási lehetőségei? Ilyen felvilágosító anyag birtokában nekünk már innen volna módunkban diákjainkat az alkalmas helyekre irányítani és az alkalmatlan helyektől visszatartani.

AZ OROSZORSZÁGI ZSIDÓK HELYZETE

Fülöp Miller René „Geist und Gesicht des Bolschevizmus“ című rendkívül érdekes kulturmonografiájában külön fejezetet szentel Krimnek, az „orosz Palesztinának“. Az orosz szovjet elhatározta, hogy a több millió lélekszámot kitevő zsidóságnak a kazárok eredeti hazájában, a Krimben biztosít nemzeti otthont. A szovjetpolitikának irányelvei szerint rá kell venni a zsidó gyármunkást, hogy mezőgazdasággal foglalkozzon. E politika nem új, tulajdonképpen III. Sándor cárral foglalkozott a kolonizálási kísérlettel először. De a fehér oroszországi és ukrainai kísérlet az orosz hatóságok ellenszenves magatartása következtében még csirájában elaludt.

A szovjet kormány most ismét felvetette a kolonizációs kísérleteket és idevonatkozó elméleti sajtóságosan újak. A szovjet egy ugynevezett kazárteoriát állít fel. E teória szerint a zsidók őskazárok, akik a történelem kezdete óta lakják Oroszország területét és Oroszországban a zsidó kérdés, tulajdonképpen orosz nemzeti kérdés és a zsidókban nem is tekintenek semitákat, hanem hamisíthatatlan kazárokat, akik egy időpontban zsidó hitre tértek rá.

Az oroszországi zsidóság szármata eredetét antropológusok elméleti is alátámasztják, így például gyakran emlegetik a német természetbuvárnak, Karl Vogtnak tanításait, aki szerint a keleti zsidó döntő vonásokban tér el a nyugati zsidótól.

Nem óhajtunk belemenni a kazárelmélet megvitatásába, csak azt jegezzük meg, hogy a szovjet erre az elméletre építi fel kolonizációs krimi terveit. De kolonizációhoz nem elég az elmélet, ahhoz pénz is kell. A szovjet-hatóságok e célból megkísérelték, hogy a gazdag amerikai zsidókat megnyerjék a „krimi Palesztina“ gondolatához. Aki szorgalmasan olvassa a zsidó ujságokat, az nagyon jól tudja, hogy mennyi baj, mennyi ellenmondás van a zsidóság különböző rétegeiben e kérdés körül.

E pillanatban Krimben a szovjet ötezeröt száz családot telepített be, harmincezer lélekszámmal kilencvenezer deszjatin területen. A kolonizáció említett mű szerint hárommillió aranyrubelbe került. A szovjetkormány újabb elhatározása szerint a zsidó mezőgazdasági telepéseknek Északkaukázusban ismét díjtalanul felajánlanak 159 ezer deszjatin földet, amelyen 4000 család elhelyezését tervezik. Zsidó mezőgazdasági telepeket akarnak ezenkívül a Fekete tenger közelében, a Volga vidéken és az Uralban.

A krimi tervek jelentőségét nem lehet tulbecsülni. A nem zsidó lakosság türelmetlenül nézi e „konkurrenciát“ és a kormányzatnak nincs elég ereje hozzá, hogy a zsidó telepéseket megóvja az erőszaktól.

Ugyanek az oroszországi zsidó helyzetről számol be az „Ostjüdische Zeitung“ a berlini „Ort“ világkonferencia kapcsán.

Oroszországban három millió zsidó él. Háromszázezer család nyolcszázötven lélekkel ipari munkás. Százötvenezer család, háromszáznolcvenezer lélekkel mezőgazdaságból él. Az összzsidó lakosság harminenyele százaléka kereskedelemben tevékenykedik. Egy millió zsidó gazdasági foglalkozása bizonytalanságban marad.

Zegelnicki mérnök érdekes előadása szerint bámulatos, hogy a zsidó ipari munkás mily könnyen alkalmazkodik a mezőgazdasági munkához. A kolóniák tiszteletre méltó munkát végeznek és példaképen felhozza az Odesszavidéki „Ort“ tevékenységét, amely szövetségi alapon tizenyele zsidó kolóniát hozott létre, miután előzőleg a saját erejéből kiépítette az odesszamenti telepek hitelintézetét és beszervezte a gépellátást. Az odesszamenti rajonban 1936-ig százezer zsidó családot akarnak elhelyezni másfélmillió deszjatin területen.

Brüder in liebe!

1. Streuet aus Euere edlen Herzensgefühle!
2. Wirft Strahlen der Liebe unter die Menschenkinder!
3. Stets glühe und lodere in Euch die Flamme der Begeisterung und lasset Sie wirken durch edle Taten.

4. Pfl eget Güte im Herzen und seit edel in Eurer Gesinnung.

5. Seiet wahre Brüder in Liebe und in Eintracht und wo ihr hinkommt, erhelte das Licht der Aufklärung und bezwingt überall den Hass und die Bösheit.

6. Die jüdische Tugend sei Eure glänzende Zierde: Herzensgüte, Opferfreudigkeit und Liebe.

7. Seit immer aufrecht, selbstbewust und demütig, aber duldet an Euch keine Erniedrigung.

8. Seit unsichtbar und doch seit überall dort zu finden, wo mann Menschheitspflicht zu erfüllen hat.

9. Wenn die Zeit den Kampf für edle Ziele gebietet, so trachtet für das Wohl der ganzen Menschheit und Ihr werdet Euch selbst darin erblicken.

10. So Ihr Euch der Sache des Fortschrittes widmet, dienet Ihr ja dem Wohle unseres ganzen Volkes und gleichsam dem Gedeihen der ganzen Menschheit.

11. So oft man Euch aus der Tiefe zuruft, neiget Euch und hebet jeden mit brüderlicher Liebe empor. Reichet brüderliche Hilfe jedem Bedürftigen ungeachtet seiner Abstammung. Ist er ja Dein Mitmensch!

12. Die brüderliche Kette an der wir hier arbeiten, soll ein festes Band der Gutgesinnten und Gleichdenkenden werden.

Diese Kette müssen wir in die Unendlichkeit weiter flechten, bis sich die ganze Menschheit darin Verknüpft und die Kette der Verbrüderung so in der ganzen Menschheit durchwoben, vom Geiste der Liebe und der Eintracht durchdrungen ist.

13. Seit Fackelträger unseres Volkes und beleuchtet den Weg der die ganze Menschheit vorwärts bringt. Und habt Ihr die Unwissenheit, den Verurteil und den Aberglauben überwunden, so habet Ihr Gleichsam Israel erlöst.

14. Euere Seele wird von tiefer Erfurcht und feierlicher Andacht ergriffen, so oft Euere Schritte Euch in diesen Saal führt. Gereinigt vom Staube des Lebensweges, von den Schlacken des Existenz-Kampfes musst Ihr der reinsten Freuden der Seelenharmonie teilhaftig werden und Ihr werdet hiervon Kraft für Euere Lebenskämpfe schöpfen.

15. Ich begrüße die Brüder und wünsche aus vollem Herzen, dass die Kette der Verbrüderung wachse und gedeihe und das der Beruf unserer Loge sich erfülle.

Sic om herrsche in aller Menschenbrust auf der ganzen Erdenrunde, Amen!

in Namen der W. B. & E.
mit brüderlichem Gruss,

Jacob Molnár,

President.

* Molnár Jakab elnök testvér e felhívása megjelent franciául a Kenora című konstantinápolyi páholy folyóiratában.

ASALOM-PÁHOLY ÉS KOLOZSVÁRI ZSIDÓ KÓRHÁZ

Dr HELLER JÓZSEF tv. tervezete

Évekkel ezelőtt felmerült, sőt meg is indult az akció Kolozsváron zsidó kórház létesítésére. Hogy miért állott meg, nem is kutatjuk. Elérkezett az ideje, hogy újra életre keltsük. Rengeteg probléma vár páholyunk részéről megoldásra, de *összes problémáink között legelsődrendűbb fontosságu a kórház létesítésének kérdése.* Amidőn zsidó közkórház létesítésének szükségességéről beszélünk, két fontos szempont az irányadó. Az egyik elhatározó fontos szempont a következő:

A gazdasági viszonyok mind rosszabbak és rosszabbak lesznek. Ebből következik, hogy a gazdasági viszonyok rosszabbodásával a nyomor, a betegségek is nagyobb számmal lépnek fel. Tehát nekünk nem szabad a gazdasági viszonyokra való hivatkozással elzárkóznunk azon probléma elől, hogy a jelen generációnak is leginkább sujtott, szenvedő rétege ne részesülhessen az orvostudomány áldásában.

A másik ugyancsak fontos szempont, hogy a zsidóorvosnak, akiről tudjuk, hogy teljesen magára maradt, nincs egy olyan anyaintézete, mint amilyenel Kisenev, Bukarest, Jassi, Nagyvárad, Csernovitz rendelkeznek és nemsokára Szatmár, Arad, Temesvár is rendelkezni fognak.

Ne áltassuk magunkat illuziókban, hogy mi belátható időn belül egy olyan új, modern nagy kórházat tudunk tető alá hozni, mint amilyen pl. Szatmáron vagy Aradon van. Nálunk egészen más a helyzet. Itt nem volt 100 év óta, különösen a háboru előtti időben semmiféle intézménye a zsidóságnak, a Hitközség és a Chevra-Kadischa kivételével. Lehet, hogy nem is volt szükség rá. De most k. Tv.-im, azt lehetne mondani, hogy nálunk „őrült szüksége“ merült fel egy zsidó közkórházi intézménynek. Ezt a kifejezést szándékosan használom, mert úgy érzem, hogy helyénvaló Chestertonnak ez a kifejezése. Ez az őrült szükség azt jelenti, hogy sok bizottsági ülés és sok beszéd nélkül csináljuk meg, minél előbb, mintha egy ember lennénk. Ha egy ház kigyulladt — írja Chesterton — egy embernek kell csemetni a tűzoltókért, egy egész bizottság nem csemetetheti fel őket.

Ha egy tábort meglepnek éjjel, egy valakinek parancsot kell adni a tüzezésre, a kérdést nem lehet szavazás alá bocsájtani. Mindez tér és idő korlátozottságának kérdése és egy csöppet sem az illető embertömegekben rejlő szellemi korlátozottság kérdése.

Ha egy házban minden ember kiváltságos lény volna, akkor is sokkal üdvösebb, ha nem beszélnek bele egyszerre mind a telefonba, sőt jobb, ha a legbutább ember is beszél, egymaga, csak hagyják beszélni.

Ha egy hadseregben minden egyes ember Hannibál és Napoleon volna, akkor is meglepetés esetén sokkal jobb, ha csak egy, akár a legbutább is adna parancsot.

Mindezzel csak arról óhajtom meggyőzni az olvasót, hogy sok bizottsági ülés és sok beszéd nélkül minél előbb csináljuk meg, mintha egy ember lennénk. Cselekedjünk, ha a jelent megmentettük, a jövőt biztosítottuk. És ha cselekszünk, *azonnal* cselekedjünk. Tegyük lehetővé egy rövid határidőn belül annak a helynek a megvételét, amelyre kórházalapítási szempontból feltétlenül szükségünk van.

Most pedig néhány sorban a kórházügy jelenlegi állásáról nyújtok tájékoztatót.

A Salom páholy kórház-bizottsága bevonult és elismertette a zsidó kórház-egyesület kiegészített választmányaként. Tehát erkölcsileg ép úgy, mint jogilag is a Páholy ezen bizottsága kezébe került a kórház ügye. A Páholy első ténye volt, hogy kimondotta határozatilag egy megfelelő telek és ház vételét, ahol a

kórház működését megkezdheti. Kebeléből egy szűkebb bizottságot is delegált megfelelő telek kiválasztására. E komoly lépésével tulajdonképpen megvetette magvát a komoly munkának. De bármily kicsiben is akarjuk kezdeni, ahhoz is pénz kell. Van is valami pénz erre a célra, azonban nem elegendő a mai viszonyok között egy a követelményeinknek megfelelő nem is nagy igényű telek és kisebb ház vételére. De bizunk a társadalmunk áldozatkészségében, hogyha bizonyos terhet is jelent számunkra kezdetben, később az nem fog nagy gondot okozni. Tehát, ha egy megfelelő telket veszünk, amelyen egy kisebb kórház létesíthető, ehhez mi van és mi szükséges még?

Van annyi pénzünk, hogy fele a vételárnak biztosítható, továbbá az élelmezés biztosítva van, úgyszintén gyógyszer és orvos.

Engedtessek meg, hogy e folyóirat hasábjain jelentsem be, hogy midőn első utam, a zsidó kórház kinyitása ügyében Molnár Jakab testvérhez a Bnei Brit „Salom“ Páholy elnökéhez vezetett, meghatódott szívvel hagytam el őt. Nem kellett sem kérés, sem buzdító szó, hogy őt meggyőzzem, ellenkezőleg ő buzdított és olyan ígéreteket tett, amelyekkel kórházi ügyünknek erős és döntő lökést adott, úgyhogy ma már nem akadhat senki, aki a munkánkat tétlenül nézze. Molnár elnök testvér a kórház felszerelésére 40 drb vaságyat helyezett kilátásba és ígéretet tett, hogy a mennyiben lehetséges, saját garanciájára beszereli 2 évre a központi fűtést és szénnel is ellát bennünket teljesen díjtalanul. Ezzel biztosítottuk a kórház fűtését. Hiszen, hogy ami még hiányzik, előteremtjük.

Mihelyt a szükséges telket megvettük, azonnal beindítjuk a különböző akciókat (ágyalapítvány, bélyeg-akció stb). Erős a hitem, hogy páholyunk bőve évi költségvetést akként fogja megalkotni, hogy összes bevételeink felét erre a célra tudják fordítani. Ezzel különösen az első években igen nagy mértékben segíthetjük az akció sikerét.

Nagyon természetes, a vidék megszervezését is bele fogjuk kapcsolni munkánkba, mert hiszen a zsidó betegek nagyrésze vidékről kerül majd be a zsidó kórházba.

Itt kell még megemlítenem, hogy Dr. Klein Miksa testvér a mi szempon-tunkból nagy horderejű tárgyalásokat folytat, amelyek ha realizálódnak, nem késhet sokáig reményeink megvalósítása.

Ezzel azt hiszem kimerítő képét adtam a cluji zsidó kórház ügyének jelenlegi állásáról.

PÁNEURÓPA ÉS A ZSIDÓK

A csehszlovákiai Bnő Brith-rënd havi folyóiratának legutolsó számában mutatott rá egyik érdemes testvérünk, hogy a zsidóságnak részt kell vennie és támogatnia kell mindazokat a mozgalmakat, amelyek az európai jövő fentartására irányulnak. Valóban a zsidóság eszméi és erkölcsi tartalmának kvintesszenciája a pacifizmus. Vallásrendszerünk minden megnyilatkozása az egész emberiség testvéri összefoglalását tűzi ki célul és ha rendünk a felvétel szabályául ki is jelenti az ábrahám-i kötelékhez való tartozás fizikai ismérveit, célkitűzéseiben egyetlen átkaroló mozdulattal az egész emberiség ügyét akarja szolgálni.

A minap egy rendkívül érdekes könyv hagyta el a francia könyvpiacot. Szerzője Jean Isouel, a francia College de France ismert tanára. A könyv címe: Páris, a vallások fővárosa vagy Izrael küldetése. A szerző, aki külön-

ben erősen katolikus, azt írja, hogy új Népszövetséget kell alakítani, amelyben a hazák és a vallások szövetkezzenek. A genfi nemzetek szövetsége a bankárok szövetsége — idealizmus nélkül. De ha az ó-testamentum három leánya, a keresztény, zsidó és mohamedán hitfelekezetek összeállanak, olyan organizációt hoznak létre, amely kilencszázmillió embert, plánétánk lakosainak több mint felét öleli fel és új etikai tartalommal tölti meg a világot. E vallás- és immatériális érdekek szolidaritásán nyugvó népszövetség még megmentheti a világot és ennek létrehozása első sorban Izrael küldetése.

E könyvvel egyidejűleg Párisban egy másik hatalmas mű jelent meg — erős antiszemita alászínezéssel — és címe: A zsidó világimperializmus. Az antiszemita szerző azt próbálja bizonygatni, hogy az egész világ tulajdonképpen egy zsidó maffia irányítása alatt áll. Természetesen a könyv szerzője a maga részéről hitelesnek tartja azt a förmedvényt, amely antiszemita világban „Cion bölcseinek Protokollja” cím alatt ismeretes. E két említett mű szembe állítva egymással, érdekes megállapításra ad alkalmat. Egyrészt arra, hogy a világmatériáлизmust nem tudják elképzelni az aránylag oly csekély zsidóság nélkül, de nem tudják elképzelni a világideáлизmust sem és helyesen, vagy helytelenül, de mindkét mozgalomban — a szerzők lelki beállítottságai szerint — a zsidóságnak vezető szerepet szánnak.

Nem célunk e két mű kritikájával foglalkozni, de, mi zsidók mégis csak jobban tudjuk, hogy mit akarunk és amit akarunk: valóban az, hogy béke legyen a földön. Távolról sem becsüljük jelentőségünket annyira, mint a két említett könyv szerzője, a kontinens ügyeinek intézésében, de meg van bennünk ama öntudat is, hogy ne becsüljük le magunkat. A mai szétroncsolt, megnyomorított, elárvult Európának fel kell támadnia. Hogy feltámadhasson, békére van szüksége. Nem „zsidó kitalálás” a népszövetségi gondolat, de amit Wilson képelete felidézett, ami mozgatja Briand, Stresemann, Benes és még nem tudom kinek politikáját, közel áll a zsidósághoz, sőt vezető gondolata eszmei világunknak.

A Népszövetség megerősítése feladata minden európai zsidónak, már azért is, hogy a mesterségesen elválasztott zsidók — akik adott esetben különben ultra sovénabbak tudnak lenni a többségeiknél is — ne álljanak, mint kérlelhetetlen ellenségek egymással szemben. A mostani Népszövetség, noha Németország belépése óta kétségtelenül javult a helyzet, még mindig az imperiáлизmus eszköze, ha nem is a zsidó imperiáлизmusé. Nagy hibái vannak. Eredendő hibája az, hogy óriási államok hiányoznak belőle. Másik hibája az, hogy egyszerre sokat akar megmarkolni, már pedig aki sokat markol, keveset fog. Az öt kontinenset akarja megszervezni egyszerre, holott nekünk egyelőre Európa megszervezésére van szükségünk, európai eszközökkel és kizárólagosan európai segítséggel.

E megfontolásból született meg egy fiatal bécsi mágának, Coudenhove Kalerginek páneurópai koncepciója, amelynek első kongresszusa október első napjaiban zajlik le. E mozgalom hívei országok szerint csoportosulnak. A mozgalom élén ilyen nevek állanak: Nitti, Caillaux, Loebe, Herriot, Painlevé, mind a békés és megértő, faji visszaélésekből kivetkőzött politikai hordozói. Albert Einstein, Leon Blum, Max Brod stb.

A páneurópai mozgalom Romániában még csak gyerekkorát éli. Más európai országban mindenütt meg van már szervezve. Szerény kérésem páholy testvéreimhez az volna, hogy szenteljenek kevés figyelmet a páneurópai mozgalomnak, amelyet mi a legegyszerűsebb és egyben legpraktikusabb béke-mozgalomnak tartunk. Különvett zsidó problémákkal a páneurópai unió nem foglalkozik, de ha ideálja megvalósul, legyünk meggyőződve, hogy a zsidóság kiélezett világproblémája is enyhülni fog. A zsidóság mai elszomorító hely-

zete csak függvénye az általános európai elszomorító helyzetnek és egy nyomorúságba hajszolt ország vagy kontinens, fokozottabb sodrással veti rá magát az örök bűnbakra, a zsidókra. De ha sikerül a békebeli állapotok egyensúlyozottságába visszaterelni Európát, úgy egy olyan megenyhült légkörben találjuk magunkat, amelyben a mi elhelyezkedésünk nagy kérdései is könnyebben megoldhatók.

Ha majd megalakul a páneurópai csoport, lépünk be tagjai közé. Ha nem alakul meg, úgy lépünk be a nagy páneurópai unióba. És ha beléptünk viselkedjünk szerényen benne, ne essünk a zsidóság ősi hibájába, hogy azonnal a hangos vezetőszerep jogát vindikáljuk magunknak. Még csak az sem fontos, hogy tagjai legyünk. Elég, ha érdeklődünk, felkaroljuk az ügyet, páholy üléseken megbeszéljük a probléma nemzetközi állását és igyekszünk beidegezni a gondolkodásunkba azt a módszert, hogy a magunk kisebbségi és zsidóproblémáit állandóan az európai események összefüggéseiben tekintsük. Amit most elmondottunk a zsidóság és a páneurópai mozgalom kölcsönhatásaival kapcsolatosan, ugyan az áll, minden európai békemozgalomra. Ma az európai békemozgalmak azok a csövek, amelyeken az elszigeteltségbe kergedett zsidóság ismét érintkezni tud az emberiséggel.

UJ HELYSÉGEINK

Irta: D. E. tv.

Egy hosszú, keskeny, homályos folyosó, amely csak épen a fogasok elhelyezésére alkalmas és egy nagy, világos terem, bírósági jellegű, egyszerű pódiumokkal, kényelmetlen ülőszékekkel, elég messze a város középpontjától, — ez volt eddig a műhelyünk.

Néhány hét múlva nagy lépéssel haladunk előre. Beköltözzünk bérelt, új, nagy és számos termet tartalmazó helyiségeinkbe.

Addig is képzeletben járjuk be őket, már átalakítás és berendezés után.

A város szívében, de ennek elrejtettebb csendes zugában áll egy izléses, régi patinájú, melegséget árasztó emeletes ház.

Alig, hogy felérünk az emeletre, nagy, impozáns előcsarnokba lépünk, amelyből nagy széles ajtókon át betekinthetünk szinte az összes helyiségekbe.

Nagy belső szoba-magasság, sok és nagy ablak, kiugró ablakfülkék. Mindenütt világosság, napfény, derű. Egyszerűbb, de izléses, kényelmes berendezés. Délszaki növények, virágállványok, képek, szobrok, disztárgyak, drapériák. Az egész együtt egy előkelő, meleg, intim otthon.

Az előcsarnok oldalfalainak alján izléses, vörösré fényezett magas faburkolat beépített nagy üvegtükörrel és üvegszekrénnel. A faburkolat tetején és a helyiség egyik oldalán közbenső, hosszú állványokon fogasok, ahol mindenki kalapjának megvan saját, állandó helye.

Balra belépünk a 13 méter hosszú és 6 méter széles „szentély”-be, ahol a melegség érzete mellett elfog az áhitat is. A baldachinszerűleg faburkolattal körülvett elnöki emelvény felszerelési tárgyaival, a vezetőség többi tagjainak pódiumai, a kényelmes karosszékek jelzik, hogy a komoly munka színhelyén tartózkodunk. Disztéglából felépített nagy kandalló teszi intimebbé a helyiséget. Idővel végig az oldalfalakon is faburkolat lesz. Egy kis folyosón át egy második ajtó a vezetőség külön is helyeihez juthat, amely rész külön el lesz zárható, ha a terem többi részére „profán” célokra is szükség lesz. Erről a folyosóról jutunk az iroda és egyuttal könyvtár-terembe, ahol a polco-

kon jórészt zsidó vonatkozása legjobb könyvek sorakoznak egymás mellé. A folyosóból vezet az út a mosdókhoz is.

Jobbra egy 10 méter hosszú és 5 méter széles nagy terembe jutunk, amelyhez négyszárnyú tágas ajtóval egy kisebb terem csatlakozik. Sok apró asztal székekkel, mind egy-egy láncszem, amelyek illő alkalmakkor összeállanak a két termen át erős láncá és nyugodt, derűs étkezésre hívnak.

A kisebbik terem és mellette még egy terem kényelmes karosszékeivel kis asztalkáival olvasásra, vidám beszélgetésekre csábítanak.

Ha még bepillantunk felügyelőnk ragyogó tisztaságu, tágas konyhájába és a kapcsolatos mellékhelyiségekbe, amelyeket egy kívülről is megközelíthető folyosó köt össze az ebédlővel, akkor új helyiségeinkkel teljesen megismerkedünk, azzal a nyugodt öntudattal, hogy a napi fáradozmaink kipihenésére is alkalmas meleg otthont teremtetünk magunknak.

A messze távol ködében mégis feltűnik egy szép park közepében egy esinos, nagy épület, egyéni izléssel, egyéni szükségleteknek megfelelőleg építve: saját végleges székházunk, otthonunk.

Addig azonban egész Erdélyt bekapcsolva sokt és nagyot kell dolgozunk és teremtsünk a nagy haladást jelentő bérelt új helyiségeinkben.

A. ZSIDÓ ÁRVÁK IPARI KIKÉPZÉSE

A pályaválasztásnál az általános felfogás egyre jobban hajlik ahhoz, hogy a gyermeket főlöszleges energia pazarlástól és megrázkódtatástól, a pálya cserélgetés és pálya-tévesztettség lelki depresszióitól megkímélje, ellentétben azzal a céh-rendszerből származó konzervatív felfogással, hogy előnyös minél többfélét tanulni, minél többfélébe belekóstolni és hogy a gyermek előkészítése az élet számára hasonlatos a ruhamosáshoz: csak a jól szapult, faesart, paskolt és ázott ruha az, amely megtisztulva kerül ki e műveletheből.

A probléma a háboru előtti időben mindamellett lényegesen egyszerűbb volt, mint ma. Számos ember hivatásszerűen vagy jótékonyságból foglalkozott a dologgal és betéve tudta, amit sok pályaválasztással foglalkozó könyv szépen elrubrikázott: hogy a papi, tanári, tengerészeti, pénzügyóri, városi vagy egyéb hivatalokban a rangléta különböző fokain elérni a közönséges halandónak mi adatott? Az ipari, vagy úgynevezett szabad pálya kívül esett az ő kombinációikon. Részben már esélyei nehezebben voltak felbecsülhetők, részben pedig, mert éppen ezeket csak féltehetségek, vagy a társadalom „rossz gyermekei” számára fentartottaknak mondták.

Ez ugyan nem mindenütt a világon volt így, de nálunk így volt, ahol a kedvező társadalmi elhelyezkedés elpuhultsága és munkától való irtózása provokálta a madáchi gondolatot: „Könnyü a megnyugvás hitünkben, de nehéz és terhes önlábunkon állni.”

Ma sokban eltolódott a helyzet. A hivatalnok és köztisztviselői pálya rosszabb, függőbb és bizonytalanabb existenciát nyújt, mint a szabad pálya és ha a tanult munkás és mesteremberek pályája ma sem nyújt lehetőséget fantasztikus jövedelmekre, de határozottan keresettebbé és ézáltal jobban dotáltabbá vált, mint a multban és sok tekintetben, mint a köztisztviselői pályán ma is. Az ipari evolúciójukban megállított országok legelső sorban tanult munkás állományukat féltik, azt igyekeznek minden áron megmenteni, — viszont minden másutt feltörő iparág ezeket igyekszik bármilyen áldozat árán megszerezni, — és egy, ez év elején Oroszországot járt amerikai mérnök-bizottság — beszámoló-

jában ehelyütt is a szakképzett elemek öröndetes előretörését jelzi és az ipari válság megoldásának kulcsát tekinti.

Lássuk már most, hogy mi adja meg a helyesen kiképzett szakembernek megkülönböztetett értékét és mi helyezi őket a közönséges gyári munkás és legtöbbször a tisztviselők fölé, — és kíséreljük meg a párhuzamot közöttük és a Zsidó Árvagondozó felügyeletére és vezetésére bízott gyermekek tervezett nevelése között.

A legelső a milieu kérdése. Példának okáért az ipari vidékről, vagy éppen iparos családból kikerült munkás könnyebben barátkozik meg az anyaggal, a szerszámokkal és a szakmába vágó fogalmakkal, mint egy földműves vagy kereskedői környezetből kikerült gyermek és majd minden mesterség feltéve őrzött titkait és fogásait örökségképpen veszi át. Ez az előny azonban nem olyan nagy, hogy egy szakszerű teoretikai és praktikus továbbképzés a bajon nem segíthetne, ha csak a gyerekekben szakmája iránt kellő szeretetet és érdeklődést nevelhetünk.

Fontos azonban a *helyes kiválasztás* testi és szellemi diszpozíció szerint. Ezt a követelményt régebben egyáltalában nem, vagy nem éppen túlzott konzekvenciával vitték keresztül és inkább a véletlenre bízák, hogy fodrásznak adják e a gyereket, vagy fűszeres segédnek, a szerint, hogy hol kerestek éppen egy u. n. „jobb házból való fiút.“ Vagy megtették azt, hogy a tüdővészest fiút szabóhoz, a púpos vagy rachitiszes fiút cipészhez adták, ahol testi fogyatkozásai ők véggképpen megnyomorították.

A kor követelményeinek e ponton úgy igyekszünk eleget tenni, hogy egy orvosokból és pedagógusokból álló bizottság orvosi, pszichofizikai és pedagógiai szempontból vizsgáztatja a beosztásra kerülő fiukat és ezt a vizsgát évről-évre vagy szükség szerint hamarabb is megismétli, hogy nem mutatkozik e komoly elkerülhetetlen szüksége a pálya cserülésnek?

A kiválasztás szerves kiegészítését képezi a *további kiképzés* úgy testi, mint szellemi téren. Torna, szabadgyakorlat, játék egyrészt és a teoretikus kiképzés másrészt. Ez azután közvetlen a Zsidó Árvagondozó legszébb és egyuttal legnehezebb célkitűzéseibe kapcsolódik bele, mert e téren igen sok tenni valónk van és azt a rendelkezésünkre álló szerény eszközök dacára szébben, jobban és céltudatosabban kell elvégezni, mint nálunk országszerte szokás, hogy a gondjainkra bízott gyermekeknek ne csak kenyeret adjunk, hanem a vajat is hozzá.

Ezért kell az összes egy városban lévő gondozottainkat egy szélesebb értelemben vett közös szakmára fogni, p. o. Clujon a vasszakmába (ebbe tartozik az öntödei, lakatos, szerelő, mechanikus, kovács stb.) hogy a teoretikus kiképzés az általános műveltségen felül a szakmai ismereteket, a szakma iránti megbecsülést, nevelje és a fejlődés további lehetőségeit föltárja. Egy szisztemátikus teoretikai kiképzés hasznosságában föltétlenül hiszek, látván az Árvagondozó gyermekeinek szellemi frissességét és a szeretetteljes nevelés előidézte érdeklődést minden komoly tárgy iránt és mert azt tapasztaltam, hogy a külföldi szakmunkásoknak éppen teoretikus alapismereteik szoliditása adja meg a nagy fölényt, saját embereikkel szemben.

E kiképzéshez tartozik azután még a szakmai könyvtár és egy házi technológiai gyűjtemény és főképpen jól felszerelt műhely, amely a gyermek egyoldali ipari elfoglaltságának ismereteit van hivatva mélyíteni és szélesíteni.

Az eddig elaprózott és szétforgácsolt erőket így kell egy-egy városban szakmánként összefogni és céltudatos munkával a Zsidó Árvagondozóra bízott gyerekeknek megadni azt, amit más milieuból való származás a mostoha sors, a gyöngye ipari fejlettségünk miatt hiányzó példák az őket foglalkoztató műhelyeknek esetleges hiányos felszerelése tőlük megtagadott. Az így helyesen kiképzett vagyis a gyakorlat és teoretikus tudással jól felszerelt munkásoknak a hivatása a műhelynek, vagy egyes szekcióinak előmunkálatait vezetni,

irányítását vagy megszervezését vállalni, a Taylor-rendszerrel a betanítást, a munkamenet mozgási- és időméréseit, kisebb üzemekben a kereskedőileg képzett igazgató vagy tulajdonos alatt a technikai vezetést teljes egészében átvenni vagy modern nagy üzemekben, ahol a munkamenet megorganizálása olyan nagy szerephez jutott, ezen munka szakmai képzettségének megfelelő részét többkevesebb önállósággal vezetni. Természetesen nyitva áll előtte az út, hogy képeségeit mint önálló mesterember vagy műhelytulajdonos is érvényesítse.

Természetes, hogy mind ezen pozíciókban nem válogathat tetszése szerint; a jobbak, szorgosabbak, intelligensebbek, életre valóbbak el fogják ezt érni és csakis ők, — az Árvagondozó feladata, hogy őket erre céltudatosan és okosan előkészítse.

geteget áldoznak, így Philadelfiában egy EGY FŐRABBI MINT FILMSZINÉSZ. Los Angeles, a nagy filmváros már sok tehetséget szívott fel magába. A filmmagnetizmus területén a rekordot azonban a los angelesi zsidó reformtemplom főrabbija érte el, aki ha szabad e szóval élnünk, kiugrott a reverendából és felesapott filmszínésznek. Dr. Ernst Trattner főrabbi bucsubeszédében elmondta, hogy a film ma az egész civilizáció universális nyelve és hogy az egyház, a zsinagoga és a film sok tekintetben egyezzen meg egymással. A reform-rabbi mindenestre következetesebb, mint amerikai keresztény kollégái. Amazok a templomba vitték be a filmet, Trattner egyszerűsítette a dolgot: ő maga ment át a filmhez.

PILSUDSZKI MEGCÓKOL EGY ZSIDÓ HADIROKKANTAT. Lengyelországban nagy az antiszemitizmus, de ugylátszik, hogy az új rezsim installálása után lassanként ott is kitisztul a helyzet. A zsidó „Moment“ jelentése szerint Pilsudski egy katonai parádé alkalmával felismert egy civilruhás zsidó fiatalembert, aki a lengyel légiók harcaiban súlyosan megsebesült. Pilsudski felismerte hajdani légionáriusát és arcon csókolta. A zsidó hadirokkant a meghatottságtól könnyekben tört ki és az eset mély hatást gyakorolt a jelenlévőkre. A lengyel légionáriskák kongresszusa ötezer tag részvételével különben ünnepélyesen állást foglalt az antiszemitizmus ellen.

„A ZSIDÓSÁG BEFOLYÁSA A GONDOLKODÁSRA ÉS A KÖLTŐSZETRE.“ Báró Gleichen-Russwurm a Bécsben megjelenő „Nichtjuden über den Kulturwert des Judentums“ számára cikket irt fenti címmel. Szerinte már Herder kijelentette, hogy az ó-héber költészet, amelynél szebbet ő nem ismer, megtermékenyítőleg hatott minden európai költészetre. A chassidizmus rengete-

get adott a nyugatnak, különösen a gnosztikus filozófiának. Ami a filozófiát illeti, elég ha Maimonidszre, Jozef Karora, Spinozára, Mendelsohnra és legfőképpen Bergsonra mutatunk rá. A szociális tudományok terén ott van Marx. A német kultúréletre pedig közismerten két ragyogó hölgy hatott, Henriette Herz és Rahel Lewin.

AMERIKAI ZSIDÓ NEVELES. A Bne Brith rendnek Amerikában szép célkitűzése a mind két nembeli ifjúságnak főiskolára való nevelése. Ezt a célt szolgálja a különböző egyetemeken létesített Hillel-alapítvány. A Hillel-alapítványokat az illető város rabbijának ajánlatára adják ki, aki megvizsgálja az illető ifjú testi és lelki tulajdonságait. Erdések különben az amerikai zsidó klubok. Amerikában a legelőkelőbb klubokban a zsidó és a katolikus nem kívánatos elem. A zsidók e társadalmi nyomás alatt kénytelenek voltak külön csoportokba, klubokba, sportegyesületekbe tömörülni. Fränkel Benjámin ortodox főrabbi érdeme, hogy az első zsidó sporttelepet létesítette az Illenris-egyetemen. Ez is a Hillel-alapítványból került ki. De a Hillel-alapítványon kívül már a multban a B. B. rend ifjú-páholyai — amelyek görög vagy héber betűvel jelölik meg magukat — megpróbálták a tanuló ifjúságot közös szervezetbe összehozni. Az ifju szövetségek ideáljai: zsidóság, honszeretet, szülők tisztelete, erkölcsi élet, testvéri érzés, a test tisztasága stb. Harmadik képlete az ifjúsági egyesületeknek: a Menorah-szövetség. Az első ilyen egyesületet 1906-ban létesítették a Harvard-egyetemen. 1917-ben a Menorah-egyesületek már kongresszust is tartottak. 1922-ben a Menorah-szövetség New-Yorkban megtartotta első „nyári iskoláját.“ A vallásos zsidó nevelés is igen terjed Amerikában. Ujában 8 rabbi szemináriumot terveznek,

amelyből már három a megvalósulás szakaszába lépett. A vallásos nevelésre renthet alatt e célra 4.404.000 dollárt szedtek össze. Az újabb amerikai jótékonyági akcióból messze kiemelkedik Friedrich Brown, aki a newyorki zsidó jótékonyági intézményeknek 1 millió dollárt ajándékozott, amelyből egy 16 emeletes épület épül, ahol a zsidó tudományos és szépművészeti muzeum kap szállást. Ujabbban Cincinnatiban építenek zsidó muzeumot, New-Yorkban pedig Max Nordau emlék-muzeumot. Az amerikai zsidók a kereszténység körében is nagy propagandát fejtenek ki a maguk dolgában. A chicagói egyetemen *Philo-Judea Clubb* alakult, amelynek keresztény tagjai zsidó kérdésekkel foglalkoznak és tanulmányozzák, sőt enyhítik a chicagói getto nyomorát.

AZ ANTISZEMITIZMUS FRONTJA. Lezajlott az 5686 zsidó év és hozzávetőleg meg lehet csinálni az európai zsidó problémák seregszámláját. *Németországban* az antiszemitizmus a Lessing hannoveri professor elleni sovén deákhajszában, a boroszlói rituális vádban és a magdeburgi Haas nagyiparos elleni vádkovácslásban robbant ki. Az antiszemitizmus *Olaszországban* és *Franciaországban* enyhébb lefolyású volt ugyan, de a fascizmus lokális vonatkozásokban önkénytelenül is megéreztetette zsidó gyűlöletét. A *Lengyelországi* zsidók helyzete ez évben is nagy általánosságban vigasztalatlannal volt. A három milliós zsidóság képviselője a zsidó sejm klub, elvesztette belső szilárdságát. A *Grabszki* kormány megkötött Ugoda két táborba szakította a zsidóságot Lengyelországban. A lengyelországi zsidó kisebbségnek nemcsak a lengyel, de az ukrán nemzeti türelmetlenséggel is fel kellett vennie a küzdelmet. Gondoljunk csak arra, hogy milyen vihart támasztott Salom Schwartzbart merénylete a hírhedt Petljura Hetmann ellen. Ami pedig az orosz zsidók helyzetét illet, dacára a krimi kolonizációnak, a szociális extrémizmus a zsidó városokban is éreztette romboló hatását.

Keresztény jelszavak heves antiszemita áramlatokat vontak maguk után *Litvániában*, *Finnországban* és *Esztországban* is. *Magyarországban* a zsidóság helyzete észrevehetően nem javult; a numerus clausus „enyhítése” teljesen illuziórius értékű. A román zsidók helyzete ismeretes testvéreink előtt. A *csehszlovákiai* belső zsidó villongás azt eredményezte, hogy a cseh parlament megfelelő zsidó képviselőt nélkül maradt. Kimondott an-

tiszemilizmus nem érezhető a csehszlovák állami életben, de gazdasági és társadalmi téren annál inkább.

A kampóskereszt mozgalmat felhordták északra is, az eddig még érintetlen *skandináv* államokba. Dániában — Ford pénzén — két antiszemita vilá kongresszust is tartottak.

Az angol dominionokban és *Jugoszláviában* a zsidók birtokában vannak teljes polgári jogaiknak. A földközi tenger tájékán elterülő országokban a régi állapotok. Tangerben sajnálatosképpen az arabok az elmúlt évben támadásokat intéztek a szefárdzsidó negyed ellen. Az arab antiszemizmus a zsidó-otthoni felépítését is sok tekintetben befolyásolta Palesztinában. A mi végül az északamerikai állapotokat illeti, az amerikai zsidóság először a világháború lezajlása után jött rá magasztos hivatására a zsidóság világreorganizációja körül.

Sajnálatosképpen az amerikai zsidóság tevékenysége inkább karitatív és nem ismerhető fel benne a határozott zsidó aktivitás.

Summázva a világzsidóságnak helyzetét, le kell szögezni azt a szomorú tény, hogy az antiszemizmus frontja kibővült egyrészt, másrészt pedig, mint ez minden időben, amikor népek nagy gazdasági, politikai és morális válságokon mennek keresztül, lenni szokott, megerősödött.

STEFAN ZWEIF ÚJ KÖNYVE. A híres németzsidó Zweig, a napokban új novellás könyvet jelentetett meg, (*Verwirrung der Gefühle*, Insel Verlag) amely a Herzl Tivadar óta a zsidóságot annyiszor foglalkoztatott témát: az elidegenedés problémáját írta meg. Az öreg Salamonsohn, munkás élete alkonyán, annyi megaláztatás után, mint titkos tanácsos és gazdag ember, leányával és feleségével a Garda tóhoz utazik. Éjjel eperoham éri, hányni kezd és hogy ne zavarja családját, kimegy a hotel folyosójára és önkénytelenül tanuja lesz a jelenetnek, amint leánya szobájába belopódzik egy katonatiszt. A borzasztó élmény felnyitja szemeit. Hirtelen eszébe jut minden. A kerítő anyja, a könnyelmű leány, az ötörái teák hazugságai, de nem szól semmit, számot vet elhibázott életével, kijár a temetőbe, sokat időzik a templomba és úgy gondol családí életére, leányára, mint egy halottra. A novella erősen kihangsúlyozza azt a tragikus duálitást, amelybe Salamonsohn került és amelyből nincs kiút. A kritika Stefan Zweig most megjelent könyvét Tolsztoj legjobb műveivel egyenértékűnek tartja.

BNE BRITH

**AZ I. O. B. B. KILENCEDIK KERÜLETÉHEZ
TARTOZÓ SALOM PÁHOLY
HAVI KÖZLÖNYE**

2 SZÁM

TARTALOM:

Dr. Ernst Marlon: The jewish people of Transylvania	25
Dr. Roth Marcell: A páholy és az egészség	28
Dr. Klein Miksa: Látogatás Chajes bécsi főrabbinál és az „Eintracht” páholyban	30
Dr. Elekes Miklós: Az antiszemizmus lélektanához	32
Egy érdekes Palesztina-zarándok	34
Páholyunk élete: Munkában a Salom-páholy kulturbizott- sága — „Az erdélyi zsidó nép története” — Árvák könyve — Tütrőztesd magad — Az amerikai Bnei Brith-rend Palesztináért — A csehszlovákiai pá- holy — Az ausztriai páholy — A bulgáriai pá- holyok — Jubilál a Salom-páholy — A prágai Toynbee-csarnok — Zsidó klub alakul a román parlamentben — A konstantinápolyi páholy — A svájci páholy	35
Zsidó krónika:	42
A zsidó világ: Szabó Imre: Panizza — Zsidó Pantheon — Stefan Zweig — Világnézetű áramlások a modern zsidóságra — Kugel István, egy húszéves zsidó poéta — A német költőakadémia és a zsidók — Schönaich német tábornok a zsidókérdésről — Franciaországban — A német páholy Judaizmus	43

1926. JUNIUS-JULIUS HÓ

BCU Cluj Central University Library Cluj